

СРПСКА ВОЈСКА

ЛИСТ ВОЈСКЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ГОДИНА II БРОЈ 8 20. МАЈ 1993. 70.000 ДИН.

ГЕНЕРАЛ-ПОТПУКОВНИК РАТКО МЛАДИЋ

БРИШУЋИ ЛЕТОВИ НАД ВЕНС-ОВЕНОВОМ МАПОМ

СПЕЦИЈАЛНИ ДОДАТАК

СРБИ ОДБИЛИ КАПИТУЛАЦИЈУ

Зашто се прећуткују чињенице о масакру у Добровољачкој

ДУГО СКРИВАНА ИСТИНА

ЧЕСТИТКА ПОВОДОМ ГОДИШЊИЦЕ ФОРМИРАЊА ВОЈСКЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

СРПСКИ НАРОД ЗАШТИЋЕН ОД ГЕНОЦИДА

Поводом годишњице формирања Војске Републике Српске, командант генерал-потпуковник Ратко Младић упутио је припадницима Војске честитку у којој се каже:

Господо официри, подофицири, радници у Војсци и војници,

Честитам вам прву годишњицу формирања наше Војске, са жељом да наредне годишњице обиљежавамо у праведно успостављеном миру и слободи, заједно са српским народом и у српској држави.

Наша Војска настала је из српског народа, принуђеног да води одбрамбени и ослободилачки рат ради заштите српског националног и духовног бића, својих вјековних огњишта и српске земље.

За годину дана свога постојања наша Војска је, у веома неповољним условима, крајњим напрезањем и пожртвовањем, стасала у веома организовану и јаку војну силу, која је заједно са српским народом успјешно извршила све постављене задатке, заштитила српски народ од геноцида, ослободила највећи дио традиционално српских територија и створила све битне претпоставке за функционисање државних институција и даљу политичку борбу за част и достојанство српског народа.

На жалост, у тој борби свој живот положише многи наши борци, честити и храбри синови српског народа. Нека им је вјечна слава и хвала и покој им души.

Наши најважнији задаци у садашњој фази су да очувамо остварене резултате борбе, ојачамо слогу, јединство и борбени морал, схватимо тежину ситуације у којој се налазимо и не дозволимо било какво опуштање. Наша Војска је чврсто опредијељена за што скорије окончање рата и за сигуран, праведан и частан мир, али и ријешена и способна за одбрану животних интереса српског народа од свих покушаја и облика угрожавања. Гаранција за то су висок борбени морал, духовно и политичко јединство народа и Војске, показана борбена ефикасност и чврсто увјерење да водимо изнуђени, одбрамбени и ослободилачки рат који морамо окончати праведним миром. На то нас обавезује и јединствено испољена воља српског народа на спроведеном референдуму.

KOMANDANT
general-potpukovnik
Ratko Mladić

Издаје Центар за информисање Главног штаба Војске Републике Српске

За издавача:
др Станко Нишић,
пуковник

Лист уређује редакцијски колегијум

Главни и одговорни уредник:
Миладин Петровић,
капетан прве класе

Замјеник главног и одговорног уредника:
Борислав Ђурђевић,
потпоручник

Редакција:
Борислав Ђурђевић (војска, ратиште), Ристо Мотика (друштво, привреда), Александар Петрановић (документа, свједочења), Драгољуб Јекнић (култура) и Дејан Гутаљ (репортажа).

Дописници:
Милан Пантовић, Даворин Рељић и Миленко Шукало (Бањалука), Радмила Жигић (Бијељина), Вук Ковачевић (Власеница) и Обрен Жерајић (Билећа)

Технички уредник:
Тихомир Коловић,
капетан прве класе

Дактилограф:
Слободанка Радовић

Адреса редакције:
ВП 7572 САРАЈЕВО
Телефони: 071 868-324 и 011 657-148
Локали: 395 и 191
Телефакс: 011 657-148
Жиро рачун: 10500-637-2624 ВРЦ Бања Лука (За лист "Српска војска")

Лист "Српска Војска" уписан је у регистар јавних гласила Министарства за информације Републике Српске под бројем 01-284/93 од 08.05.1993. године и ослобођен је плаћања пореза на промет.

Насловна страна:

Прва женска посада тенка на Купресу

Фото: *Миленко Шукало*

ПРЕДСЈЕДНИК ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
ДР ВЛАДИМИР ЛУКИЋ

ВРИЈЕМЕ ПОЛАГАЊА РАЧУНА 6

КОМАНДАНТ
САРАЈЕВСКО-РОМАНИЈСКОГ КОРПУСА
ГЕНЕРАЛ-МАЈОР СТАНИСЛАВ ГАЛИЋ

ПАКАО ПОД ПРИСМОТРОМ 14

АМЕРИЧКИ ИНТЕРЕСИ НА БАЛКАНУ

РАТ ЗБОГ ЕКСПАНЗИЈЕ КАПИТАЛА 26

САДРЖАЈ

Официрски кор српске војске

Деградација официрског кора славне Српске Војске отпочела је од оног момента када је краљ Александар I Карађорђевић, након завршетка I светског рата, превео готово све официре са простора тада поражене Аустро-Угарске Монархије, у састав војске Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Након задивљујућих војничких победа у Голготи кроз коју је прошла славна Српска Војска, њени официри су по престанку рата били практично присиљени да раде заједно са официрима поражене војске.

Ти преведени официри из дела бивше војске Аустро-Угарске Монархије су углавном унапређени. У име неког југословенства, потцењене су српске војводе а преко њих и готово сви српски официри, односно српски официрски кор у целини.

Примера ради, треба истаћи да је командант крагујевачке дивизије непосредно пред почетак II светског рата био - Лео Рупник. У срцу Србије, у Шумадији, наметнут је за команданта један будући квислинг!

Разбијање српског официрског кадра је настављено кроз II светски рат и послератни развој Југословенске Армије, односно касније Југословенске народне армије. Комунистичком идеологијом је нарочито разбијано духовно биће српског народа, а посебно официра у војсци. Веома смишљено, темељно и дугорочно је развијан неки стерилни интернационализам и комунистичко југословенство, док је са друге стране разарана православна вера и национални понос српских официра. Од српских официра се највише тражило југословенство, толеранција, разумевање других, пуко прихваћање, оправдање и схваћање неког националног персоналног кључа и томе слично.

Мора се коначно схватити да је Југословенска народна армија смишљено конципирала за ово што смо добили.

Тадашњи, назови кор (јер никада од завршетка Другог светског рата у правом смислу није ни постојао), више је био кор култа Ј. Б. Тита, него кор официра достојних своје улоге, витешке части и снаге одбране земље. Са друге стране, мора се схватити да је вишенационални старешински кадар неспособан да се ефикасно употреби у међунационалном, етничком и грађанском рату или било којем рату, нарочито ако је поред тога прожет садржајима верског рата. Тврдити супротно после свега што смо видели, чули или доживели, нарочито у последњих неколико година, је наивно, депласирано и крајње површно. Коначно официрски кор мора постати брига Српске државе и српског народа.

Он мора да представља витешку снагу државе, оличење части и достојанства, храбрости и несаломљиве воље, војне моћи и поноса, војничке славе и традиције, унутрашњег јединства и слоге. Такав официрски кор је свестан да постоји само једна врста официра - ваљани, часни и способни. Сви изван тога не могу бити и нису официри. Витештво, српских јунака, војвода и генерала, мора бити идеал српских официра и официрског кора.

Васпитање официрског кора мора да има национално обележје, а заклетва коју официри Српске војске полажу на Видовдан, треба да буде свето обећање отаџбини, свом народу, војној застави и Богу.

Значај и важност официрског кора је у томе што је најодговорнији за пораз или победу у рату. Уједно, од свих професија и позива, официрски позив је једини позив, који мора сво знање, способности, карактер и вољу, показати тек у рату. Дакле, од квалитета официрског кора највише зависи победа или пораз у рату.

У занављању и васпитању будућих официра Српске војске, мора се инсистирати и захтевати да се у Наставним плановима и програмима обуке и васпитања унесе посебан предмет - наука о Православљу, а остале верске активности у Војсци морају се регулисати посебним правилником у договору са представницима Српске Православне Цркве.

Треба поставити два, веома актуелна питања, и на њих дати одговор: Да ли ћемо успети образовати нови српски официрски кор? Да ли ћемо успети организовати, формирати, опремити и војнички прославити нову српску војску за интересе нашег народа, као што су то могли прослављени официри српске војске и као што је успела славна Српска војска Краљевине Србије?

У наредном периоду је неопходно да се формира официрски кор Српске војске, који треба и мора да занови част и достојанство официрског позива и да одговори следећим захтевима.

Официрски кор Српске државе мора бити основни носилац ратничког духа свога народа, најјачи бранилац националних интереса, најспособнији слој људи, који у рату преузимају на себе судбину своје земље. Од њих највише зависи победа или пораз, а самим тим и део будућности државе и народа. Официрски кор мора да буде задојен национализмом у правом смислу речи и да ту несаломљиву љубав према свом народу, уз уважавање и поштивање других народа, преноси на војску. Он је одговоран за обуку војника. Он обуком мора да утисне знање, вештине и навике у сваког војника, како би му то остало трајно и лако примењиво, као да је урођено.

Официрски кор је одговоран за школовање питомаца Војних академија и Војних школа и да у тим установама развија љубав према позиву, свом народу и Православљу, војничкој части и, карактеру, поносу, и достојанству, пожртвовању, и војничкој слави.

Официрски кор је одговоран према сваком официру, а сваки официр официрском кору. Повреда и напад на једног официра је напад на цео официрски кор односно државу.

Официрски кор мора у својим редовима сузбијати сваку појаву егоизма, схваћајући га као најстрашнији противника. □

Потпуковник
Раде РАЈИЋ

Dragi Vojskovodja,
Naša borba baš ne mari
što bubnjaju i buncaju
belosvetski dobošari.

Naša borba pravdi vodi,
belosvetska laž je kratka-
mi smo vojska pravednika-
generala MLADIĆ RATKA!

S vojničkim pozdravom!
Vaso Gojanović
Republika Srpska

Срби одбили капитулацију

САВО СОКАНОВИЋ

У масовном одзиву народа у Републици Српској на дводневни референдум и јединственим изјашњавањем против плана Венса и Овена, а за самосталност Републике Српске, српски народ у најмлађој српској републици одбио је капитулацију пред кројачима новог свјетског поретка. У условима незапамћеног притиска и пријетњи употребом силе, ваздушним ударима, искрцавањем копнених снага и то све поротив једне (српске) стране, унапријед сатанизоване и проглашене кривом овдашњи српски народ, свјестан одговорности за своју и судбину цјелине српског народа, одлучно се опредјелио за очување националног и духовног индентитета и интегритета на вјековној српској земљи.

Судбоносну тежину ове одлуке најбоље зна овај народ, који у овом вијеку трећи пут доживљава страдања, који је и у овом рату расељен и протјеран са својих огњишта, коме су опљачкана и попаљена материјална добра и коме је „преко главе" година дана крвавог рата, што српске мајке, сестре, кћери и жене зави у црно, а гробља напуни свјежим хумкама. Многе породице су раздвојене и без икаквих вијести о судбини најдражих заточених у градовима – логорима за Србе, попут Сарајева, Зенице, Тузле, Горажда, Мостара, Ливна... Зна овај народ колико има хране, воде, струје, лијекова... Зна да је, захваљујући медијској демонизацији и сатанизацији, изложен изолацији и притиску скоро цијелог свијета, да га чак и дио Срба са оне стране Дрине не разумије. Свима онима који овај народ сматрају авантуристима, искрено желимо да им „мачка не заигра на прагу".

Али, исто тако, овај народ зна да пристајањем на Венс-Овенов план одриче се, без властитог пристанка, преко 30 одсто историјски и етнички српске земље (на рачун уступака Хрватима и муслиманима), да се српска територија цијепа на више енклава (усамљених острва у муслиманским провинцијама), да се веза између српских енклава међусобно и са матицом српског народа остварује узаним коридорима под контролом „плавих шљемова" (српски народ зна колико су му наклоњени), те да ће живот на спорним територијама гарантовати УНПРОФОР (каква је „гаранција" увјерио се српски народ на примјеру Републике Српска Крајина).

Јасно је српском народу у бившој БиХ да се оваквим кројењем мапа, најплоднија земља, природна богатства, енергетски, индустријски и други привредни објекти узимају Србима, чиме се слаби његова, иначе неравноправна, економска моћ.

Дакле, зна овај народ да би га опет могло задесити највеће зло на овим просторима, а то је да остане под јармом муслимана и Хрвата, да се одрекне властитог суверенитета и слободе. То би даље репродуковало масовно и неконтролисано исељавање, што би водило убрзаном нестанку Срба на овом простору или, у најбољем случају, свођењу српског народа на националну мањину.

Српски народ, такође, зна из досадашње праксе да и овај уступак и испољена кооперативност не би смањили притиске на њега. По већ опробаном рецепту, услиједили би нови притисци и уцјене. Сви досадашњи уступци нису ништа олакшали српску позицију, већ су представљали корак даље ка разбијању јединственог етничког српског простора.

Исто тако, овај народ зна да је пука обмана да би прихватање Венс-Овеновог плана од стране Републике Српске резултирало скидањем санкција са СР Југославије. План за отварање проблема Косова, Санџака и Војводине, ради даљег дробљења српског националног бића, одавно је познат. Потребно је само претходно да капитулирају Срби у бившој БиХ. На то упозорава и аналогија отпочињања рата у бившој БиХ са потписивањем Венсовог плана у Републици Српска Крајина. Довођење санкција према СР Југославији у везу са ратом Срба у бившој БиХ је срачуната обмана ради изазивања раскола међу Србима. Хоће они „Србе на Србе"!

Српски народ у Републици Српској, јединственим одбијањем Венс-Овеновог плана, опредјелио се за одбрану себе и цјелине српског народа, за пут који води ка правди и слободи. Опредјелио се за очување српства и одбрану српске земље, очување српске културе и православне вјере, у духу традиција српског витештва и јунаштва.

НЕ изречено на референдуму не значи избор ратне опције и одбацивање мировног процеса. Напротив! Српски народ је све учинио и прије рата да се нађе мирно рјешење за кризу у бившој БиХ. То је чинио током цијелог рата и данас чини. Разумије се, да се успостави трајан и праведан мир.

Венс-Овенов план не нуди ни трајан ни праведан мир. Распламсавањем ратног пожара припадника бивше хрватско-муслиманске коалиције у бившој БиХ, који су ставили свој потпис на план Венса и Овена, управо због тога плана, најбоља су потврда његове неприхватљивости и неодрживости, као пропалог покушаја кројача новог свјетског поретка да наметну рјешења независно од животних интереса и воље оних чија се судбина рјешава.

Референдум, као најдемократскији облик изјашњавања народа, обавезује органе власти Републике Српске да слиједе вољу народа и упозорава демократску јавност у свијету да мора признати српском народу исто право као и другим народима – да сами одлучују о својој судбини. Исто онако као што овај народ обавезују и опомињу никла нова српска гробља испод старих хумки и саркофага на Купресу, у долини Неретве, дуж српског Подриња, у Брчком, Подкозарју, Кључу...

Без обзира што многи пријетећи хоће оспорити легалитет и легитимитет референдума, јединство српског народа испољено на три скупштинска засједања и потврђено непосредним изјашњавањем народа, уз подршку Српске православне Цркве, веома конкретно обавезују органе власти и Војску Републике Српске да истрају и остану досљедни у борби за слободу и достојанство српског народа на читавом нашем простору. То је наш путоказ!

Нисмо и нећемо бити сами. Истина и правда на нашој су страни. А онај који има истину на својој страни и ко се за њу бори, не бори се узалуд, па макар сам остао у тој борби. Борити се за истину и правду, највећа је снага и част.

Црква подржала референдум

Поводом референдума српског народа у Републици Српској свети архијерејски Сабор СПЦ је, 15. маја, издао саопштење у коме се каже:

Поштујући неотуђиво право сваког човека и народа на слободу и самоопредељење Свети архијерејски сабор Српске православне цркве осуђује све притиске који се врше на Србе у бившој Босни и Херцеговини и на целокупан српски народ, ма са које стране они долазили, и сматра референдум у републици Српској на подручју бивше Босне и Херцеговине, као најдемократскији начин одлучивања о сопственој будућности, на путу мира у духу правде Божије и људске.

РАЗГОВОР С ПРЕДСЈЕДНИКОМ ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ДР ВЛАДИМИРОМ ЛУКИЋЕМ

Вријеме полагања рачуна

Није више спорно да има људи на положајима и органима власти који су добро упрљали руке и који ће морати да се макну и предају посао поштенима

Мада још нико није правио статистику о томе колико је међу садашњим актуелним српским руководиоцима оптимиста а колико оних који предвиђају српску апокалипсу, извјесно је да предсједник Владе Републике Српске Владимир Лукић не спада у политичаре песимисте. О томе говори његова недавна изјава да се Срби из Републике Српске, у случају војне интервенције, могу успјешно да бране и одбране, али и његови други јавни наступи у којима се залаже за успостављање свих механизама правне државе у Републици Српској и за јединство српског народа.

С предсједником Лукићем разговарали смо на Палама, у његовом кабинету, непосредно пред референдум - изјашњавање српског народа у Републици Српској о Венс-Овеновом плану.

Господине предсједниче, какво је Ваше виђење Венс-Овеновог плана о коме ће, свакако, најбољи суд донијети народ?

- Венс-Овенове мапе су толико лоше за српски народ да је заиста о њима врло тешко говорити. Оне су неприхватљиве полазећи прво од тога што су поцијепале српску област. Посавском провинцијом, коју су дали Хрватима, одвојили су нам Крајину и претворили је у Нагорно Карабах. То је завезана врећа. Коридор је практично контролисана цеста. Нема говора да је то слободан пролаз. Херцеговини су одузели долину Неретве и Попово поље. Шта је остало од источне Херцеговине? Врло мало. Најтрагичнија је ситуација на сарајевско-романијском и бирчанском подручју. Бирач је распарчан и дат муслиманској провинцији са свим својим богатствима. Провинција у коју, према Венс-Овеновим мапама, спадају Пале, Соколац и Хан Пијесак не може да остане сама у тако малом обиму и са тако слабом индустријом и инфраструктуром. Поред тога, највећи дио српског народа и потенцијала око Сарајева (општине Илиџа, Ново Сарајево, Хаџићи, Рајловац, Вогошћа и Илијаш), гдје живи око 200.000 Срба, треба дати муслиманској провинцији, а зна се да у Сарајеву, као граду, Срби немају објективних могућности да опстану. Ако се томе дода шта је од природних ресурса дато Хрватима и муслиманима, а шта Србима онда није тешко закључити колико су Срби оштећени. Ријечне долине - горњи дио Врбаса и Неретве дате су Хрватима. Дрина, Босна и највећи дио Сане и Уне дате су муслиманима. Највећи индустријски капацитети у тузланском басену и Посавини, по Венсу и Овену, требало би да припадну, такође, муслиманима и Хрватима. Сви подаци указују да су Срби оштећени и да им се нуди само око 17 одсто вриједности. Према задњим рачуницама нуди им се само 41-42 одсто територије што је за око 22 одсто мање него што су посједовали прије рата. Ако се све то има у виду, Срби не могу прихватити мапе.

Поред тога, функционисање власти у мјешовитим провинцијама постављено је тако да ће растјерати Србе из тих провинција. Најмање 40 одсто Срба би се нашло под туђом влашћу. На примјер, околина Сарајева, Бирач, Посавина, општине Крупа на Уни, Нови Град, Приједор и Сански Мост, гдје су Срби у већини и гдје имају више од 50 одсто територије, нашле би се под муслиманском влашћу.

Венс-Овенов план је, по мом мишљењу, толико лош да га српски народ не може прихватити у садашњем облику. Тешко је предвидјети шта ће даље бити, али морамо бити спремни на све. Ако западни свијет буде барем толико демократски расположен да и другима да бар мало права колико их узима за себе, онда ће сигурно испоштовати вољу српског народа с ким ће и како живјети.

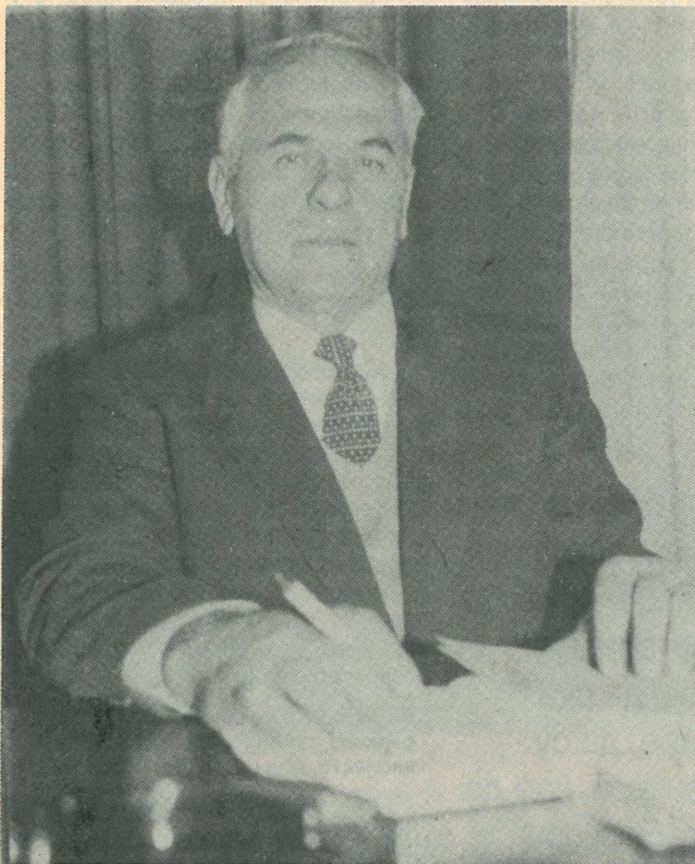
Запад може извршити агресију и спреман је за њу, али наш народ је спремнији да јој се супротстави него да потпише капитулацију.

Иако Република Српска још није призната, живот у њој не може да се одвија нормално без успостављања механизама правне државе. Шта Влада чини да се ти механизми успоставе?

- Опредјељење Владе је да се иде на изградњу правне државе, да буде једна власт која би имала важне сегменте: државну управу, правосуђе, милицију и војску. Свако ту треба да ради свој посао. Без обзира да ли нас неко признаје, ми морамо сваком нашем човјеку гарантовати личну и имовинску сигурност што је основни постулат правне државе. Без тога нас нико неће признати, ни уважавати. Правни прописи су углавном донешени и треба их сада поштовати и спроводити. Убијеђен сам да можемо да то спроведемо и да се изборимо за државу по жељи читавог нашег народа.

Шта Влада чини да би зауставила криминал, пљачку, профитере?

- Ми смо се у овом рату сусрели са пљачком, профитерством и криминалом сваке врсте. То, ипак, ради само ужи круг људи. Наша милиција је обавила велики дуг према народу и прва спријечила геноцид, међутим, један, мали број униформисаних лица из милиције упетљао се у недозвољене радње и нанио штету читавом српском народу. Ред је да кажем да се најбољи синови налазе у Војсци Републике Српске. Да није било те војске сигурно не би постигли оно што

лове који нису ни лаки, ни једноставни. Треба констатовати да неки судови у општинама ипак раде и резултати се осјећају. У нашој Крајини се осјећа правна држава и може се рећи да би повратком бораца и оживљавањем радних организација живот почео нормално да тече. Привреда, школство, здравство, судови и у добром дијелу општинска власт почињу боље да функционишу.

Какви су односи између цивилних власти и Војске?

- Имали смо у почетку општинске војске, паравојске, а један број руководилаца из општина се мијешао у војне структуре, па чак и у командовање. Има и старјешина које се превише мијешају у послове власти и одређују предузећима шта треба да дају Војсци. Познато је да су неки општински руководиоци и приватници доводили неке своје добровољце и проглашавали их приватним војскама. Све је то стварало велику штету и зато смо се сагласили да буде само једна војска, под једном командом и да не треба да се мијеша другима у посао, нити да се други мијешају у њено командовање. Нужно је да органи власти и Војске уско сарађују. Послије мобилизације народа добили смо наоружани народ и многи су навикли да бране своју кућу, мјесто, двориште и да буду домаћа војска. Успоставили су неке критерије да седам дана ратују, а седам одмарају, или да седам дана ратују а три недјеље не ратују. Тако је створена велика цифра војника у Војсци. Зато морамо обавити реорганизацију. Војску морамо да смањимо, професионализујемо и да самим тим избјегнемо многе слабости и ексцесе. У неким општинама још постоји жеља за "својом војском" а и неки команданти желе да се за све питају. Свако треба да ради свој посао а сви заједно да помажемо војску.

Постоји и нетрпељивост између станица милиције, јединица МУП-а, и Војске, што се такође мора спријечити. Стварајући неке своје јединице, припадници МУП-а покушали су да узимају Војсци људство и наоружање до најтеже технике. Сви су са исте територије а људи из органа власти подржавају само једне што ствара лоше односе и због чега, понекад, пуца и фронт. То је у сваком случају недозвољено.

Влада и даље позива официре рођене у бившој БИХ да дођу из СР Југославије да бране своја огњишта, што је природно и разумљиво. Међутим, многи који су се одазвали раније истичу да су лоше примљени од мјештана, представника СДС-а, самозваних четника и разних профитера, који их често називају "комуњарама"?

- Има ту нешто што треба дубље анализирати и оцијенити. И без анализе морамо констатовати да смо захвални великом броју наших старјешина који су могли мирно живјети на територији СРЈ и имати много бољи стандард, а дошли су међу свој народ и боре се са њим. Јако велики број старјешина погинуо на првим линијама, велики број је израњаван, али је и даље са својим јединицама. Један број старјешина је дошао касније. И њима смо такође захвални, јер да их није наш фронт не би био ондје гдје јесте и ми не бисмо имали предност коју имамо. Међутим, неке старјешине се објективно нису снашле из разноразних разлога, али и они, мање или више, успјешно раде свој посао.

Један број наших људи, али на жалост чак и руководилаца, почео је те наше старјешине блатити да су комуњаре, да су Брозови официри, као да они нису Брозови инжињери, Брозови приватници, као да су они пали с Марса овог трена. Неки мисле да су најзаслужнији за српство што су одређеног дана изашли на слободну територију, што су прије рата наоружавали народ, а заборављају да су га наоружавали управо из магацина ЈНА које су им отварали управо ти официри које сада називају Брозовим. У животу сам научио да људи не блате друге зато што их треба блатити, већ да би себе опрали.

јесмо. На жалост, један број војника и старјешина такође се бавио тим недозвољеним и ружним пословима. Убијеђен сам да је то мали број људи, али је штета велика.

Такође, има људи из органа власти, из грађанства, па и из органа Владе и Српске демократске странке, који се тиме бави. Рекао бих да су појединци готово из свих структура злоупотребили борбу српског народа. Када многи синови крваре на првим борбеним линијама они су кренули за богаћењем, пљачком и криминалним радњама. Без обзира што данас немамо могућности да се ухватимо са њима у коштац, сигурно је да ће морати положити рачуне. Није више спорно да има људи на положајима и органима власти који су добро упрљали руке и који ће морати да се макну и предају посао поштенима.

Да ли из тога произилази да правосудни органи не раде свој посао, или је ријеч о томе да је правосуђе остало без подршке органа власти?

- Наше судство је остало на једном дијелу територије без подршке органа унутрашњих послова и Војске Републике Српске. Чинимо све да се та подршка обезбиједи. Један број наших судија не жели да ради те пос-

С времена на вријеме у јавности се чује да има проблема у односима централне и општинских власти. Колико у томе има истине?

- Општа сарадња владиних и општинских органа је веома добра. Има општина које су морале да раде као државе - да организују војску, снабдијевање и заштиту народа. Све што је требало, пружале су народу. Када се кренуло на изградњу правне државе односи су се морали мијењати. Има појединих општина које су се стицајем околности нашле у повољнијем материјалном положају и сада покушавају да се самостално понашају и не воде рачуна о кршењу прописа. Влада је ту да се позове на те прописе и да такво понашање спријечи. Није ријетдак случај да такве одлуке општина стављамо ван снаге и тражимо да се испоштују прописи. Послије упозорења ријетке су општине које то не поштују, али има и таквих које имају лоше организоване службе и не чине напоре да примјењују прописе. Има доста општина које су на прагу ратишта или је ратиште на њиховим територијама па је то тешко спроводити.

Господине предсједниче, ради функционисања правне државе о којој смо говорили врло је важно али и болно питање: Када ће бити обештећени инвалиди рата и породице погинулих бораца, и када ће борци редовно добијати плату?

- Без обзира што смо као први приоритет ставили снабдијевање војске, гдје стоји и плата, имамо доста потешкоћа и све нам је теже. Биће ту још тешких ситуација, али чинимо све да војничке плате буду редовне и нешто веће. Како год настојимо да то ријешимо неки проблеми нас заскачу, неки послови нас одвлаче. Кад је о заштити породица палих бораца ријеч морамо предузети још низ мјера. И њима и ратним инвалидима, и борцима на фронту треба обезбиједити станове, основне услове за живот. Ту ћемо учинити све што можемо. Од плата се не могу хранити породице, али у задатку је општина и хуманитарних организација да породице палих бораца буду збринуте. Уколико то ријешимо, биће ријешен веома значајан проблем. Рјешење борачких проблема морамо тражити у већој производњи. Послије реорганизације Војске морамо знатан број, посебно стручних људи, вратити у привреду, а када она проради имаћемо мање проблема које ћемо ефектније и боље рјешавати. Рок за остваривање права породица погинулих се мора скраћивати и за то постоје услови.

Питања бораца се не могу рјешавати на стари начин. Сву друштвену имовину смо претворили у државну. Циљ нам је да трансформишемо ту имовину у приватну и тада би требало ријешити многе проблеме породица палих бораца, инвалида, бораца и старјешина. Даваћемо станове, куће, земљиште, дионице, радње - да људи могу привређивати. То ће бити далеко бољи начин рјешавања њиховог питања него давати им пензије које сваке године треба поправљати и рјешавати молбе. Сада је најважније преживљавање и да сви, колико је то могуће, изађу без траума из овог рата.

●●● Један број наших људи, али на жалост чак и руководилаца, почео је те наше старјешине блатити да су комуњаре, да су Брозови официри, као да они нису Брозови инжењери, Брозови приватници, као да су они пали с Марса овог трена ●●●

Борцима из Другог свјетског рата исплаћујемо пензије без додатака. Биће нужно поново сагледати шта и како ће се то исплаћивати. Не смијемо ту правити грешке јер су и они водили рат за свој народ и били су убијеђени у то.

Ако Запад буде и даље пријетио војном интервенцијом, да ли се размишља о проглашењу ратног стања?

- Ми још, из одређених разлога, нисмо прогласили ратно стање. Прогласили смо да смо за мир. Склопљена су и сада нека примирја, договорена је демилитаризација Сребренице и Жепе и још су у плану неки градови. Али ако се осјети потреба прогласићемо и ратно стање. У неким односима проглашење би нам олакшало рад, неке ствари би боље функционисале, посебно када је у питању одговорност. Међутим, велика је ствар и за свјетску јавност да функционише цивилна власт, да постоје скупштине општина, Скупштина Републике, посланици, Влада, Предсједништво Републике, без обзира на неке предности увођења ратног стања.

Како функционише Министарство за спољне послове у условима какви јесу?

- Ниједно министарство земље која није призната не може нормално функционисати. То Министарство ипак контактира са доста страних дипломата, предузима мјере, организује и сарађује са великим бројем клубова Срба у дијаспори, прате се одређене ствари. Констатовали смо да можемо више контактирати са нашим људима у свијету који показују жељу да материјално потпомогну развој своје отаџбине.

Да ли је СР Југославија увела стварну блокаду према Републици Српској и, ако јесте, шта мислите о томе?

- Још немамо одговарајуће документе о тој блокади, али имамо податке наших људи. На основу неких спречавања и потешкоћа да се закључити да је дошло до промјене понашања. Жао ми је што је до тога дошло, јер то може бити кобно по јединство српског народа. Ми смо свјесни да нам СРЈ није у стању пружити већу помоћ од хуманитарне. Вјероватно постоје неки разлози које ја нити могу, нити желим наводити. Могу само да жалим што је до тога дошло. Желим ипак да нагласим да је ово први рат у којем је српски народ јединствен. Мој оптимизам је у томе што смо до сада били јединствени као народ и што вјерујем да ће тако и остати. Наши непријатељи су раније обилно користили наше нејединство, а садашњи рат је карактеристичан по томе што је српски народ јединствен и то треба сачувати.

Говори се да Србија има огромне издатке за помоћ Србима у Републици Српској. Да ли имате податке биланса тих међусобних односа?

- Тачне податке немам, међутим, имам сазнање да смо добили значајну помоћ али смо многе робе платили другим робама. Стоји чињеница да јесмо и требамо бити захвални српском и црногорском народу за пружену помоћ. □

Разговарао:
Младен МАРЈАНОВИЋ

ХРОНИКА БОРБЕНИХ ДЕЈСТАВА

Варљиво затишје

Између два броја скоро непрекидно су извођена борбена дејства различитог интензитета на централном дијелу ратишта око Добоја, на Озрену око Градачца и Сарајева, на сјеверозападу на ширем простору Бихаћа и Новог Града, као и на гламочком и ливањском простору. Непријатељ је испољио изузетно јака дејства на сјеверу у Посавини, код Орашја и јужно од Брчког, као и на простору Мајевице. Подриње је било најугроженији дио ратишта, а тежишно су извођена борбена дејства око Сребренице, Жепе и Горажда, као и јужно од Сарајева преко Калиновика до Фоче и од Бораца до Требиња, јер овај простор муслиманске снаге настоје по сваку цену задржати ради "Зелене трансверзале" повезујући Централну Босну преко Подриња са Санџаком, Косовом, Албанијом преко средоземља (Кипра) са Турском и осталим исламским земљама. Последње примирје непријатељ непрекидно крши покушавајући испровоцирати наше снаге и оптужити их пред светом да су агресорске.

Сви корпуси Војске Републике Српске су испољили велику упорност и жилавост у одбрани српских територија, а посебно су се истакле маневарске јединице корпуса и Главног штаба.

Напоре и успјехе српског народа и српске војске у овом једногодишњем рату покушавају по сваку цену да умање западни исламски моћници натурајући нам Венс-Овенов план којим би српски народ на простору бивше Босне и Херцеговине био поново заточен у провинције које би се нашле у окружењу највећих непријатеља Срба, покушавајући да нам одузму и оне територије које смо ослобађајући натопили крвљу.

Споразум о демилитаризацији Сребренице и Жепе, закључен 8. маја 1993. године између генерал-потпуковника Ратка Младића и генерала Сефера Халиловића, у присуству генерала Филипа Мориона, лако може доживети потпуни крах због понашања муслиманске стране. Предвиђене рокове за предају наоружања, 10. маја 1993. године у 17 часова у Сребреници и 12. маја у 17 часова у Жепи, муслимани нису испоштовали. На молбу генерала Хаџеса, Војска Републике Српске је испољила добру вољу и пристала да се тај рок помери до 14. маја у 17.00 часова. Међутим, у подручју Сребренице, поред раније симболично прикупљене количине наоружања, углавном трофејног и оштећеног, није предато ништа више. У подручју Жепе од почетка ове операције није прикупљено ништа од наоружања.

Поред изигравања предаје наоружања, Алијини ратници и на друге начине игноришу резолуцију Савета безбедности о безбедним зонама и потписани Споразум о демилитаризацији Сребренице и Жепе. У комисију за праћење демилитаризације одредили су старешине из локалних паравојних јединица, на уговорену контролу разоружања 14. маја њихова комисија није се уопште одазвала. Очигледно, муслимани прво паничним апелима изнуде доношење одговарајућих одлука и споразума, на које олако стављају свој потпис, а онда их лукаво изигравају или минирају.

Карактеристично је држање и представника УНПРОФОР-а у спровођењу ове операције. Наиме, они не предузимају никакве мере да муслимане приволе на предају наоружања, настоје са линија додира померити јединице Војске Републике Српске и помажу муслиманским групама да под оружјем напусте демилитаризовану зону. Оваквим поступцима испољавају своју отворену пристрасност једној од страна у сукобу. ☐

Миленко ЛАЗИЋ

ШТА ЈЕ ГЕНЕРАЛ МЛАДИЋ РЕКАО НА ЗАТВОРЕНОМ ЗАСЈЕДАЊУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, ОДРЖАНОМ 5. И 6. МАЈА НА ПАЛАМА

Бришући летови над Венс-Овеновим мапама

Под оваквом пресијом наш народ никада није био. Нападнут је најсавременијим оружјем кога је људски ум створио. Нападнут је од дојучерашњих суграђана из солитера, другова из школа и предузећа, иако то није могао ни сањати... У таквим условима ми смо заштитили наш народ и имамо право да га бранимо и даље.

Ваше преосвештенство, поштовани предсједниче, поштовани народни посланици, драги гости, ја бих желио у име Главног штаба и Војске Републике Српске да дам нека моја виђења ситуације. Замолио бих вас за стрпљење јер ћу вам показати једну карту... Морамо присутним да мало дочарамо садашње вријеме. Не виде то сви из близине, као ми војници.

Господо, ово је фактичка ситуација од јуче у 12 сати на просторима бивше БиХ. Ово је резултат наметнутог рата српском народу, не само на просторима бивше републике БиХ, ово је резултат нашега руководства, нашега народа и наше војске. Ово је карта Венс-Овеновог плана. Ја желим као војник да у овом моменту свима нама и нашим гостима кажем да овако судбоносну одлуку по наш народ доносимо у веома сложеним околностима, и у моменту када је изнад наших глава неколико апарата најсавременије авијације западних земаља, кад се изнад наших глава демонстрира силом. Нама се, господо, не прети силом, над нама се у овом тренутку сила већ примењује. Авиони амерички, енглески и француски, вођени њемачким стручњацима из авакса, надлећу наша села и градове у бришућем лету. Под том пресијом никад наш народ није био. Наш народ никада није био нападнут већом силом него што је ова сада и наш народ никада није био угрожаван од опаснијег непријатеља. Наш народ је нападнут најсавременијим оружјем кога је људски ум створио. Наш народ је нападнут од дојучерашњих суграђана из солитера, другова из школа и предузећа, иако се није припремао за такав рат, нити је могао сањати да ће имати таквог непријатеља.

Српски народ дише на сламку

Ово је грађански и верски рат у коме смо ми истерани на ветрометину и проглашени "Зликовцима" за цео свет. А исти тај свет, као и међународна заједница, нису осудили нељудске и бруталне поступке словеначких и хрватских сецесиониста кад су убијали недужну децу у сиво-маслинастим униформама, не гледајући да ли су српска или нека друга. Свет није уводио санкције кад су војници ЈНА месецима били без воде, струје и хране у блокираним касарнама. Свет је прећутао истину да су се Хрвати и муслимани деценијама спремали за овај рат. И није тачно да су ненаоружани. Наоружани су боље него армије свих овдје присутних предсједника укључујући и наше. Јер у њиховим је рукама најсавременије и пешадијско, артиљеријско и ракетно оружје. А и да то нису обезбедили прије овог рата, довољно је што имају девет фабрика на територијама које контролише хрватско-муслиманска коалиција у долини реке Неретве и Босне

Све фабрике муниције, авиона, тенкова које су производиле ова убојита средства у њиховим су рукама, од Славонског Брода до Груда. Српски народ нема ништа. Нас војнике забрињава што је међународна заједница прихватила ово подручје Сре-бренице као светску позорницу. Сво муслиманско становништво из Сребренице могло би да стане у неколико солитера у којима су

блокирани Срби од Сарајева преко Зенице, Тузле, Мостара до Ливна итд.

Све хуманитарне организације апелују да се Сребреница снабде водом, а не осврћу се на то што ми годину дана говоримо да је српски народ и без струје, и без воде, и без могућности да производи храну. Нас су блокирали, не можемо увозити ни лекове, ни нафту за пољопривреду. Зато ми војници у овом плану видимо опасност вишеструку.

Јаћу да говорим чињеницама, као војник. Не да бих на вас утицао, већ да бих вам презентовао опасности и последице, а ви ћете одлучити у интересу народа. Рата између Хрвата и муслимана није било док није обострано потписан план. Они су имали коалицију и Фрањо Туђман је дочекивао Алију Изетбеговића са почасном четом. У Загребу су имали више сусрета пред светским медијима. И један и други су објавили рат не само српском народу на простору бивше БиХ, већ су донели и заједничку декларацију о ратним дејствима против нашег народа. Алија Изетбеговић је отишао корак даље и објавио рат Србији, Црној Гори и ЈНА. Такве монструозне одлуке, и поред толике проливене крви, ни до данас нису повучене. И ми не очекујемо да оне буду повучене у будућности. Али смо од међународне заједнице очекивали осуду таквих злочиначких аката.

Господо, српског војника Војске Републике Српске нема ван простора бивше БиХ, ми смо на својим просторима, на овоме простору. Господине Мицотакис, обраћам се Вама и господину предсједнику Ћосићу. Српски народ годину дана дише на сламку, без струје, воде и производње. На херојском Озрену има више од сто хиљада Срба избеглих из градова тузланског басена, средње Босне, Зенице, Вареша итд. Наше муке и невоље не знају ни сви посланици на овом простору, јер немају могућност да дођу тамо. Ту се налазе два веома стара српска манастира, Тумаре и Петрово село и Возућа, то су наша светилишта. У долини реке Неретве постоје манастири српски старији од Косовске битке, као и манастир Колани и Крка у Републици Српској Крајини. На жалост овај је био потопљен изградњом вештачког језера на српској земљи, изградњом бране Перућа. У долини реке Неретве у селу Пребиловцима највеће је светилиште нашег народа новије историје. У њему су сахрањени посмртни остаци само дела побијених Срба у западној Херцеговини и у долини Неретве у Другом светском рату.

Погледајте коме су припала наша светилишта. У провинцији број осам су Хрвати, у провинцији број пет и девет су муслимани. Ово је једна књига коју ми је поклонио један историчар, извесни Анте Валента, Хрват из Витеза, приликом мога другог боравка у Женеви на преговорима са нашим предсједницима. Књига носи назив "Подела Босне и борба за целовитост", издата 1991. године. На страни 37 је карта која је готово идентична са Венс-Овеновом. Недостаје јој само оно што је легализовано Венс-Овеновим планом - хрватско освајање у простору требињске општине. Молим вас, ја сам учесник догађаја око Книна, био сам командант корпуса и на бројним дужностима прије овог рата. Борио сам се са тим народом.

Ту, код Дрниша налази се село Ширитовци, у троуглу реке Чиколе и Крке, ту је нова јама српских бораца и српског народа, настала након одласка мога и дела официра са ових простора, кад су предате ове територије под заштиту УНПРОФОР-а. То је држао кенијски батаљон и 58 војника РСК, односно милиционера који су ту убијени и бачени у јаму. Ко је за то одговарао? На ружичасте зоне око Бенковца и Обровца напала је Хрватска у јануару ове године, побила је ту око 800 српских глава, цивила. Француски експедициони батаљон легионара побегао је са тог простора. Да ли је међународна заједница осудила агресију Хрватске и да ли је Француска казнила своје официре и војнике који су оставили српски народ незаштићен и изложили га клању? Господо, није, зато ми нећемо ружичасте зоне и нећемо да нас штите страни плаћеници.

Ми смо заштитили свој народ и имамо право да га штитимо и даље. Ни једног нашег војника нема на просторима Хрватске, ни једна наша јединица није на било којој европској земљи, а још мање изнад Америке. Ми имамо два ратна аеродрома у Бањалуци. После доношења Резолуције Савета безбедности 781 постављени су посматрачи УН на терену. Сви чланови Савета безбедности знају да ми поштујемо Резолуцију и да не летимо, јер официри УН имају 24-часовно дежурство. И поред ригорозне контроле НАТО авиони лете изнад нашег ваздушног простора.

Данас их, господине председниче Мицотакис, нема на овоме простору ради ове скупштине, али их има у рејону Сребренице. Међународна заједница је дала легитимитет Америци да изведе операцију "Падобран", да муслиманима доставља храну из ваздуха. Слике оних којима смо дозволили да се извуку одавде показују да су ухрањенији него ми. Председник Клинтон је ту операцију најавио на свим медијима и рекао да ће пружити помоћ свим народима на овом простору. Ја сам у једном моменту тражио преко официра УНПРОФОР-а да поједине стране земље макар бацају празне пакете српском народу, да могу овоме народу Бирча да објасним да схвати недужне жртве, а ту је муслиманска руља поклала више од 1350 српске нејачи, жена, деце и стараца.

Дуг према Србима из СР Југославије

Ово је, господине Мицотакис, село Тегар на самој граници са Србијом. У јуну месецу сам гледао невиђену слику. Морам је рећи овде и ради господина председника Ћосића и Милошевића и ради ових посланика. Село Тегар је горело, јер су га муслимани уништили и спалили, а с друге стране Дрине, у српском селу, деца су у исто време играла фудбал. Срби смо једни и други. Проценитe јесу ли оправдани притисци и блокада овога дела српскога народа. Ја се не слажем ни са једним послаником који напада било кога нашега човека, а поготово наше госте. Ми се никада нећемо одужити ни српском, ни црногорском, ни вашем народу, нарочито Србима у Србији и Црној Гори, Црногорцима, зато што су нам прихватили нашу нејач из градова и села која су запоселе муслимани и Хрвати. зато што су нам лечили рањенике и што су нам помогли са хуманитарном помоћи.

Молим вас да схватите, хуманитарни конвој, који је предводио отац Филарет у организацији Српске православне цркве, иако је најављен УНПРОФОР-у, нападнут је на очиглед УНПРОФОР-а на аеродрому, на српској земљи, коју смо уступили за хуманитарну помоћ, где су четири возача рањена. Ја вас молим да схватите и то да муслимане у Цазинској крајини, Сарајеву, Сребреници, Жепи и Горажду и овога момента наоружава Каритас и "Мерхамет". То наоружавање, на жалост, и даље траје, јер се користе конвоји које обезбеђују снаге УНПРОФОР-а. Такав је случај био и у Сарајеву, где је у дупло дно контејнера стављена муниција. Од маја месеца фронт је овакав око Сарајева, овде не извире ни нафта, нити се прави арапска ни германска муниција и оружје. Сада је гушћа и јача ватра муслимана у Сарајеву него што је била када смо почели рат.

Следеће на шта морам да кажем, у долини реке Неретве, у горњем току реке Врбаса и у долини реке Босне од међународне јавности је скривен обострани геноцид коалиције Хрвата над муслиманским становништвом и обратно. Рећи ћу вам и то да сам наредио и то

остварио да спасимо сву нејач, па чак и рањенике, и једне и друге стране, а из простора Сребренице смо омогућили да се преко УНХЦР-а извуче 12.500 муслиманских жена, дјеце, стараца и 489 њихових рањеника, међу којима је маса оних које је за злочине почињене над српским народом требало извести пред суд. Ја се поносим што сам у Војсци која је омогућила непријатељу, који је одбио да лечи своје рањенике у нашим болницама, да их бели хеликоптери извуку за Тузлу.

Ово је наша земља

Нама, господо, није до рата. Нити је било нити је сад. Ја нисам овде да позивам у рат. Нама је рат наметнут и ми смо се морали бранити. Нама је рата доста. Не зато што смо се уморили, већ зато што смо многе страхоте видели, а ја ћу дозволити себи слободу да вас упознам само са једном. Нашао сам се у селу Дрињачи када је пролазио конвој УНХЦР-а од десет до петнаест камиона из Сребренице, са око 850 муслиманских жена и деце, када два милиционера нису могла да задрже мајку једанаестогодишњег дечака Слободана Стојановића, кога је извесна муслиманка Косовка Мула из Власенице натерала да ископа сопствени гроб у селу Касаба, а после га на најсвирепији начин уморила, одсецајући му прво прсте и да не причам остале грозоте. Ово сам вам рекао да схватите аргументовано да нас је напао најстрашнији непријатељ, јер то нисмо очекивали. Ми не желимо да рат у Босни и Херцеговини решимо војничким путем. Војничко решење може бити катастрофално, много горе од катастрофе која је досад задесила просторе бивше Југославије. Ми не желимо да увлачимо друге народе у нове невоље. Ми желимо да допринесемо изналажењу политичког решења мирним путем, политичког решења које је прихватљиво и није на штету ни једног народа. Ову мапу су цртали представници Ватикана и они који су планирали распад Југославије. Нашем руководству и Главном штабу и мени лично нису непознати ти планови. Такви планови постоје и источно од ових простора и зато ми не можемо прихватити здраво за готово. Овај простор није хрватска земља. На овом простору постоје карте које говоре да су 400 година Срби ту плаћали порез.

У некадашњем Босанском Броду видео сам још једну од страхота овога рата. У спортској дворани, приликом ослобађања града, наишао сам на више од 2.000 комплета дечије, женске и мушке одеће без власника. Од свих новинара само је јапански новинар то снимио, али нигде није објављено. У Босанском Броду живело је 91. године 4.140 муслимана, 11.844 Срба, и 3.609 Југословена, који су већином или по правилу Срби. Ако се зна да је Хрвата било 13.923, онда је јасно да је Срба било највише. Највише их је било и у Дервенти, Модричи и Шамцу. Орашје је већинско хрватско и ми не тражимо да буде наше. Ово је српска земља и не може бити коридор. Коридор је ако би ми ишли кроз Орашје, јер је то њихово, ми њихово нећемо, али нећемо дати ни наше.

Господо, овај простор у Херцеговини, у долини Неретве, нису заузели муслимани и Хрвати из Босне. Овај простор су заузеле хрватске оружане снаге након повлачења ЈНА на простор СРЈ, претходно се концентришући на простор Конавла, који је био под заштитом снага УН. Ту је 38 српских села потпуно до темеља уништено, као и Пребиловци где су сахрањене кости наших мученика у Другом светском рату. Хрватска је објединила хрватски народ у Међугорју, проглашавајући да се на једном брду појавила Госпа. На томе месту деценијама су се окупљали фратри из Ватикана и читавог света, и усташки емигранти чији су очеви починили злочине и истребили српски народ на овим просторима, као и у западној Херцеговини. На том брду гдје се појавила Госпа, види се девет јама у које су Србе бацали, а ни једна није примила мање од 1.000 наших несретника. Ми то нисмо могли препознати, јер су наши људи, који су то требали испричати, бацани у јаме и то је несрећа нашег народа, јер су нам ратови односили оне који су на млађе могли да пренесу своју спознају о рату. Зато наш циљ није да поразимо Хрвате и муслимане. Наш циљ је да сачувамо свој народ, да не дозволимо да га поново бацају у јаме. Уосталом, ни УНПРОФОР се на просторима бивше БиХ не може бранити без сарадње са руководством Републике Српске.

Не желим да утичем на одлуку посланика

Господо посланици, Америка је велика сила, не можемо ми њој ићи прстом у око, а НАТО пакт је још већа сила, њему још мање, али ја вас могу уверити да ни они не могу нама ићи прстом у око.

Господине председниче и господо, ми смо дали Аеродром Сарајево, нашу територију, и ја сам одатле повукао наше бригаде. Тоне хуманитарне помоћи стижу сваки дан, али немамо евиденцију да ли то добијају српски сужњи, а има их између 70.000 и 100.000 у Сарајеву. А каква је ситуација у осталим градовима који су под контролом Хрвата то још мање знамо. Не слажем се с онима који су говорили "ви победници". Ми победници нећемо да будемо и нама није циљ да победимо муслимане и Хрвате, нама је циљ да спасимо свој народ који је блокиран у Сарајеву, Тузли, Зеници, Мостару, до Загреба. И у Загребу Срби нису људи. Они су људи за одстрел. У Томиславграду, у ствари у селу Рашћани, Срби су прво блокирани, па попљачкани и побијени. У селу Горњи и Доњи Губер код Ливна, а у самом Ливну и селу Засињу, тамо је више од 4.000 Срба. Мало их се спасило бежањем на нашу територију. Нико не пита да ли они имају храну, воду, струју. Ја се само чудим што господин Босиљчић и господа посланици са Илиџе нису критиковали мене, а имају на то право. Ни један српски рањеник са Илиџе, откако смо дали Аеродром УНПРОФОР-у, није извуче и спашен, јер смо га до квалификоване медицинске помоћи морали извлачити 13 сати. Нисмо имали толико крви да они издрже тако тежак транспорт. Ни једног нашег рањеника УНПРОФОР није извукао, а УНПРОФОР се у сукобу коалиције претворио у логистику час Алије час Туђмана и Бобана. И онај генерал Стјуарт, Енглез, хвали се како са својим батаљоном под ватром извлачи мртве и рањене. Кад је извукао мртвог или рањеног Србина? Није, господо, ни живог и ми то од њих и не тражимо. Немају мандат на то. Имали су мандат да заштите српски народ у ружичастим зонама. Нису га заштитили. Нису имали мандат да иду по било коју цену у Сребреницу. Отишли су. Пустили смо их не зато што смо се бојали међународне интервенције, наш народ се не боји никакве интервенције, за нас је овамо тотални рат, јер непријатељи немају милости ни за нашу нејач и децу. Кога год ухвате тога масакрирају на најбруталнији начин. УНПРОФОР је одавде извукао на хиљаде муслимана, а Срби су и даље у заточеништву и не могу се ослонити на његову помоћ. У централној Босни пружа медицинске услуге и једној и другој страни. Како онда нашем народу да објаснимо да ће га УНПРОФОР заштитити на овим просторима. Верујте да нема човека здравог разума који у то може поверовати на овим просторима. Венс-Овенов план предвиђа прогресивну демилитаризацију на овим просторима, али да се прво разоружа српска војска, по принципу како је разоружана војска Републике Српске Крајине. А ја вас молим да се информишете или да вас информишем у вашем слободном времену о томе какве су стравичне последице. На Масленичком мосту, на аеродрому Земуник или у троуглу реке, Крке и Циколе. Ја вам се захваљујем на пажњи, ово нисам изнео да би утицао на вашу одлуку. Војска РС и наш народ знају да ће наши посланици учинити све да заштите свој народ. □

Фото: Љ. БАРТУЛА

ПРИЛОЗИ ЗА "БИОГРАФИЈУ" ВЕНС-ОВЕНОВОГ ПЛАНА

Како се деле мостови

ПОЛИТИКА ЕКСПРЕС

● Од осам мостова на Дрини босанским Србима понуђен само један ● Природна богатства и привредни капацитети изван домашаја српских провинција

Одлуци Скупштине Републике Српске да се коначно изјашњавање о Венс-Овеновом плану препусти референдуму српског народа претходила је вишечасовна расправа иза затворених врата. Стога је у овом часу тешко рећи шта је пресудно утицало на овакво опредељење посланика. У сваком случају извесно је да су на располагању имали и довољно мањкавости понуђеног пројекта.

Како се зна, чак ни убеђивања да Венс-Овенов документ треба прихватити нису могла да буду поткрепљена аргументима о квалитету плана. Напротив, и заговорници потписивања пројекта нескривено су указивали да би прихватање плана било само опредељивање за мање зло.

У опредељивању српског парламента на Палама очигледно су превагнули недостаци пројекта међународних посредника.

На штету Срба

Говорећи о мањкавости Венс-Овеновог плана, магистар Рајко Дукић, директор "Боксита" из Милића, један од водећих привредника и у бившој Републици БиХ, посланик у Скупштини Републике Српске, најпре указује на чињеницу да од око 400 километара границе на Дрини, према Србији, српској провинцији, по понуђеним мапама, остаје свега 56 километара. Све преостало Подриње обухватала би муслиманска провинција.

- Овај пројекат Срби одбацују од Дрине, Саве и Неретве - каже мр Дукић. - Од осам мостова на Дрини, колико спаја Босну и Србију, у муслиманској провинцији, на левој обали, остало би седам. Србима би остао само један мост, новосаграђена Павловића ћуприја. Ваља напоменути да је тај мост саграђен средствима приватног донатора и да је на месту на којем је подигнут и лева и десна обала Дрине у Србији.

Како су дељени мостови, тако су подељена и природна богатства и привредни капацитети: на штету Срба. "Када је о имовини реч, по Венс-Овеновим понудама, Србима би остало свега 18 одсто друштвеног капитала бивше БиХ", истиче Рајко Дукић. "Рудно благо, прерађивачки капацитети, комплетан петрохемијски комплекс, хидроенергетски и термоенергетски потенцијали остали би у муслиманским и хрватским провинцијама."

Магистар Дукић ниже чињенице: од пет хидроелектрана на Неретви Србима не би припала ниједна; рудници боксита у Милићима, Крупи, Јајци, у Херцеговини, дакле на подручјима са српском већином становништва, дали би се другима; у муслиманској, односно хрватској провинцији остали би и комбинати "Бирач" Зворник и "Алуминијум" Мостар, највећи прерађивачки капацитети у бившој Југославији саграђени на бази боксита из поменутих рудника; рудници железне руде Приједор и Омарска, одувек на подручју са српском већином становништва, остали би изван српских провинција; од три железаре - у Зеници, Варешу и Илијашу - Србима не би припале ниједна, иако се зна да је бар Илијаш српски; изван српских провинција остала би и Рафинерија Босански Брод и Рафинерија уља Модрича, у српским провинцијама остало би само десет процената резерви уља...

На "зеленој трансферзали"

Већина побројаних објеката налази се на српским територијама и нелогично је, сматра Дукић, да се укључују у хрватске и муслиманске провинције. То, међутим, није једина нелогичност Венс-Овенових мапа. Срби, напомиње Рајко Дукић, имају натполовичну већину у 32 од 109 предратних општина у БиХ. У шест општина Срби имају релативну већину становништва, али ниједна од њих није укључена у неку српску провинцију. То је, по Дукићу, резултирало апсурдом: у предложеним српским провинцијама живело би 600 хиљада Срба, док би чак 800 хиљада Срба остало у муслиманским и хрватским провинцијама. Насупрот томе, у српским провинцијама остало би свега 260 хиљада муслимана и Хрвата.

Пре двадесетак година, подсећа Дукић, укидане су општине са српском већином: Козлук је припојен Зворнику, Кравица Братунцу, Скелане Сребреници, Милићи Власеници... Венс-Овенове мапе оцењује наш саговорник, следе исту логику разбијања региона са српском већином да би се вештачки створила подручја

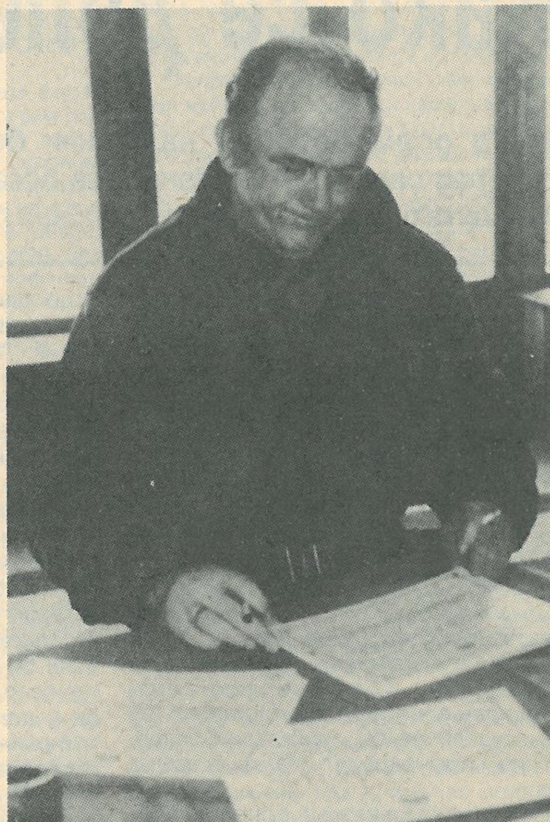

пре свега с муслиманском већином становништва. У 24 општине у Подрињу, од Фоче до Бијељине, живи апсолутна српска већина. Мимо логике, то није јединствена провинција, али је зато део Подриња, на "зеленој трансферзали", вештачки спојен с тузланским регионом да би се добила муслиманска већина. ☐

Јован ПОКРАЈАЦ

РАЗГОВОР С КОМАНДАНТОМ САРАЈЕВСКО-РОМАНИЈСКОГ КОРПУСА, ГЕНЕРАЛ-МАЈОРОМ СТАНИСЛАВОМ ГАЛИЋЕМ

Пакао под присмотром

Корпус је имао прво зону одговорности од ријеке Дрине до ријеке Босне, и могу рећи - а то су потврдиле и све анализе, да је у потпуности извршио све задатке које је пред њега поставила Врховна команда и Главни штаб. Прије свега, ми смо у цјелини очували територију која историјски и етнички припада Србима.

- **Господине генерале, прошли сте рат у Словенији и многе дијелове ратишта, били сте командант 30. крајишке дивизије и упознали специфичности многих бојишта. Сада сте командант корпуса за чију зону одговорности кажу да је сложена и да не личи много на оне које се цртају у уџбеницима за војне академије. У чему је, по Вашем мишљењу, овај дио ратишта специфичан и каква је војничка позиција Корпуса у односу на непријатеља?**

- Ја сам на простор бивше БиХ, боље речено у Крајину дошао из Љубљане, након завршетка рата у Словенији. Тамо сам примио дужност команданта 30. крајишке дивизије, коју смо формирали на простору 23. крајишке општине. Та зона се простирала од Гламоча до Теслића, гдје, у то вријеме, није било јединица јер су расформиране прије рата. Зато смо морали кренути од почетка. Сав тај простор, на коме у почетку Срби нису имали власт у свим општинама, данас је слободан, а дивизија је учествовала и у борбама ван тог подручја - "Јужног фронта", како смо га тада звали.

Нема пуно разлика између оног и овог дијела ратишта, јер и тамо и овдје српски народ се бори за своја огњишта. Нема разлике ни у мотивацији. Свима нам је мотив да Срби живе у једној, српској држави.

Разлика је само у оперативно-тактичком положају. Када сам командовао са 30. дивизијом увијек сам испред себе имао фронт, а иза себе дубину одбране, одакле се могло вршити нормално снабдијевање и попуна јединица. Међутим, карактеристика зоне одговорности СРК далеко је сложенија.Бранећи српске територије и народ у и око српског Сарајева ми за себе вежемо око 40 хиљада непријатељских војника концентрисаних у Сарајеву. Остали дио фронта је раздвојен једним међупростором тако да се један дио наших јединица налази у некој врсти полуокружења или двостраног фронта. Због тога је извођење борбених дејстава на овом простору и сложеније, и теже, и одговорније.

Подручје зоне одговорности корпуса је углавном планински простор са котлинама дуж водених токова, а на ширем дијелу јављају се планинске заравни. Срби су се услед разних околности углавном насељавали на планинским просторима, док су се остали углавном груписали дуж ријечних токова па је због тога Србима на почетку рата било теже да се повежу и створе једну јединствену територију. Као битну карактеристику положаја Корпуса истакао бих и то да је Сарајево од самог почетка рата под сталном присмотром свих међународних чинилаца, УНПРОФОР-а, разних хуманитарних организација итд. Све што се догоди у Сарајеву истог момента се зна у Њујорку или Женеви. Овдје се, дакле, не ради само о војничком супротстављању снага, већ постоји и низ других околности о којима се мора водити рачуна, када се изводе борбена дејства. Према томе, ово није класичан фронт. Наши непријатељи имају подршку доброг дијела свијета, нарочито ислама и католичке цркве, а ми смо углавном ослоњени на сопствене снаге.

- **Кад се све има у виду, да ли се може рећи да је Корпус извршио задатке који су пред њега постављени?**

- Корпус је имао прву зону одговорности од ријеке Дрине до ријеке Босне, и могу рећи - а то су потврдиле и све анализе, да је у потпуности извршио све задатке које је пред њега поставила Врховна команда и Главни штаб. Прије свега, ми смо у цјелини очували територију која историјски и етнички припада Србима. Сачували смо српски народ од геноцида, створили смо оперативну основицу да се на том простору може формирати још један корпус - то је Дрински корпус. Омогућен је рад Предсједништву и Влади, као и свим другим највишим

државним органима Републике Српске. Ми смо омогућили да највећи дио привредних и природних потенцијала овога подручја остане на српској територији. Ти објекти су одбрањени и сачувани. Само на простору Вогошће данас се може запослити 17.000 људи, а на простору Сарајева, под нашом контролом, преко 170.000 људи. Поред тога, што из Зенице, што из Сарајева, што из Коњица, Високог и других мјеста, прихватили смо и смјестили око 35.000 Срба који су отуда протјерани или су успјели побјећи.

- **Од септембра прошле године муслиманске снаге су извеле много офанзива. Посљедња носи назив "Корак по корак до интервенције". То је стална опасност за пробијање одбране јединица Корпуса које су у некој врсти полуокружења.**

- Мада је веома сложен, наш положај није нимало забрињавајући јер држимо веома важне објекте, због чега смо, гледано са војничког становишта, непријатеља довели у веома неповољан тактичко-оперативни положај. Отуда и његово стално настојање, за сада безуспјешно, да га поправи. Тешке борбе и бојеви вођени су на цјелокупном овом простору. Тешко је рећи гдје су биле најтеже, али је извјесно да су најкрвавије борбе вођене на простору Војковића, затим од градских борби - на Добрињи, Грбавици и Хаџићи су једна херојска општина. Тамо је прије рата било свега 27 одсто Срба и они су се успјели одбранити. Илијаш је такођер стална мета непријатељских напада из Брезе и Високог... Основни циљ непријатеља је да на том простору пробије нашу одбрану и да се споји са снагама у Сарајеву. Зато су тамо у посљедње вријеме и најжешће и најкрвавије битке. Непрекидно се воде тешке борбе и према Нећарићима и ширем простору Ступске петље. Муслимани из правца брда Ормањ и Пазарића, сјеверозападно од Игмана, желе да обезбиједе простор за дејство против Хрвата и да их окруже у Кисељаку. Раније су вођене тешке борбе и на простору од Олова до Кнежине, Рогатице, Устиколине и Јахорине, одакле су кретале њихове офанзиве.

Све те офанзиве су кретале углавном са простора гдје су они имали јаче концентрације према Сарајеву, и све су имале за циљ спајање са Сарајевом и расјецање наших снага, а затим повезивање ширег простора према Горажду, Жепи и према сјеверозападу. Ниједна није успјела. Сваки њихов покушај смо сломили, до ногу их поразили и истовремено кретали у противофанзиву. Муслимани признају да им је у Сарајеву погинуло 11.000 војника, да их је 50.000 лакше и 15.000 теже рањено. У свим тим тешким борбама и Корпус је имао губитака, али далеко мање. До почетка априла у зони одговорности Корпуса укупно је погинуло 1.449 бораца, тешко је рањено 2.329, а лакше 2.701 борац.

Свака њихова офанзива у просјеку је трала од тридесет до шездесет дана. Од септембра прошле године прво су имали офанзиву "Живот или смрт", затим "Југ", па "Коверат" која је на неки начин и данас актуелна, и посљедњу "Корак по корак до интервенције" која још увијек траје.

- **Колико сукоб Хрвата и муслимана утиче на интензитет борбених дејстава у зони одговорности Корпуса?**

- Посљедњих мјесец дана интензитет борбених дејстава је спласнуо, прије свега због сукоба унутар коалиције и дејстава муслиманских снага против Хрвата од Мостара па до централне Босне, гдје и једни и други имају огромне губитке али то неће јавно да признају. Због тог сукоба муслимани више не добијају довољно муниције и оружја јер су им Хрвати пресјекли све линије снабдијевања. Међутим, остале су им раније припремљене резерве. У њиховим рукама је и добар дио намјенске индустрије који је у стању да производи одређену количину ратног материјала.

- **Предаја аеродрома УНПРОФОР-у сигурно је допринијела да Корпус војнички западне у тежу ситуацију јер је пресјечена веза између Илиџе и Лукавице?**

- Предајом аеродрома УНПРОФОР-у учињен је велики гест српског народа према непријатељу, јер преко њега помоћ иде углавном муслиманима. Није то једини гест те врсте са наше стране. Ми Сарајеву омогућавамо струју, воду и плин. Исто тако наши путеви су закрчени конвојима који возе помоћ за Горажде, Жепу или Сарајево. Ти конвоји оштећују наше путеве, нарочито зими. Предајом аеродрома УНПРОФОР-у оперативни поредак корпуса је расјечен, па смо ми морали себи изградити други, обилазни пут од Вогошће према Палама, којим сада имамо нормалну комуникацију и нормално снабдијевање. Сигурно да је онај ко је водио преговоре око аеродрома морао водити рачуна о томе да се остави простор за комуникацију између Лукавице и Илиџе, прије свега због тога што се ради о српској земљи. Да није тако као што јесте, да Сарајево није под заштитом свих тих међународних снага и организација, тај правац би ми већ имали, а самим тиме и краћи и бржи пут за спајање та два дијела корпуса.

- **Кад је ријеч о повезивању српских територија, какво је стање са правцем за Херцеговину?**

- Ми са Херцеговином имамо копнену везу. То је тактичка веза на простору Кацеља гдје су снаге СРК и Херцеговачког корпуса спојене, и на тај начин су одсјечене муслиманске снаге у Горажду од оних у централној Босни.

- **Каква су Ваша искуства са УНПРОФОР-ом и да ли, по Вашем мишљењу, "плави шљемови" непристрасно обављају своју мисију?**

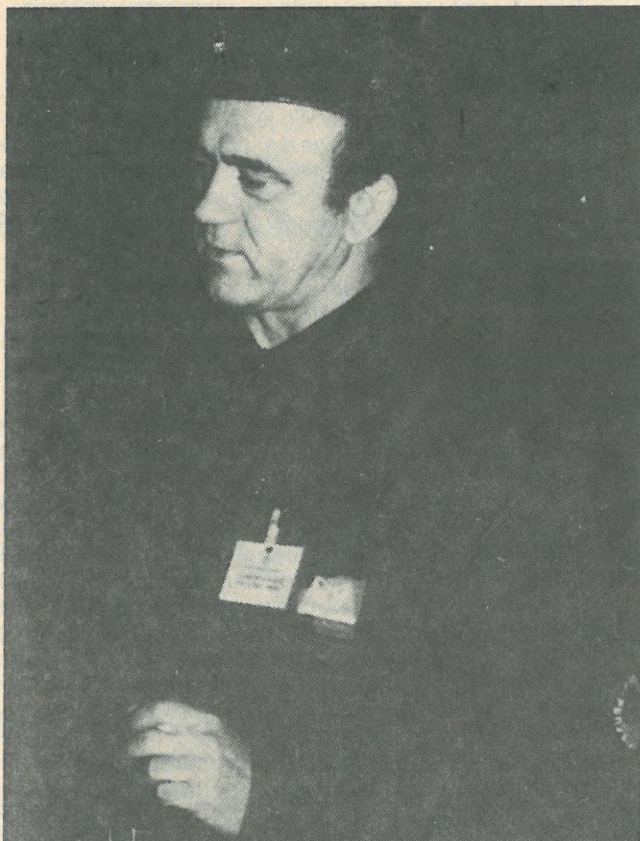
- До сада сам упознао низ дивних људи из команде УНПРОФОР-а, од највиших команданата па све до команданата батаљона који су размјештени у Сарајеву. То су људи који извршавају политику Савјета безбједности, али истовремено и дио политике својих земаља, па је и њихов однос у складу с тим. Тај однос је изузетно коректан, мада је било одређених проблема које чине углавном појединци, па се те појаве не смију генералисати.

Ми смо, у посљедње вријеме, имали два случаја који су нас забринули, а то је када смо у боцама за кисеоник пронашли барут и упаљаче за мине, а други случај је када смо у дуплом дну камиона хуманитарне помоћи пронашли муницију и експлозив. Оба пута конвоји су дошли из правца Кисељака, односно из Хрватске. На тај начин компромитована је улога УНПРОФОР-а и УНХЦР-а (јер УНПРОФОР обезбјеђује конвоје). За разлику од тога, сарадња са самим јединицама и посматрачима УНПРОФОР-а на терену је изузетно коректна.

Задатак припадника УНПРОФОР-а је прије свега хуманитарни и они, без обзира на разлоге који их нагоне да се ставе на једну од страна, немају никаквих разлога да гину. Стално сам им објашњавао: Колико год је ваша мисија хумана, моја је још хуманија јер ја штитим свој народ од геноцида. То у почетку нису схватали, а сада су ствари на своме мјесту.

- **Из Сарајева и околине један дио Срба је побјегао. Да ли се они сада враћају и да ли имате довољно људи да сачувате ово што сте до сада остварили?**

- Ми већ годину дана на овом простору водимо успјешно рат, па према томе ако смо издржали све оне офанзиве које сам набројао са овим снагама неће бити проблема да то и даље радимо. Чињеница је да нам треба освјежења па је неопходно да се младост почиње враћати. Ако се одлуче да се врате након рата биће им далеко теже јер су неке општине већ донијеле уредбе да се дезертерима одузима сва имовина, па чак и право

на насљедство. Најпотребније је да се почну враћати интелектуалци и стручњаци јер без њих нема напретка. Спремни смо им опростити то што су били недовољно храбри и што на вријеме нису схватили циљ наше борбе.

Простора и мјеста има за све који су побјегли и отишли, као и за све друге Србе који желе овдје доћи.

- **Имате ли податке о броју Срба који се још нису извукли из окупираног дијела Сарајева под муслиманском контролом и има ли шанси да изађу из тог пакла?**

- Број Срба у Сарајеву због недостатка документације се различито третира. Наше су процјене да их је тамо још око 70.000, док муслимани кажу да их је много више, али ми тим њиховим подацима не вјерујемо, јер се они увеличавају због хуманитарне помоћи.

Када смо извлачили Словенце и Јевреје ишло је без проблема, али када су у питању Срби њима се не дозвољава излазак. У свим преговорима тражили смо да се отворе коридори из Сарајева, и у Сарајево, и да се омогући слобода кретања свим грађанима. Међутим, муслиманска страна није прихватала отварање коридора, јер је знала да у том случају у Сарајеву не би нико остао. Срби су углавном у затворима. Један број је побијен, један присилно мобилисан у јединице, а велики број људи је укључен у јединице радне обавезе гдје раде као "кртице", копају ровове и тунеле према нама. Ево баш сада тјерају Србе да копају тунеле према нама, како би нам на тај начин дошли иза леђа. Дио Срба је у разним приватним затворима гдје свако има групу затвореника, јавне куће и све оно што прати један овакав рат, нарочито ако га воде муслимани који су изузетно свирепи.

Ми смо до сада два пута покушали организовати да се Срби у Сарајеву окупе и да крену према нама, али муслимани су их спријечили. Били смо спремни да им војнички помогнемо.

Србима је скоро немогуће да изађу из Сарајева без притиска међународне јавности. За њих је живот у муслиманском дијелу Сарајева прави пакао. Они који су успјели пребјећи, причали су нам о том паклу и понижењима, и то оним најгорим које човјек може урадити човјеку.

- **Сарајево, па самим тим и наши борци су изложени огромној медијској пресији, како из свијета, тако и од непријатеља. Како се то одражава на борбени морал?**

- Борци СРК су поносни на своју борбу и на своје побједе. Нису само Срби у Сарајеву изложени том притиску, већ сви Срби, а сарајевски највише. Сарајево је одавно заштићени град, и да није заштићен он би до сада морао да капитулира, мада је он на неки начин и капитулирао. Када год смо мало озбиљније кренули да ослободимо неко градско подручје били смо заустављени. Било је у том смислу и интервенција и из Њујорка, и из Женеве. Онда када ми станемо муслимани почињу да нас туку снајперима по градским четвртима гдје није тешко убити човјека. То нас кошта. Често пожелимо да им због тога одржимо лекцију и да ослободимо тачке одакле нас гађају, али нам се то често не дозвољава. То има утицаја на морал и расположење бораца, а све остало - што прочитају, чују или виде нема превише утицаја јер је њима јасно зашто се боре.

Сарајево је, да поновим још једном, заштићен град, овдје су све могуће међународне организације и фактори који у свему овоме имају своје интересе. Да није тако ми бисмо муслиманске снаге, које већ годину дана држимо у окружењу, давно присилили на предају. На крају крајева Сарајево је сигурно кључ рата, и оно тек треба доћи на ред. Велики градови се увијек рјешавају посљедњи.

- **Сваки рат прати криминал и профитерство, као и стварање паравојски. Ви сигурно по том питању имате комплетан увид за подручје Сарајева?**

- Паравласт ствара паравојске. Било је у одређеним моментима, нарочито у почетку појава приватних, личних војски, неких назови специјалних јединица које су биле ван контроле руковођења и командовања. Али то је била почетна карактеристика формирања јединица на овом простору, јер је ЈНА одавде веома брзо отишла. Због тога је овдје прелаз тешко урађен, јер се народ и дио официра - патриота који су овдје остали сналазио како је знао и умио. Одређени појединци су то злоупотријебили и искористили моменат недовољне организације војске и власти и присвојили велика богатства. Но, енергичним мјерама командовања, МУП-а и власти те појаве су спријечене и спречавају се и дан данас.

Ми сада предузимамо низ мјера на јачању дисциплине, реда и одговорности и на тај начин стварамо услове за нормалан живот на територији.

Појава криминала и својатања јединица ће бити све дотле док држава не одради своје: док не изврши мобилизацију и не обезбиједи војсци квалитетну логистику итд. Све дотле док то раде појединци они осјећају право да имају утицаја на јединице и командовање.

- **И на крају, господине генерале, како из војног угла гледате на Венс-Овенов план?**

- Тај план је произашао, прије свега, из интереса великих сила, а не из потребе да се ријеше проблеми на простору бивше БиХ. Ако би се тај план спровео, ми, Срби, не бисмо имали шта да тражимо овдје, могли бисмо само да се спакујемо и идемо негдје гдје бисмо имали простор за сакупљање, али не и за живљење - као Палестинци. Морамо већ једном бити енергичнији и рећи свијету оно шта хоћемо. Ми имамо добро опремљену војску са огромним искуством, имамо одлучан народ и свако онај ко би хтио да ратује против нас требало би да зна да му неће бити лако. □

Борислав ЂУРЂЕВИЋ
Фото: Љ. БАРТУЛА

ЗАШТО СЕ СКРИВА ИСТИНА О БРОЈУ ПОГИНУЛИХ ПРИПАДНИКА ЈНА У ДОБРОВОЉАЧКОЈ УЛИЦИ

Неко је обмануо јавност

Миладин ПЕТРОВИЋ

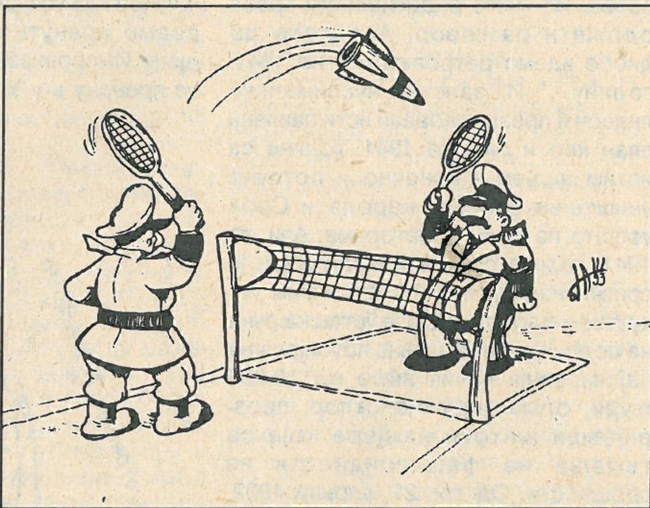
После пакла у Добровољачкој улици у Сарајеву и у злогласном муслиманском затвору у ФИС-у, гдје сам се игром судбине нашао трећег и четвртог маја прошле године, дуго сам размишљао и тражио одговор на питање: да ли је Команда Друге војне области намјерно или случајно изведена на губилиште у клан цу поред Миљацке, или је ријеч о кобној грешци што се на вријеме није извукла на неко сретније поднебље? Тражећи одговоре покушавао сам да бар донекле уобличим слику страдања тих недужних људи које је генерал Милутин Кукањац тако олако повео у смрт. На жалост, ево и после годину дана нисам нашао потпуне одговоре ни на једно питање које сам у прошлогодишњој репортажи из Добровољачке улице "Капетане идемо у рај" поставио. Не зато што ми је због тог прилога у "Народној армији" и "Вечерњим новостима" генерал Кукањац неколико пута пријетио, већ из једноставног разлога што је права истина о Добровољачкој улици потонула у мору успаване људске савјести.

Тадашњи актуелни војни врх и државно руководство Југославије, који су поред генерала Кукањца одговорни за све што се догодило тог кобног трећег маја у Добровољачкој улици, направили су неопростиву грешку што су од јавности сакрили број погинулих војника и старјешина - другог маја на Скендерији и трећег маја у Добровољачкој улици. Све тадашње званичне информације, као и тврдње генерала Кукањца, обмањивале су јавност да је у Добровољачкој улици погинуло око осам војника и старјешина ЈНА. На жалост, истина је много болнија. Према подацима са списка из докумената Комисије за ратне злочине над заробљеним припадницима ЈНА, у чијем прикупљању се доста ангажовао и мој колега новинар Никола Остојић, такође свједок Добровољачке драме, на лицу мјеста у тој крвавој улици трећега маја убијени су: пуковник **Миро Сокић**, др **Будимир Радуловић, Бошко Михаиловић, Градимир Петровић**, потпуковник **Бошко Јованић**, грађанско лице на служби у ЈНА **Нормела Шуко,** десетар **Ивица Симић** и војници **Момир Мојсиловић, Стево Ритан, Властимир Петровић, Зоран Гајић, Роберт Кочиш, Небојша Јовановић, Горан Дивовић, Слободан Јелић, Предраг Церовић, Миодраг Ђуровић, Срећко Јованић, Бранко Поповић, Драган Витковић, Здравко Томовић и Перица Новић...** Теже и лакше рањено је више старјешина и војника.

По свему судећи, овај црни биланс страдања старјешина и војника из Команде Друге војне области у Добровољачкој улици није коначан. Постоје сумње да је број погинулих већи, јер до данашњег дана нисмо могли да сазнамо колико нас је трећега маја из те црне команде, у колони моторних возила до врха напуњених канцеларијским инвентаром, кренуло на губилиште. Такође се не зна колико нас је после масакра ушло у злогласни затвор у ФИС-у. Једино се зна колико нас је четвртог и осмог маја одатле изашло, али то ништа не говори ако једни нагађају да је у Команди било око 200, а други, око 300 људи.

Ових дана, на засједању Скупштине Републике Српске на Палама, пришао ми је један француски новинар, и питао ме да ли га препознајем. Вратио сам филм годину дана уназад и једва се сјетио да је то човјек кога сам први пут видио у Команди Друге војне области, непосредно пред полазак колоне. Заједно смо слушали на Радио-Сарајеву отворене позиве "грађанима" из Центра служби безбједности да не дозволе пролаз колони - да је нападну. Био је свједок кад сам на то упозорио генерала Кукањца који ме је, као и сваког другог капетана, хладно игнорисао. То је можда и разумљиво, али није разумљиво то што је генерал Кукањац прије поласка колоне, вјерујући УНПРОФОР-у и Алији Изетбеговићу, затворио очи пред чињеницама (тонским снимцима разговора "зелених беретки" о припремању напада) које су му предочили његови обавјештајни официри.

Не бих могао рећи да је генерал Кукањац за вријеме напада на Команду био кукавица и да се попут неких других официра крио по подрумима. Напротив, за вријеме артиљеријског и пјешадијског напада муслиманских фанатика на зграду Команде био је стално поред бранилаца. Али поставља се питање да ли је било реално да другог маја, за одбрану Дома ЈНА, на Скендерију пошаље неколико десетина најбољих диверзаната против више од хиљаду наоружаних муслиманских крволока. На жалост, јавност још не зна колико је и тада побијено и спаљено припадника ЈНА.

Тамо је међу првима погинуо мој добар познаник из 25. пјешадијске бригаде Пуле **Марко Лабудовић**, као и пуковник Бошко Михаиловић у Добровољачкој улици који ми је трећег маја прошле године, при поласку колоне посљедњи пут махнуо руком и рекао: "Капетане, идемо у рај".

Његово тијело још није пронађено, као и одговори на питања: колико је у Добровољачкој улици и на Скендерији погинуло недужних припадника ЈНА и хоће ли неко зато одговарати? □

КРУПА НА УНИ ИЗМЕЂУ РАТА И МИРА

Година као вјечност

У Крупи (бившој Босанској сада на Уни) рат је започео 21. априла 1992. године. Започела је, дакле, друга епизода Другог свјетског рата.

Читам записник са сједнице Извршног одбора СДА Босанске Крупе од 15. априла 1992. када је још разговарано о мирној подјели територије општине и налазим и ове ријечи једног од функционера СДА, Мирсада Велића: "... Треба да им дамо до знања (мисли на Србе) да ће на крају бити једино рјешење њихова сеоба. Из чисте радозналости треба одржати разговор. Ако дође до диобе идемо ретроактивно на 1941. годину..." И, заиста, муслимански лидери и прваци сковали исти паклени план као и онај из 1941. године са истим циљем - коначно и потпуно уништење српског народа и Срба уопште на овим просторима. Али, та 1941. година се није поновила јер је српски народ, поучен трагичним искуством одонда, када је усташка рука на подручју ове општине поубијала на најсвирепији начин више од 10.000 људи, одмах пружио отпор, прозријевши њихове намјере које се темеље на фашисоидности из прошлости. Од тог 21. априла 1992. године ни један дан у Крупи на Уни није протекао мирно већ у сталним већим или мањим сукобима са непријатељем.

Догађаји из прошлости и овог рата тако се преплићу и допуњавају да само њиховим повезивањем можемо све ово разумјети. Поредим податке о попису становника из 1931. године када је на подручју среза Босанске Крупе живјело Срба 31502 (67,10 посто) муслимана 15087 (32,14 посто), Хрвата 347 (0,74 посто), осталих 10 (0,02 посто) са подацима из 1991. године када је живјело овдје 13700 Срба (23 посто). Страшни гониоци из Другог свјетског рата оставили су страшне посљедице, неизбрисиве баш по српски народ овдје.

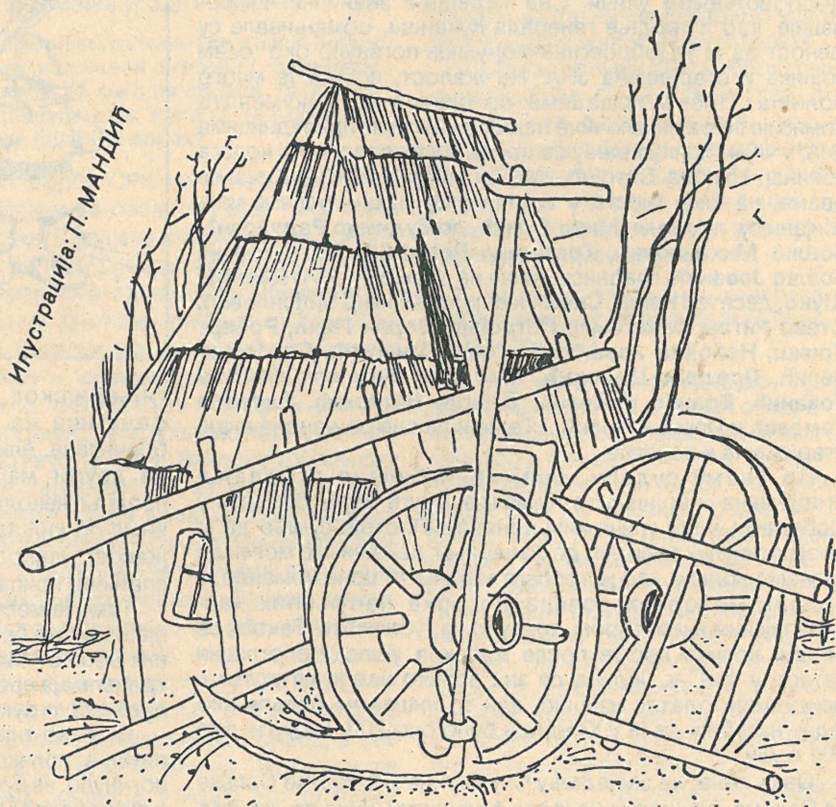
Десну обалу ријеке Уне на подручју Крупе држе српски браниоци, лијеву усташе, муџахедини и зелене беретке, а земља је српска и на десној и на лијевој обали.

Стојим на слободној десној страни Уне у близини кањона узводно од Крупе тамо преко ријеке, према планинама Велика и Мала Гомила, обриси су српских села Ћујлук, Перна, Пиштелина. Размишљам о паклу који су Срби тих села доживјели и проживјели 1941. године и, ево, поново данас исти пакао. До 5. септембра 1941. године усташе из муслиманских редова су у та три села побили 1.431 српску душу. Размишљам о тадашњем епском преласку Срба преко ријеке Уне у овом истом кањону, када је 1.608 њих прешло на десну, слободну страну ријеке и из та три поменута села и тако избјегло сигурну смрт. Размишљам о појединачним људским судбинама, рецимо, о српској мајци Милки Јовичић која је тада успјела побјећи из ватре и овамо кренути са своје шесторо дјеце. Импровизована скела или сплав се преврну и у Уни је мајка Мила изгубила четворо дјеце, једно у наручју од годину, затим 2, 4 и 6 година живота. Двоје је дјеце храбра мајка успјела спасти из валова Уне. Таман када је изашла из кањона Уне усташки метак са лијеве стране смртно ју је погодио. Њена два мала сина остала су уз њу, мислећи да мајка спава и да ће се брзо пробудити.

У овом рату пут спаса за оно мало Срба преосталих у та три села водио је опет преко Уне. Они који су остали, убијени су или одведени у логоре. Српске су куће поново претворене у пепео и прах.

По изласку из кањона, а прије Крупе, налази се на десној страни Уне извор Црно Језеро, гдје је у јулу 1941. године нашло смрт од усташке каме око 5.000 углавном Срба. Том стратишту се данас не може прићи јер усташе са лијеве обале ријеке стално пуцају и ово је, просто, ничија земља.

Послије Црног Језера шири се унска долина у којој је Крупа. Препуна је рушевина, у граду од почетка рата нема воде. Готово сва индустрија остала је на лијевој страни ријеке (ту је, не случајно, подигнута дрвна индустрија, погон "Гоше", фабрика арматуре, пекара, силос за брашно и жито, фабрика сточне хране, фарма за тов јунади, аутосаобраћајно предузеће, ремонтна радионица, жељезничка станица и колосијеци,

Илустрација: П. МАНДИЋ

аутобуска станица и пут). У самој Крупи је и велико српско стратиште из прошлости, познати Соколски дом гдје је 1941. године убијено на стотине Срба. Крв закланих је текла низ град данима.

Српски браниоци, ево, годину дана одолијевају у Крупи усташким снајперима, артиљерији и осталим насртајима. Али, наравно, не као оних година прошлог рата када је ту страдао српски народ, чија је крв текла потоцима. Ни страдалника више, ни крви њихове, нема, захваљујући баш тим српским браниоцима.

У селу сам Дренова Главица, на узвишењу Пољане, пет-шест километара низводно од Крупе. Гледам остатке рушевина српских кућа из 1941. године, обрасле трњем, остругама и другим бодљикавим линијама. У том малом српском селу у августу 1941. године усташе су убиле 110 мушкараца Срба, 62 жене и 62 дјеце. Попаљене су све куће. Сада село држе српски браниоци. Али, тамо на лијевој обали ријеке је опет српска земља. Поред саме Уне је српско село Љусине. Ту су 1941. године усташе убиле 151 српску душу. Овог пута српски је народ из тог села побјегао на десну обалу ријеке. Куће су им попаљене и порушене. У даљини се назире Језерско гдје су усташе 1941. године побиле све Србе из тог села и Менића, присвојивши њихову земљу и имовину. Тако су тамо нестали Срби као да никада нису ни живјели у тим плодним и родним пољопривредним подручјима. Прошловладајуће власти су се потрудиле да се и не сазна колико је ту људи, жена и дјеце побијено и шта је све српски народ ове општине изгубио у Језерском и Менићима. У Коњодору су побијени такође сви Срби, у Пољанама исто. Па село Махмићи, Мразовац, Варошка Ријека, Збориште, Врнограч... Ту је стратиште гдје је убијено 2.000 Срба... У толиким селима горе, гдје је с почетка Другог свјетског рата уништаван масовно српски народ, од нејачи до снажних људи, не ради се о појединцима и десетинама мртвих, већ о стотинама, хиљадама, десетинама хиљада... На срећу велику и захваљујући памети српских вођа, та иста ствар се, ево, није поновила неких 51. годину послије, а могла је јер муслимански фанатици, усташе, фундаменталисти спремали су исто оно што су њихови очеви и праочеви радили од 1941. године па наредних ратних година у овим крајевима.

Са Пољана низводно, даље, видим Отоку, усташко језгро. Ту је Плавно под којим је 1941. године, убијено стотине Срба, а гдје су данас усташки и зеленобереткашки бункери одакле се свакодневно пуца по српском селу Бушовић. Види се и мост на Уни у Отоци. То је онај мост са којег су 1941. године усташе бацале Србе у ријеку, чинећи таква звјерства да су се над њима згражавали и о њима писали домобрански потпуковник Нојбергер и један њемачки високи официр.

На повратку са Пољана срећем Србина из Љусине, Мирослава Мијића. Одавде он често осматра тамо, на лијеву обалу Уне, своје родно село, ливаде, шуме, гробље. Сада газе усташке ноге. Показује ми своје биљешке у којима су описи тешких тренутака бјегства... Помислих: колико таквих и сличних судбина и ових ратних година, ратне минуле крупске године, колико новог зла и патњи, умирања, крви и рушевина, отимања и пустошења. Да ли се то, заправо, наставља прошли, Други свјетски рат или је ово нешто треће? Одговори изгледа, на несрећу, тек слиједе. □

Никола ЗОРИЋ

ИЗ ПОСЕБНОГ УГЛА

Самртно пролеће

Са првим висибабама, сазнао сам, да ми је жена добила отказ у једној фирми на Палама, где је радила десетак година пре рата. Разлог за отказ је њено нејављање на посао до двадесетог априла прошле године. Стварно, кад човек зрелије размисли, у то време није постојало ништа једноставније од изласка из Сарајева, закрченог барикадама, на којима су режале зелене беретке, па доћи до Пала и уредно се јавити на своје радно место. Поготово ако си био становник Илиџе, на коју су Санџаклије и остали зеленбаћи, гледали са великим симпатијама, што се обистинило и 22. априла, 1992. године, када су је оружано походили.

Све ја то лепо објашњавам директору поменуте фирме, позивајући се на изјаве људи из врха ове наше републике, у којима се тражи од избеглих породица, да се врате својим кућама, али узалуд. Човек завро у некакав проглас паљанске општине, колута очима и смешка се изгубљеним осмехом. Кроз овај зид, видим, нећу проћи. Хтедох посегнути за својим првоборачким стажом од 4. априла 1992. године, али се сетих Владе Шегрта, бесплатних бања, поједене јагњетине и осталих привилегија па одустадох.

Тај директор ми се учини познат и по мирису, кад спазих траг недавно уклоњене Брозове бисте, на постољу од црвеног плиша. Напољу се топио снег и свет је цртао мапе, вртио глобусе и отварао старе атласе. Мапе у главама оних формалиста, који се позивају на разне прогласе, резолуције и остала папирната чуда, чак и у доба борбе за голи опстанак нације, никада нећемо променити. Снег копни и шири се неподношљиви смрад старих болести и сметњи на хемороидима, том класном непријатељу, који никад не спава. Пролеће је време младе јагњетине и старих изјелица, рекох и залупих вратима. Ову лепу вест о отказу, сачуваћу као изненађење за своју жену и њено, а Бога ми и моје, двоје деце, а за годишњицу нашег брака и годишњицу муслиманског напада на Илиџу. Њен отац и мој пунац није успео извући живу главу из сунчаног 22. априла, несрећне 1992. године, него је пао погођен снајперским мецима, испаљеним са Института за рехабилитацију, на Илиџи. И он се није јавио на посао упркос прогласу мога сина, а његовог унука, да се јави увече истога дана, да му пред спавање чита бајке.

Са другим висибабама, сазнао сам, да је моју родицу, Наталију Мастило, професора у пензији, Природно-математског факултета у Сарајеву, убила граната. Као седамнаестогодишњу девојку, одвеле су је сподобе у кожним мантилима, у време резолуције ИБ, јер је певала песму о реци Волги. Писала је и научне радове о Сибиру, тврдећи, да је то једини рај на кугли земаљској. Неки од њених иследника, данас су уважени чланови друштва српско-руског пријатељства. C'est la vie.

Са трећим висибабама, чујем, да је један од мојих иследника, инспектор бивше ДБ СРБиХ, који ме је прогонио због "великосрпског национализма", сада значајна личност у Националној безбедности, наше младе републике. Струка је струка, зар не.

Снег се отапа и из њега већ вире четврте висибабе, а ја још имам живе родбине и пријатеља. Агенција "самртног пролећа" ради и доноси ложе вести. А у библиотекама које нису срушене, може се још увек прочитати у књигама А. Шопенхауера, да је живот клатно, које се клати између бола и досаде. □

Дејан ГУТАЉ

НЕПОКОРЕНИ ГРАД

Требевић брани Српско Сарајево

Последње што су муслимански нападачи видели у животу, гинући на десној обали Миљацке, биле су силуете јеврејског гробља, Требевића и небодера Грбавице

Требевић и Српско Сарајево

Сарајево је за Сарајлије увек било и остало центар света. Порушено Сарајево сада је центар порушеног света, а сутра обновљеног. Територија српске општине Ново Сарајево удаљена је неколико десетина метара од зграде бивше скупштине, пропале БиХ творевине, испред које су муслимани, пре годину дана, почели да играју своју представу, која је постала најгледанија у свету. Срби су напустили ту представу још у почетку њеног приказивања и основали своју општину, на велику жалост и без зелених глумаца. Редари, које су послали, да на силу врате Србе у позориште, остали су заувек на десној обали Миљацке, на Врбања мосту. Последње што су видели у животу, биле су силуете Јеврејског гробља, Требевића и небодера Грбавице.

"Осмице " наше наивности

Ове силуете још увек плаше у сну Сефера Халиловића, команданта муслиманске војске, а њиховим политичарима не дају да кажу, како су Срби само на брдима, а не у урбаном делу Сарајева. Речју, ова српска општина, трн је у оку онима, који су Сарајево замислили као балкански исламски центар, начичкан џамијама и мејтефима.

Јединице које бране асфалтну комуникацију, Пале - Враца - Лукавица, припадају Првој романијској бригади. Већи део ове цесте иде обронцима Требевића. Заузимањем узвишења, Чолине капе, овај за Србе значајан пут, готово да је безбедан за путовање. Због опасности од дејства муслиманских снајпера из правца града, подигнути су пешчани насипи уз цесту. И поред тога, дуже заустављање није препоручљиво.

Мотел "Осмице", некада власништво сарајевског угоститеља, Салка званог "Кич", сада је рушевина. Ту је било јако упориште "зелених беретки" у почетку сукоба. Овдје су пре рата, сарајевски "црвени бегови", доводили своје љубавнице, коцкали у државне паре и уживали у примитивним оргијама, ждерући младу јагњетину раскопчаних кравата, на којима се белео знак XIV зимских олимпијских игара. Верујући да пева "сарајевској раји", ту је чест гост био и покојни Тома Здравковић, сјајни певач тужних песама и боем. У једној будућој књизи, која ће се вероватно звати "Прилози за историју српске наивности", стајаће и податак, да је српски певач посветио једну песму мотелу "Осмице", у чијим собама се припремало истребљење Срба, а у подрумима чувало оружје за извршење овог плана. Док из "Осмица" посматрам село Аблаковиће, упориште муслимана Санџаклија, пева ми покојни Тома Здравковић:

"Када пођеш, мој јаране,
Горе према Требевићу,
С леве стране, мој јаране,
Има једно дивно место!"

Зелена чоја са коцкарских столова у овом мотелу, претворена је у црни прах, по коме, ноћу, коцкају ђаволи.

Друга чета

Борци Прве романијске бригаде сигурно неће ући у поменуту књигу српске наивности. Друга чета држи чврсто положаје изнад Аблаковића и Широкаче, бранећи требевићку линију српског Новог Сарајева. То су људи из села Петровића, које се налази на обронцима Требевића, према Врацама и Грбавици. Они су већ прекаљени борци, од првих сарајевских барикада, па до данас. Нећо Шкрба, Младен Поповић, Драгиша Тушевљак, Милутин Трифковић, Миломир Дивчић, Миломир Чаваркапа, Славиша Томић, Новица Шкрба и Бранимир Шкрба ми причају, како су у августу прошле године били нападнути на овим положајима. Муслимани су ту акцију назвали, "Операција лавиринт". Убацили су терористичку групу иза леђа наших бораца, а истовремено напали из правца града. Севали су тромблони, бомбе и рафали. Неколико српских бораца је било рањено. Након жестоке борбе, ови момци су успели да муслимане сатерају у правцу града и нанесу им губитке. Тешко је било и када су ишли на Кијево, али се нико од новинара није појавио, да пише о њима. Ми смо, веле, једина чета у коју новинари нису ни завирили. Ево, кажем, стигла вам је у посету "Српска војска"! Видим занима их лист који им делим, али многи га по први пут виде. А само неколико километара од њих, у командама, стоје нераспаковане стотине примерака, које гута време.

Жале се ови момци и да немају комплетне униформе. Рат ће завршити, док ми добијемо униформе, кажу. Загледају моју маскирну и констатују, како сви који нису на положајима имају "шминкерске униформе". Слажем се са њима и прелазим на Венс-Овенове мапе и потпис у Атини. Верују, кажу, Раши и нашима (Р. Караџић и наша преговарачка екипа, прим. аут.) и желе да се што пре успостави мир. А до тада, све док муслимани буду пуцали по овим положајима, ратоваћемо, тврди цела друга чета. Показују ми ручни бацач, којим је њихов командант, Драган Вучетић, погодио камион пун "зелених беретки", негде око Јеврејског гробља.

А доле, ниже, је легендарно гробље сарајевских Јевреја. Срби чувају јеврејске кости, јер су једини народ који истински саосећа са злом судбином Јевреја. Синови и кћери Израиља су поново били принуђени да напусте Сарајево. Од почетка овог рата, коса и брада Славка Алексића вијоре изнад синагоге и подсећају оне на десној обали Миљацке, да су изгубили рат за Сарајево.

Ускоро ће Ђурђевдан и Драгиша Тушевљак ме зове да дођем на славу, док требевићке шуме мењају боју у тамнозелену, јер касно је поподне. Већ неколико тренутака се не чује пуцњава. Када мало зажмуриш, погледаш кроз трепавице, Сарајево је исто, као некада. Можда су срећни они, који су заувек заспали, пре овог рата.

Спушта се ноћ и људи се примичу ближе оружју. Они добро знају да у мајском сутону, осим мириса четинара, у ноћну шетњу излази и смрт. □

Дејан ГУТАЉ

Фото: Љубо Бартула

РАТНИ ПУТ ШЕКОВИЋКИХ ГАРДИСТА

Зло се није поновило

У Босни још није било запуцало, али је све указивало на то да се припрема зло. У Шековићима, једној од "најсрпскијих" општина, гдје људи добро памте зулуме из прошлог рата, сви су били чврсто ријешени да се никакво изненађење не смије догодити. У предвечерје 4. априла 1992. године, у дворишту основне школе, формирана је Српска добровољачка гарда. У строју су били Раденко Јовановић, Велибор Милошевић, Ратко Новчић, Зоран Савић, Боро Новчић, Владо Глоговац, Војо и Рано Спречаковић, Жељко Лазић, Радоје Божић, Зоран Шулић, Тихомир Честић, Горан Гарић, Радомир Башић, Милан Драговић, Горан Башић... Већ сутрадан, 5. априла, гардисти су положили војничку заклетву у манастиру Папраћа, а јединицу је благословио данашњи владика врањански г. Пахомије. Непосред након заклетве, јединица је кренула на први задатак.

- Наш први задатак био је да овладамо путном комуникацијом од Цапарди до Зворника. На њој је тада било 15 барикада. Све смо их прешли, стационирали се на Црном врху и од тада практично ни један дан овај пут није био под контролом муслимана. Тих априлских дана очекивало се да ће из Тузле ка Зворнику кренути масовна појачања, па смо ми били ту да их спријечимо - каже командант шековићких гардиста Раденко Јовановић.

Након ове, услиједиле су многе друге акције. Гардисти су 21. априла учествовали у ослобађању Власенице, четири-пет дана касније већ су у Каменици и Липљу. Почетком маја воде се жестоке борбе на калесијском подручју. Гардисти запосједају многе територије, улазе и у Калесију, да би након тога пуна три мјесеца били у Мемићима.

Током августа и септембра шековићки гардисти одлазе тамо гдје је најтеже. Били су на подручјима Церске, Жепе, Рогатице... Посљедње мјесеце прошле године проводе углавном на бојиштима на ширем подручју Церске, а једно вријеме на првој одбрамбеној линији рудника боксита. Опет свакодневни напади сребреничких муслимана, али шековићки борци не посустају.

- У посљедње вријеме углавном смо били на Црном врху, најкритичнијем мјесту пута Зворник - Шековићи, мјесту гдје су муслимански бојовници из Тузле редовно покушавали пробоје ка Церској, Коњевић Пољу и Сребреници. Иначе, мислим да је један од наших највећих успјеха што смо комуникацију Пале - Београд све вријеме држали у својим рукама - каже командант Јовановић.

Шековићки гардисти су у сваком тренутку спремни да интервенишу тамо гдје је најтеже и гдје је помоћ најпотребнија. Било је тако и приликом недавних напада на српске положаје из Кладња, Живиница и Тузле.

Херојски борбени пут шековићких гардиста, на жалост, није прошао без жртава. Четрдесет војника ове јединице је рањено, а десет њих заувијек је положило своје животе борећи се за темеље нове српске државе. То су: Владо Влачић, Драго Ђорђић, Мишо Видаковић, Верољуб Ашерић, Бранислав Видовић, Момир Савић, Јован Јовановић, Драган Јовановић, Анто Марковић и Миленко Станарчевић.

- Шековићи су и у оном рату били право борачко мјесто, па је ваљда нешто остало и у нама од очева и дједова. И у овом рату Шековићи ће остати запамћени по великим борцима и великим успјесима, а гардистима ће у свему томе припасти посебно мјесто...

Међу њима много је браће (Јовановићи, Новчићи, Спречаковићи, Ђукановићи...). Овдје су отац и син Раденко и Горан Лазаревић, па Радо и Сретен Којић... Анђелку Стевановићу тек је 16 година, кажу да бољег курира нема. Српко Лазић има 63 године, али се равноправно носи са свима...

Ратко Новчић - Бели, који је био теже рањен, вратио се својим гардистима:

- Мислим да је овај рат већ завршен. Војнички, ми смо га добили. Остаје ипак онај тежи дио - политички и дипломатски.

Велибор Милошевић, пак, додаје:

- Имали смо много жестоких борби, али је чињеница да смо из сваке излазили све јачи и јачи. И данас, чини ми се, толико смо јаки и оспособљени да нема тог задатка који не бисмо могли извршити. □

Вук КОВАЧЕВИЋ

САМОСТАРЦИМА НА ПРВОЈ ЛИНИЈИ ФРОНТА

Неретва је близу...

Необична слика надомак Зијемаља, планинског села у општини Мостар. Поред пута, на камену, сједи српски војник Бранислав Ковачевић. Изуо чизме, циједи чарапе. Поплавиле ноге, кожа се смеружгала од влаге. Зубато сунце на надморској висини од преко 900 метара није му од неке вајде.

"Враћам се са задатка. Носио сам храну друговима што су горе испод самог врха Вележа. Газио сам снијег до појаса, али није то ништа према ономе шта су ових дана чинили Мргуд и његово друштво", скромно ће Ковачевић.

Мргуда Копривицу, кршног Гачанина, налазимо у команди оклопно-механизованог батаљона Невесињске бригаде. Потече прича.

"Почетком априла снијег нас је завејао. Намети су били високи и по неколико метара. Борци на првој линији фронта, што са планинских висова контролишу долину Неретве, остадоше без хране", прича Мргуд.

Добровољци за неизвјестан пут према планини Прењ, на надморској висини од 1.600 м, поред Мргуда, били су Милош Гузина, Гачанин и Бјелопољци - Горан Бојанић и Војислав Дабић. Чудан спој планинских горштака и медитеранаца који и слану тешко савлађују.

Спојила их је храброст, одлучност, другарство. У питању су били животи њихових сабораца. На леђима по 30 кг хране, а пут дуг 20 километара. Сваких десетак метара смјењивали су се на челу колоне пробијајући се кроз снијег. Када су након 13 сати пјешачења стигли на циљ свима је лакнуло. Капетану Николи Гузини, команданту батаљона пао је камен са срца.

У дотуру хране тих дана помагаше и мјештани - Душан Маврак, Шћепан Гатало и други. Самар на коња и право на брдо. Топли оброк што га спремаху вриједне кухарице Новка Маврак и Данијела Пиштало стиже и до последњег борца на чуки.

Вара нас утисак да је капетан Никола Гузина, командант батаљона, шкрт на ријечима. Једва ишчупасмо из његових уста да је био командир вода у Школи резервних официра у Билећи. Тамо му живи супруга и двије дјевојчице. Ријетко их посјећује. Али када се поведе ријеч о његовим борцима потече бујица ријечи из овог скромног човјека.

"Све су то храбри момци. Углавном су Мостарци. Брзо су се навикли на сурове услове живота у планини. Треба их схватити, тешко је с брда гледати згариште своје куће. Врло су осјетљиви када им се спомену комшије што за сукњом својих супруга одоше за Србију. И поред свега, спремни су да им опросте."

Капетанове ријечи потврђују борци климањем главе. Имају поруку за те своје комшије, рођаке: "Дођите, потребни сте нам. До Неретве ћемо са вама лакше стићи". Углас тако говоре капетанови сарадници Драган Ђурђић, Горан Бојанић, Здравко и Нећо Бојанић и други.

Са превоја Порим види се сјеверна зона Мостара и долина Неретве као на длану. Будно око српских војника Неће Лојпура, Лазара Ћорића и Саве Аћимовића прати сваки покрет непријатеља. Шкрти су на ријечима. Углавном, Срба у долини Неретве више нема. Многи су убијени на кућном прагу. Српска села Врапчићи, Лишани, Потоци... су спаљена. Жељуша више не постоји. Након што су куће спаљене, сравњене су са земљом.

Није поштеђена ни црква у Потоцима. Спаљена је. Још није минирана.

Борци нам са сјетом причају о својим друговима који су погинули. Драган Антељ - Дрига, један је од њих. Дао је велики допринос борби српског народа. На вријеме је схватио шта усташе спремају. Наоружавао српски народ и организовао га у војне формације. Истакао се приликом евакуације цивила из Бијелог Поља, као и ЈНА из касарне Конак. Погинуо храбро 23. августа прошле године на Рошцима на дужности командира специјалне јединице. Кратко рапортира Горан Бојанић о свом другу, док му низ издужено лице потече суза.

У селу Зијемљима, рађа се нови живот. Стигла је струја у стотињак домаћинстава. Отворена је и продавница, а ту је и сједиште српске општине Мостар.

Школа је велики проблем, са уздахом констатују мјештани. Дјеца су за књигом кренула према Невесињу, Гацку, Билећи, Црној Гори и Србији. Стигли су до границе Румуније и Бугарске. Ишчекују вијести о својим очевима који су надомак Неретве. Доста близу, али и далеко. □

О. ЖЕРАЈИЋ
Фото: З. ЖИВАДИНОВИЋ

ДРУГИ СУСРЕТ СА СВЕТОЗАРОМ ЂУРОВИЋЕМ

Чудо од ратника

Сретамо се други пут. Светозар Ђуровић, педесет двије године. Ране, задобијене на невесињско-мостарском дијелу ратишта, вида у родном Никшићу.

Први пут, био је новембар, Митровдан. У Херцеговини је све тутњало и грмјело, горјели камен и земља. Памтиће се ти дани. Одбрана Херцеговине српске, у тих осам дана жестоке усташке офанзиве, плаћена је животима 42 борца Херцеговачког корпуса. А на командном мјесту Невесињске бригаде он, са једном вјештачком ногом, поносан и одлучан, стоји на киши која лије као из кабла. Дошао да помогне херцеговачкој браћи и тражи да буде упућен на најтеже мјесто. Узалуд га одвраћају. Стиже и да се нашали и да лица командног кадра, на смрт озбиљна, разведри на неколико тренутака. Не може, каже, бјежати па га треба послати тамо гдје противник највише наваљује. И онда одлази према првој линији, лагано храмајући, а корачајући сигурније него икад.

Прођоше дани, а за њега се не чу ништа. Тек средином фебруара ове године српски борци донијеше причу како се једна медицинска сестра у невесињској ратној болници, умало шокирала. Рањен је, кажу, један Црногорац, добровољац без ноге, а она, разрезујући му панталоне и не помишљајући да и таквих може бити на фронту, умало да занијеми пред неочекиваним призором.

Светозар прича: "Овако је то било. Отприлике, трећи дан сваког борца је долазио ред да иде у извиђање. Ја сам, знате, био у подручју Подвележја у једној пјешадијској јединици. Мене су намјеравали поштедјети тог задатка, али ја сам хтио баш да идем. Били смо једно сат и по на извиђању. И на једно триста метара испред наших првих положаја примијетише нас и засуше из митраљеза и снајпера. Одједном, у мојој близини загрмље. Нисам, заправо, знао ни шта се догоди. Помислио сам - нагазих на мине. Срећом, нисам изгледа баш нагазио, него су се мине активирале, највјероватније од митраљеских зрна, па сам прошао много лакше, јер сам се налазио мало подаље од мјеста експлозије."

Притрчали су саборци, извукли га, указали прву помоћ...

"Протеза је далеко теже прошла него здрава нога. Бројале су сестре у невесињској болници и набројале да су на равно 75 мјеста гелери закачили вјештачку ногу. А здраву само на 30. Било је мањих и по лицу и рукама. Бољело ме. Али стиснуо сам зубе, ни јаука нисам пустио. Ја сам Црногорац, не ваља осрамотити то име", каже поносно Светозар.

Након неколико дана из Невесиња је пребачен у болницу, у Мељинама код Херцег Новог. Тамо је оперисан. Из кољена десне ноге, испод чашице, извађен му је гелер, који је уједно био и највећи.

"Сад сам на кућној њези, у Никшићу и добро се осјећам", прича Светозар. "А, неки дан, шта ми се деси. Идем ја са кћеркицом Госпавом, осам јој је година и други је разред, кад одједном сруших се насред улице. Поче дијете да плаче, прићоше и неки пролазници. Ни самом ми, није јасно шта би. Кад тамо - пребила се рањена протеза. Те одмах пошаљи малу кући по штаке. Вратим се кући и ставим једну стару протезу коју сам имао. Мораћу ових дана за Подгорицу да миураде нову."

Срешћемо се изгледа и трећи пут. И поново на херцеговачком фронту.

"Враћам се опет, и то баш на невесињски дио ратишта. Имам ја обавезу да се тамо вратим, да ратујем и да помогнем. Стриц ми Војислав је на Невесињу 1943. године погинуо у борби са Нијемцима. Стрина ми Дара, жена његова, погибе мало даље, тамо према Коњицу. Отац ми Радомир, још је жив, такође је био у борби, тетка Зорка исто. Четири су у мене споменице у кући, двије мртве и двије живе. Све ме то и повукло да одем и да се борим. Да се борим против нациста и фашиста, јер ове новокомпоноване усташе нису ништа друго него чисти фашисти", говори он.

Прича на испраћају и о својим путешествијама, о томе како је обишао скоро читав свијет. 1968. године је пошао пјешице за Москву. Након 68 дана пјешачења на једној здравој и другој вјештачкој нози и пређених 2.300 километара, стигао је до румунско-совјетске границе и одатле враћен због ситуације у Чехословачкој.

Казује и о своме путовању и обиласку свијета 1976. године.

"Најљепше сам био дочекан у Аустралији, од браће Срба који тамо живе. Пазили су ме као мало воде на длану. Два мјесеца сам остао и обишао скоро сва мјеста у тој земљи."

Поглед пада на Светозарову лијеву ногу. Хром, а нигдје да посрне. □

Шћепан АЛЕКСИЋ

ЧАСТ ЈЕ БРАНИТИ ОТАЏБИНУ

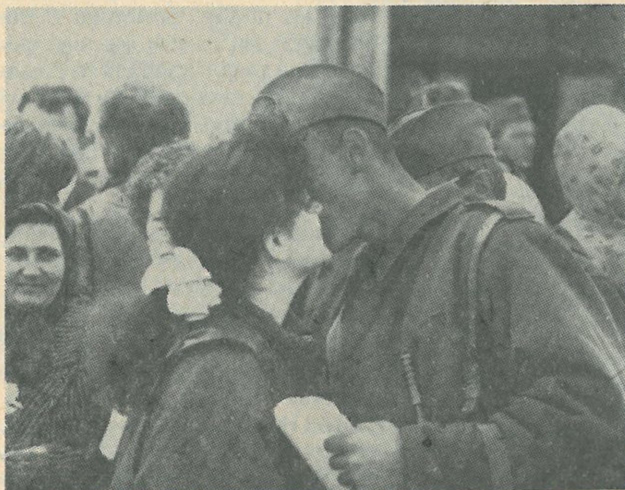
Најмлађа генерација војника Војске Републике Српске у Првом крајишком корпусу дала је заклетву. Свечаности у Наставном и допунском центру за обуку присуствовали су родитељи, рођаци и пријатељи младих војника.

- Свечану заклетву дали сте свом народу у најтежем тренутку - рекао је мајор Рајко Радуловић, командант Наставног и допунског центра. - Овог тешког тренутка посебно су свјесни ваши родитељи који су вас послали да браните отаџбину. То је за сваког грађанина изузетна част и обавеза. Од вас се очекује да заштитите овај народ. Тиме је и ваш мотив већи да што боље савладате војничка знања и вјештине.

У име команде Првог крајишког корпуса војнике су поздравили пуковник Милутин Вукелић, а у име Друштва "Змијање" и Српског друштва "Просвета" професор др Миодраг - Мишо Вулин.

Свечану заклетву је дао и "стари борац" Миленко Тодоровић, из Кртова на Озрену. Иако је већ годину дана у рату, каже да је у Наставном центру много научио. □

М. ДИЗДАР

НОВИ МОБИЛНИ СИСТЕМ

Везисти из јединице капетана прве класе Војина Раилића, из Првог крајишког корпуса за нешто више од годину дана нису никада заказали. Везу међу јединицама успоставили су и када су засипани непријатељским мецима и гранатама, и по киши, и по снијегу. Своју умјешност доказали су на многим фронтовима.

Генерал-мајор Бошко Келечевић, начелник штаба Првог крајишког корпуса оцијенио је њихов рад успјешним.

- Ова јединица је углавном носилац успостављања свих наших веза - рекао је генерал Келечевић. - Она је у току рата веома успјешно, тачно и на вријеме успоставила везу, па су наређења Команде правовремено долазила до јединица. Рат носи и невоље, покидано је било много веза, уништене су поште, али наши везисти су то поправили и пребродили све тешкоће.

У овој јединици везе прави подвиг направила је група старјешина, с Богданом Сладојевићем на челу, која је урадила сасвим нови тип (у свијету јединствен) мобилног система веза који може да у врло кратком року замијени било који стационарни центар везе. □

М. Д.

ЂЕД-ЈОВИНИХ ДЕСЕТ СОКОЛОВА

Пртвар Цвија и Јово отхранише и од срца послаше у српску војску десет бораца - шест синова и четворо унучади. Задали су им тежак али частан родитељски задатак да бране и одбране родни Бањер, Илијаш и Републику Српску. Ове скромне и поносне родитеље, њихове синове и унучад красе свих седам православних врлина: смјерност, дарежљивост, чистота, човјекољубље, уздржљивост, трпељивост и ревност. Ђед-Јовину колону бораца предводи најстарији син Момчило са кћеркама болничаркама Славком и Анђелком, Миливоје са сином Сашом, Радивоје и син Гордан, Анђелко, Миодраг и Манојло. Од њих десет тројица су командири водова. Најмлађег борца у чети, Гордана, његови саборци су изабрали за свог командира вода. Зар може младом српском борцу бити веће признање од овога повјерења? Горданов отац, исто тако, изабран је од ратних другова за командира вода. И најмлађи син Ђеда Јове, минобацачлија Манојло, командир је вода. Ова тиха и ненаметљива ратна породица има свог Сашка - несташка, са којим се поносе, али и стрепе над њим јер га је тешко обуздати када крене у дубину неприја-тељске ратне зоне. Управо тако и пише за неустрашивог Сашу у приједлогу за бригадно признање.

Ово је само дио приче о борцима Ђеде Јове, а наставак они сами исписују на Кралупско-Височкој коси. □

Бошко БИЛАЈ

ПИСМОНОШЕ НА ПРВИМ ЛИНИЈАМА

Из једне малене просторије зване "експедиција" у Команди Првог крајишког корпуса - сваког дана, без обзира на временске услове и опасности које прете, на ратиштима Посавине, Купреса, Влашића, Теслића, Мркоњић-Града, Јајца, Бијелог брда, Обудовца, Модрича... стижу пошиљке борцима на фронту. Наиме, све те пошиљке по обиму нису тако велике, али по свом садржају јесу: телеграми, писма, пакети...

Да пошиљке стигну на време онима којима су намењене, о томе се брину заставници Абдулах Гашњани и Бранко Киза, са неколико војника и резервиста с којима су свакодневно дању и ноћу, обилазећи терен и испоручујући очекиване пошиљке из свих крајева бивше Босне и Херцеговине и свијета.

- Наиме, све оно што до нас стигне обавезно и по могућности на вријеме уручујемо примаоцу, а ако су нека јединица или појединац отишли у другу јединицу или на положај, тражимо их, јер пошта мора стићи до оног коме је намијењена. Враћања скоро и да нема. Можда то звучи нескромно, али људи који раде на овом послу можда су у највећој опасности од свих других из позадине у Првом крајишком корпусу Војске Републике Српске. Често смо изложени снајперистима, гранатама, минама... Излазимо из возила, па кроз непознате терене и велике шумске предјеле, преко ријека, потока... Права је срећа да нико од војника и резервиста није до сада страдао - истиче заставник прве класе Абдулах Гашњани.

Међутим, заставници Абдулах Гашњани и Бранко Киза говоре и о самопрегорном раду својих војника и "резервиста" Небојше Петровића из Светозарева, Раде Мићевића из Бања Луке, Ранка Дујаковића из Челинца, Бранка Ћутковића из Бања Луке, Далибора Дафинчева из Бања Луке, Зорана Врањеша из Борова, Дарка Ћосића из Бања Луке и многих других који су радили у "експедицији", а и данас су борци на фронту.

Без обзира на све потешкоће на првим борбеним линијама, изванредно уиграна и вриједна екипа успијева да свакодневно испоручи око хиљаду писама, телеграма, пакета, новчаних пошиљки, а често она "обична" писма и не броје. Према ријечима заставника Абдулаха Гашњанина до сада је испоручено око 40 хиљада пакета и преко 100 хиљада писмених пошиљки. □

Младен МУТИЋ

Пункт за пружање прве хируршке помоћи у Бенковцу: Сестра Стана Шушак превија рану Драгише Гуњића, рањеног "вука" са Вучјака

ТРИ РАТНА ДРУГА

На истом задатку, у истом рову и под истом заставом Републике Српске, већ мјесецима ратују они што су за човјекољубље, за народ који се бори да сачува само оно што је његово и што му вјековима припада. На једном од ратних положаја недалеко од Крупе на Уни, раме уз раме, стоје њих тројица: Зоран Ковачевић - Зенга, Драгомир Поповић - Поп и Хасе Феризовић. Зоран је Хрват, Драгомир Србин, а Хасе Муслиман. Борци три вјере, али на истом задатку. У истом строју борбе српског народа.

- Ја сам Хрват и активни сам официр Војске Републике Српске. Овдје сам, и на овој страни, зато што сам тако одлучио. Не интересују ме никакве странке ни политика, јер сам професионалац и такав ћу остати до краја рата - каже ово Зоран Ковачевић, који се не љути што га његови другари од миља зову Зенга.

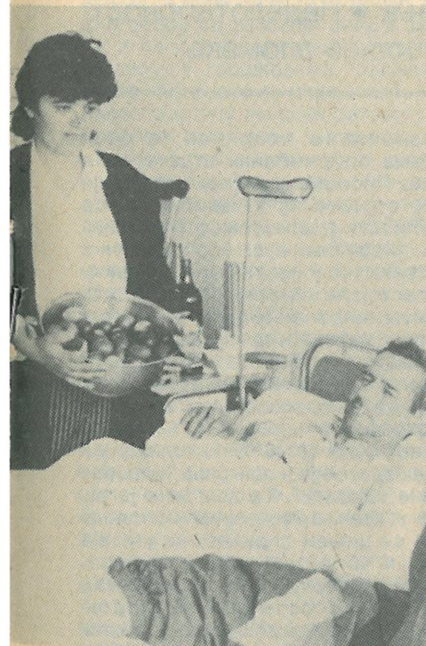
Драгомир Поповић је наставио:

- Ево видите, ја сам дошао из Колашина да се борим за свој српски народ. Борим се да добијемо сви скупа своју државу. А државу ћемо добити једино борбом. Једино борбом сачуваћемо своја огњишта, и све што је наше вјековима било и што припада само српском народу. Сретан сам што сам и ја учесник у стварању историје мог народа. Историје за коју треба истрајати до посљедњег даха.

Хасе Феризовић је Муслиман из Петровца. Стари је ратник и пријатељ какав се само пожељети може. Он прича:

- Одазвао сам се позиву војних власти и од првог дана сам са својим друговима. Са њима сам растао, друговао и са њима желим остати до посљедњег дана рата. А у овом рату мој народ је, због погрешне политике оних који су га водили, изгубио све и одведен у пропаст. И опет кажем, на фронту, у првим редовима борбе српског народа, остајем, заједно са својим друговима, до посљедњег дана. □

Славиша САБЉИЋ

ФОРМИРАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ХУМАНИТАРНОГ ДРУШТВА "ДОБРОТВОР"

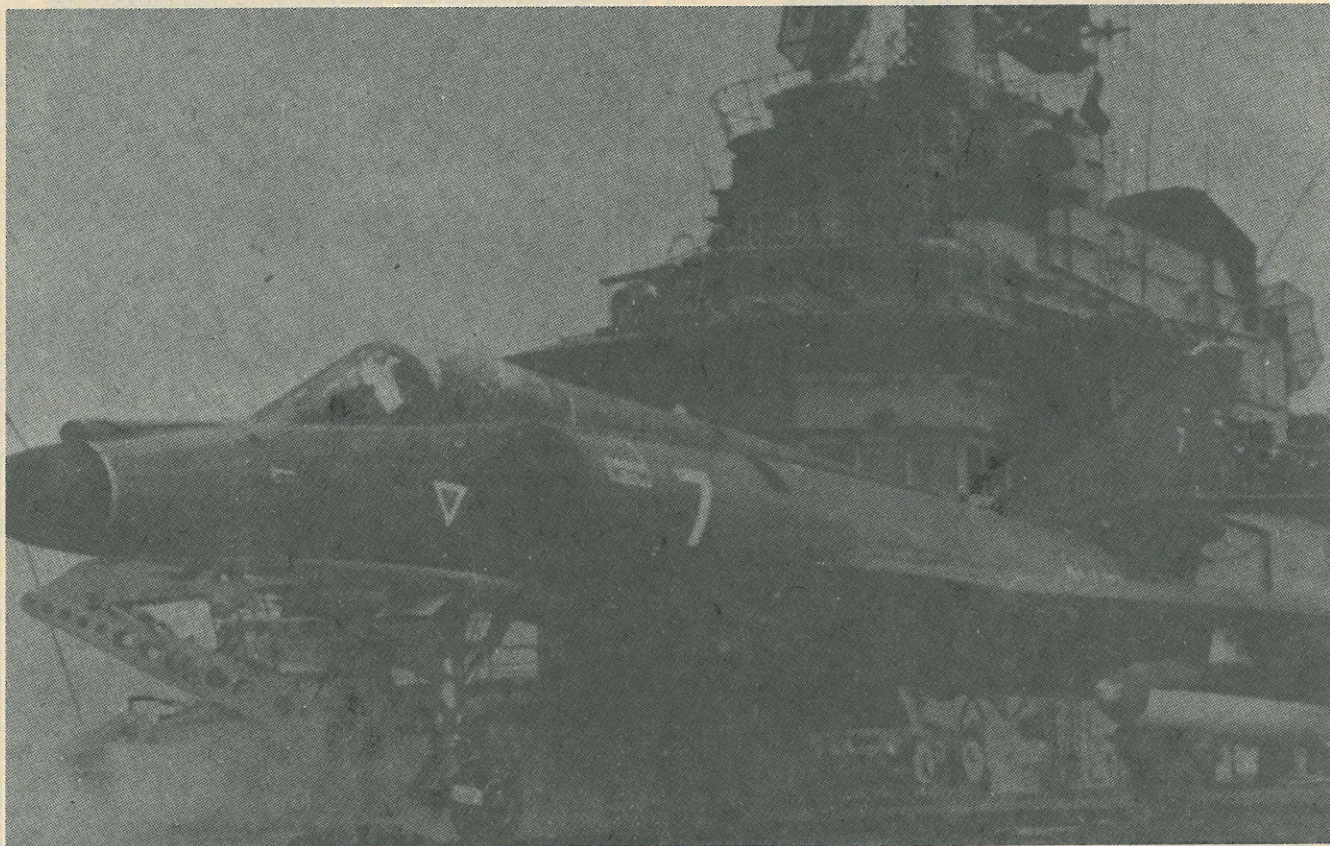
МИНХЕНСКА ЦЕНТРАЛА ЗА ЕВРОПУ

Српско културно-хуманитарно друштво "Добротвор" ускоро ће имати своју централу у Минхену, која ће бити главна за цијелу Европу. У току је превод докумената на њемачки језик, регистра-ција код њемачких власти, и изнајмљивање простора за активност чланства и Управног одбора од 10 чланова на чијем је челу госпођа Гордана Нишић.

У статуту "Добротвора" стоји да је то културно-хуманитарна ванстраначка и аполитична организација, којој је основни циљ културна и хуманитарна дјелатност, окупљање српске омладине, те пружање помоћи српском народу, без обзира где се налази. Друштво ће својим дјеловањем афирмисати српско заједништво без обзира на страначку, политичку и државну припадност. Један од стратешки важних задатака је и ширење истине о Србима. □

Б. М.

АМЕРИЧКИ ИНТЕРЕСИ НА БАЛКАНУ

Рат због експанзије капитала

● Разбијање Југославије у функцији стварања тржишта наоружања ● Неделотворност америчке националне и војне стратегије ● Вијетнам није довољна опомена

За Југославију није предвиђено место у новом поретку у Европи не само зато што је престала њена улога тампон зоне између идео-лошки супротстављених блокова, већ и зато што је представљала државу веће економске и војне снаге од оне каква је намењена балканским државицама.

Амерички национални "витални" инте-рес у ствари одређује интерес капитала економских магната и инду-стријских корпорација међу којима су војноиндустријски комплекси најуноснији профитери и најпоузданија производна сфера која Америку може извући из дубоке економске рецесије.

Надметање суперсила у време блоковске поделе света и трка у наоружавању доносили су стабилну привреду и једној и другој страни. Уз њих су некако преживљавале и мале земље. Хладноратовска супротстављеност суперсила погодовала је експанзији капитала, чиме је одлагана економска рецесија, али је гомилан буџетски дефицит САД. Смањење војноиндустријске производње изазвало је велики потрес целокупне индустрије и довело до поремећаја тржишне привреде на Западу. Отуда је Клинтонова администрација изложена притисцима мултинационалних компанија принуђена да отвара врата експанзији капитала како не би дошло до велике економске кризе у самој Америци.

У том циљу дошло је и до заокрета у националној и војној стратегији Америке, којима су прилагођене и америчка војна доктрина и доктрина НАТО. Интерес америчког капитала у целом послератном периоду маскиран је интересима националне безбедности, а његов експанзионизам покриван је формулацијама одбрамбених стратегија и доктрина. Промене у војној стратегији Америке вршене су у зависности од (не)могућности реализовања глобалних циљева. Међутим, суштина америчке војне стратегије у протеклих 40 година, која се састојала у претњи ратом, остала је углавном непромењена. Непромењене су остале и методе и средства примене војне стратегије. Вероватно у томе и леже разлози нереализовања глобалних циљева које је прокламовала америчка администрација.

У првој фази (1946-1961. године) усвојена је стратегија и доктрина "масовне нуклеарне одмазде". Та доктрина је усвојена у условима нуклеарног монопола Америке са циљем спречавања утицаја СССР-а и ширења народно-ослободилачких и револуционарних покрета у свету. Уместо остваривања прокламованих циљева та доктрина је довела, у промењеним условима (јер је и СССР у

међувремену постао нуклеарна сила), до заоштравања сукоба између суперсила и хладног рата међу њима, односно до стварања војних блокова и многих кризних жаришта у свету.

У другој фази (1961-1971. године) изабран је еластичнији прилаз усвајањем стратегије "еластичног одговора" (коју је разрадила Кенедијева администрација). И њена суштина се сводила на то да се циљеви америчке глобалне политике реализују применом разноврсних метода, првенствено војне силе, тако да се избегне нуклеарни рат са супротном суперсилом. Отуда су изражена настојања да се сукоби локализују у одређеним регионима. Међутим, стр-атегија није била ефикасна за сузбијање национално-ослободилачких ратова какав је био и вијетнамски рат, из којег је Америка извукла горко искуство пораза.

Батине за наметање воље

У време агресије на Вијетнам америчка пропаганда је интензивно експлоатисала властите иницијативе "за мир". У том циљу слали су бројне емисаре мира по свету који су понављали фразе америчке пропаганде да се сукоб може решити једино преговорима "без претходних услова" и да агресију врши Демократска Република Вијетнам. Истовремено, иницијативе за мир снага отпора агресорска страна је схватала као знак немоћи и слабости противника. Агресор је био опчињен идејама да ће оружјем "батинама" наметнути своју вољу противничкој страни. Карактеристично је да је америчка пропаганда за све време агресије настављала "офанзиву мира". Да ли се све то понавља у случају БиХ? Исход рата у Вијетнаму је познат, али и да ли је он довољна опомена и поука за светског моћника. Вероватно је да ће доказана највећа слабост силе да све решава силом и у овом случају бити потврђена.

У трећој фази (од 1971. године) усвојена је стратегија "реалистичког одвраћања", тј. претња реалном силом како би се противник одвратио од ратних акција. У први план је истакнут принцип преговора са позиције силе и захтев да се и западни савезници у већој мери ангажују у трошковима "одбрамбених" снага. Изражена су опредељења да се и даље подстичу локални ратови у зонама виталних америчких интереса, али без непосредног америчког уплитања сличног оном у Вијетнаму. Међутим, ни та доктрина се није показала делотворном, јер се и даље ширио утицај СССР-а. Зато је већ 1976. године Картерова администрација извршила корекцију те доктрине са циљем да се заустави ширење утицаја СССР-а у Азији и Африци, те да се више користи економска моћ САД, Западне Европе и Јапана у конфронтацији са СССР-ом. У већем степену је активирана политика "мирног уплитања" у појединим земљама ради стварања кризних жаришта користећи и пароле о заштити права човека. Истовремено пришло се стварању снага за брзе интервенције ради одбране виталних интереса САД.

Ипак ни таква стратегија није спречила јачање покрета несврстаности, а криза међу блоковима се продубљавала. За то је Реган већ 1980. године критиковао стратегију "реалистичког одвраћања" као неадекватну и предложио "тоталну стратегију" која одговара снази САД и НАТО. Указао је да је период детанта допринео јачању војне премоћи СССР-а. Отуда су циљеви нове доктрине усмерени на индустријску и технолошку премоћ Запада. Сила је и даље остала главни атрибут у преговорима и партнерству. Нова национална стратегија САД формулисана је као "директно надметање" са СССР-ом на војном, политичком и економском плану у глобалним размерама и по регионима где су витални интереси САД. Дефинисана је и адекватна војна стратегија САД као: вишеструки еластични одговор", која је подразумевала аутоматско активирање далекоисточног ратишта у случају сукоба у Европи или на Средњем Истоку.

Изгледа да и та стратегија није била адекватна у новим условима па је 1991. године у Риму прокламована "стратегија мира, криза и рата" са основним задатком за НАТО, да "руководи кризама". Захваљујући примени стратегије директног, пре свега економског и технолошког, надметања САД су избациле СССР из даљег надметања и промовисале стратегију доминације" са циљем да се више не дозволи бившем СССР-у или било коме да постане војна суперсила и изазов за САД, али да се онемогуће и друге индустријске суперсиле као Јапан и Немачка, да постану изазов за САД. Нова војна доктрина САД прилагођена је циљевима националне стратегије у новим условима доминације једне суперсиле и дефинисана као "истурено присуство" уз спремност за одговор на кризу у регионима главних збивања.

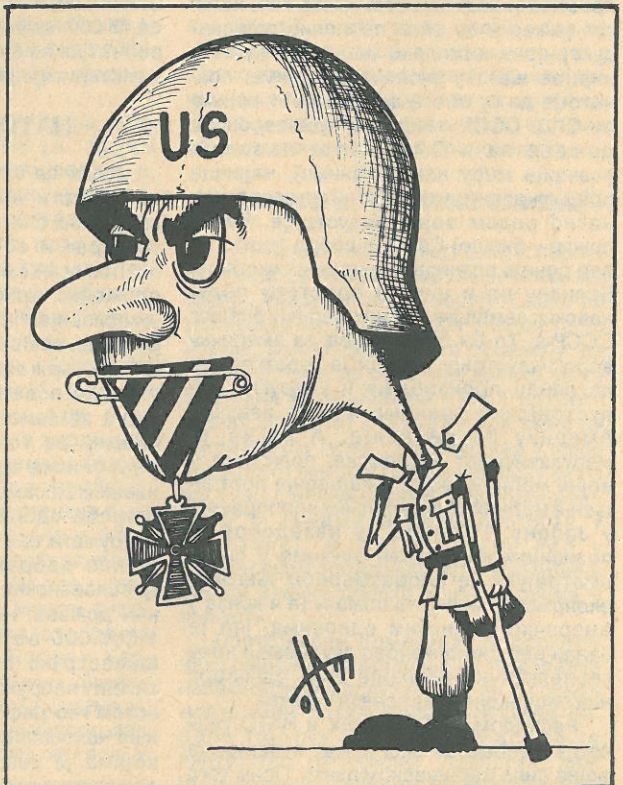
Разлози америчке журбе

Из еволуције националних и војних стратегија САД проистиче да је свака од њих усмерена на примену силе, изазивање криза и рата и да су узроковале трку у наоружавању, а тиме и ширење сукоба у свим регионима света. То је доприносило одржавању равнотеже снага и мира на глобалном плану захваљујући постојању равнотеже снага међу две суперсиле. Истовремено сама трка у наоружавању подстицала је индустријску производњу и развој нових технологија чиме је потхрањиван развој индустријског комплекса и експанзија капитала западних држава.

Тек кад је тежиште америчке и западноевропске националне стратегије пребачено на надметање са СССР-ом у економској и технолошкој сфери, дошло је до изражаја потпуније остваривање глобалних америчких циљева - елиминисања СССР-а као партнера на светској сцени. Зато се и популарно каже да је СССР поражен америчким микрочипом. Међутим, та победа има и негативне последице, које ће тек доћи до изражаја, јер ће се економске рецесије убрзати и код западних земаља престанком деловања закона економског изазова, којег је предводила сфера војноиндустријског комплекса. Тако се победа на једној страни јавља као пораз на другој. Економска експанзија Запада, омогућена захваљујући потреби достизања равнотеже војних снага у периоду хладног рата и блоковске поделе света, мора се, у новим условима, надокнађивати непосредним ангажовањем војних ефектива у локалним ратовима и решавањима намерно изазваних криза и сукоба у појединим регионима света.

Национална стратегија САД подразумева интеграцију националних циљева и националних ресурса у функцији заштите виталних националних интереса. Међутим, витални национални интереси САД се различито тумаче тако да се на пример у заштиту националне безбедности као виталног интереса убраја и оно што је далеко од непосредног угрожа-вања властите територије. У случају војне интервенције у Заливу вероватно је ометање коришћења извора нафте било разлог угрожавања америчких виталних интереса. Поставља се питање који су витални интереси Америке угрожени у Југославији и БиХ.

Како наводи часопис "Милитари Ревиењ" претња америчким националним интересима може да искрсне у било ком делу света и у различитим облицима испољавања као што су: унутрашње побуне, тероризам, међудржавни сукоби, трговина наркотицима са политичким последицама. Томе треба додати и широк спектар људских права која се могу, по потреби, прогласити угроженим. Према томе, ради уплитања у унутрашње проблеме других држава и планског изазивања криза, које затим решава за Америку нема ограничења ни кад је у питању повод нити регион света.

Средства којима се остварују национални интереси су разноврсна и обухватају: политичка, економска, техничка, информативно-пропагандна и војна. Војне снаге се користе у виду помоћи, претњи, застрашивања, демонстрације силе и војним операцијама.

Нова национална и војна стратегија САД захтевала је и промене у војној доктрини, тј. у начинима употребе оружаних снага ради остварења стратегијских циљева, односно виталних интереса америчког капитала. Већ 1991. године почело је прегруписавање и нови размештај војних ефектива САД ван њене територије. Издати су и нови приручници о заједничким дејствима видова оружаних снага као што су: "Здружено ратовање америчких оружаних снага" и "Ваздушно-копнене операције". Ранији концепт доктрине "ваздушно-копнене битке" дорађен је у концепт битке будућности у којем се тежиште даје техничком чиниоцу рата. Рачуна се да ће уместо копнене битке одлучујућу улогу имати ваздухопловна операција.

Прави разлог интензивирања америчке офанзивне стратегије (национале и војне) је економске природе. Наиме, продубљују се унутрашњи економски проблеми САД услед њеног заостајања за економијом Јапана. Америчко учешће у светском бруто производу опало је са 38% почетком шездесетих година на 20% почетком деведесетих година. Законито је да упоредо са опадањем економске, опада и политичка и војна моћ утицаја на светска збивања. Отуда грозничаво упињање САД да искористе пад СССР-а и саме направе нови распоред снага у свету, тако да им нико не угрожава глобалне економске и политичке интересе престижа у светским размерама.

Да би се учинио значајнији заокрет и престиж и над Јапаном амерички капитал је као и до сада проценио војноиндустријски комплекс као најконјуктивнији за његову експанзију. Наиме, познато је да су многе државе међу којима су САД, СССР, многе западноевропске државе па и СФРЈ (због повољне позиције међу несврстанима), највише профитирали од извоза наоружања, односно радом војне индустрије. Ратни пожар у бившој СФРЈ је добро дошао за већ раније планирано ширење сукоба на Балкану па и ширем простору подунавских земаља као и на подручју бившег СССР-а. То би била шанса за америчку војну индустрију, која би за собом повукла ланац производње и у другим индустријским гранама и тако извукла Америку из рецесије. А каква је међузависност економске, политичке и војне моћи показује и најновије противљење моћних индустријских корпорација у Јапану. Те снаге су незадовољне позицијом коју Јапан заузима у свету сматрајући је несразмерном његовој економској моћи. На помолу је и криза у америчко-јапанским односима, јер је Јапан већ сигнализирао заузимање нове геополитичке позиције која одговара његовој економској снази у свету.

Распадом СССР-а и ВУ и НАТО губи своју пређашњу улогу, као супарничка војна сила Варшавском пакту. Осим тога уједињењем две Немачке и продубљавањем интеграције западноевропских држава појављује се огроман вишак наоружања и војне опреме за које је нужно наћи тржиште. Само у уједињењу Немачке појављује се вишак наоружања за армију од 300.000 војника. Још већи вишкови наоружања и војне опреме појавиће се даљим процесом уједињавања земаља Европске заједнице. Поставља се питање улоге, величине и нове локације снага НАТО кад је смањена претпостављена војна претња од ВУ. Шта ће бити са америчким снагама НАТО од 75.000 људи лоцираним у Западној Европи? Где ће бити нове базе НАТО снага и екстериторијалних снага САД?

Пропаганда и стварност

Војну интервенцију Америке у Вијетнаму пратили су пропагандни походи свих расположивих снага и средстава. На сва звона се ударало по жртви интервенције. Ширена је пропаганда да Пол Потови људи пале вијетнамске куће, убијају вијетнамске људе и силују Вијетнамке. На тај начин својој јавности су објашњавани узроци војне интервенције како би се придобио властити народ за "поштену" политику.

Са друге стране предузимане су опсежне мере пацификовања и придобијања симпатија народа жртве агресије. Међутим, након такве милосрдне пропаганде у току агресивних операција убрзо су се чуле друге пароле као: "претражи и уништи", "откриј и казни" и сл. а психолошка припрема америчких војника за убијање у Вијетнаму вршена је и певањем корачнице као што је она: "напалм бомба децу пржи". Наравно, познато је целом свету како су у том рату напалмом спржена вијетнамска села, људи и биљке, али и крајњи исход тога рата.

По свему што се догађа са пропагандом у западним земљама и посебно у Америци изгледа да су према Србима у БиХ примењене све те пропагандне тезе. Остаје само још интервенција. Ако ни Вијетнам није Америци био довољна опомена, онда за тај свет нема спаса. □

НАТО губи смисао

Један од путева проналаска великог тржишта и нових локација за базе америчких снага, па и снага НАТО, већ је трасиран и обезбеђен подстицањем и потпомагањем разбијања национално сложених држава као што су СССР, Југославија, Индија и друге. Наиме, свако рашчлањивање једне државе на више мањих државица повлачи за собом рапидно повећање величине оружаних снага за самосталну одбрану. Најбољи пример за то је разбијање СФРЈ на републичке државе и њихово признавање за самосталне државе. Ако је за потребе одбране СФРЈ било довољно наоружати око 670.000 војника, то је за укупне одбрамбене потребе бивших југословенских република, као самосталних држава, неопходна армија од око 1.600.000 војника. На тај начин се вишеструко повећава потребни контингент наоружања и војне опреме на истом географском простору. Слично је и са Чехословачком и другим државама у којима је већ дошло или ће доћи до дезинтеграције.

У томе се може сагледати један од битних разлога снажног интереса Западне Европе и Америке да потпомажу сецесију и рашчлањавање национално сложених држава. Тиме се потврђује законитост да интеграција једних повлачи за собом принудну дезинтеграцију других држава. Може се, стога, претпоставити да ће се процес дезинтеграције економски слабијих државних заједница и даље наставити у свим регионима света. Осим тога и потреба за предислокацијом америчких војних база (због престанка основног разлога њиховог досадашњег базирања) и војних ефектива изван територије САД биће додатни разлог за узурпацију нових локалитета у сврхе премештања већине војних база и оружаних снага сва три вида из Западне Европе на простор Балкана, Средњег Истока и на простору земаља бившег ВУ. Главни циљ је примицање снага и оружја територији Русије која остаје и даље једини (за сада) потенцијални војни партнер САД. Тај циљ је, уједно, у функцији одржавања и експанзије војноиндустријског комплекса Америке и других чланица НАТО.

Тиме и НАТО оживљава своју улогу и налази оправдање даљег постојања, јер су иначе државе које партиципирају у финансирању НАТО поставиле питање оправданости његовог даљег постојања.

Примицање америчких база ближе територији Русије је додатни разлог постојања "виталних" америчких интереса на Балкану. Отуда се оне, поред Грчке и Турске, већ стационирају у Албанији, Румунији и Бугарској, а велика се игра води и око простора бивше СФРЈ. И у том погледу Америка жури да се домогне огромног тржишта земаља ЗНД и посебно Русије, јер је Сибир још "неузорана ледина" у сваком погледу и ваља тамо стићи пре Јапана и Кине. □

др Станко НИШИЋ

ДОСТОЈЕВСКИ О СРПСКОЈ АПОКАЛИПСИ

Зли духи против Срба

Марко С. МАРКОВИЋ

Онај који има уза се истину и који њу брани, никада се не бори узалудно, па макар остао сам на бојишту. А тој моралној дужности се морају покоравати и народи, и појединци. Да истина Христова не представља страшну силу, зар би синови лажи на Западу толики труд и новац уложили да угуше српски глас?

Све доскора, Срби су били уверени да нема разлике између поступака једног народа и моралног става појединих личности. У њиховим очима, једна држава може бити поштена или непоштена, као сваки човек. Отуда склоност Срба да држање својих негдашњих савезника и пријатељски расположених нација, данас протумаче као издају. Међутим, очигледно је да би већ само проучавање српске историје XIX столећа било довољно да открије праву стратегију и тактику западних сила, у чијем макијавелизму не може бити места ни за какву "верност" или "пријатељство". Крајњи циљеви "великих" су егоистични и увек остају исти, док су Срби час искоришћени као "савезници", час осуђени - да буду уништени, сходно практичним потребама у датој ситуацији. Али Срби то нису могли да увиде, јер су починили другу фаталну грешку, сводећи свој видокруг на догађаје из XX века. Верни успоменама из прохујалих светских ратова, они су престали да се користе својим вековним искуством, осиромашили су сопствену националну свест и почели да историјске изузетке тумаче као правило.

Историја се понавља

Може се онда замислити какво изненађење очекује савременог Србина кад из своје библиотеке извади и поново прочита "Пишчев дневник" Фјодора Михаиловића Достојевског. Тај руски геније нехотице отвара Србима очи и лечи их од горњих заблуда. Све је ту објашњено и нашем човеку приступачно, као да је намењено данашњим поколењима. "Пишчев дневник" је писан углавном седамдесетих година прошлог века, за време руско-турских и српско-турских ратова. Сличност тадашњих догађаја на Балкану са српском драмом којој присуствујемо од 1991. године, је запањујућа. У највећем броју случајева, анализа Достојевског се може применити на наше прилике. Да је хтео да буде пророк српске судбине у наступајућем веку, писац не би могао изрећи праведнији суд. С том разликом, што је Србија тада могла рачунати на подршку Русије, док се у наше време више ни на њу не може ослонити. Из тог разлога, треба стално имати у виду да су, својевремено, Русија и Србија припадале истом блоку, да је у то доба постојала словенска солидарност, те да се речи Достојевског, односно Русије, могу често применити на Србију и обратно.

Оно што је Достојевског највише саблажњавало, то је равнодушност Запада над судбином хришћанских, и превасходно словенских народа, под турским ропством. Поготову кад се та равнодушност претворила у политички цинизам, и када, руковођене тим цинизмом, западне силе нису оклевале да стану на страну Турака против хришћана. Утолико пре што је идеал Достојевског био "ослободити православље и хришћанство од муслиманског варварства и западне јеретичности", јер је осуђивао прећутни макијавелистички принцип западних сила да је "оно што је подло од стране једне личности премудро од стране једне државе". Стога се згражао запажајући: "Мал'те не, сва Европа се заљубила у Турке". Јер је наслућивао смисао тог преокрета: "Европа бодри турски фанатизам и спрема се да нас удари с леђа".

Европска заљубљеност у Турке ишла је напоредо са презиром према словенским народима. Достојевског је, природно, пре свега болело неразумевање које су у Европи сретали Руси: "Неће да проуче народ који мрзе и кога се боје"... "Сањају да нас све униште". Али, вероватно, није га мање узбудило откриће да су ти исти Европљани, "који су викали против ропства, који су укинули трговину црнцима, уништили деспотизам и прогласили човекова права", пристали да посматрају скрштених руку како "дивља, гнусна муслиманска хорда заклетих непријатеља цивилизације" уништава милионе несрећних хришћана. "Европа чека кад ће све те стенице бити уништене и прави се да не чује њихове вапаје". Зар је то заиста била "последња реч цивилизације"? Шта би тек рекао Достојевски да је могао видети ужурбаност са којом ће, сто двадесет година касније, Запад признати Босну и Херцеговину, прву панисламистичку државу у Европи, предајући српску "мањину" муслиманима на милост и немилост, као што је спреман да им сутра жртвује и Србе на Косову?

Свирепост реалне политике не искључује покушај да се она морално оправда. Напротив, што су њене намере нечовечније, то њен вид мора бити племенитији. "Лаж се спасава лажју", сажима Достојевски и приказује начин на који је западна пропаганда, већ тада, покушала да своју издају хришћанства покрије клеветама против Срба и Руса. У тим маневрима и подметањима је предњачио британски премијер Дизраели - лорд Биконсфилд. Да би компромитовао руску интервенцију у корист балканских народа, Дизраели, који је тобож располагао "тајним документима", је оптуживао Русе да су у Турску послали све своје "рушилачке елементе" - "социјалисте, комунисте и комунаре" - те да постоји опасност да ти револуционари у отоманском царству ојачају. Но, поред Руса, требало је окаљати и саме Србе, па је Дизраели похитао да представи српску објаву рата Турцима као "нечасни поступак", а српску борбу за ослобођење као "нечасни рат". "Хоће према нама да изазову општу мржњу", јадао се тада Достојевски. Под утицајем Дизраелијеве кампање, ствара се утисак да су патње Срба и других поробљених народа обичне измишљотине и провокације:

Католичка "светска завера"

"... У Европи оспоравају факта, поричу их пред народним парламентима, не верују, праве се да не верују. Сваки од тих народних вођа у себи зна да је то истина, а опет једни друге обмањују: да то није истина, да се то није десило, да су они сами (тј. хришћани - нпр.) пробили својих шездесет хиљада Бугара, само да би оптужили Турке". Баш као кад у наше дане јавно жигошу Србе и распињу их на крст пред целим светом, а истовремено ћуте о јамама и концлогорима у Хрватској, и окрећу главу кад у сарајевском зоолошком врту муслимани бацају невину српску децу лавовима у чељусти.

Достојевски покушава да пронађе неко рационално објашњење те моралне наказности и наслућује да би посреди могло бити смртно непријатељство Европе против Словена: "Европа је непријатељ словенског јединства", док је "одбрана Словена мисија Русије".

Несумњиво да би се "Европа разнежила према балканским народима, кад би почели да мрзе Русију". Достојевски увиђа да постоје дубљи разлози те европске мржње, али сматра да је она нашла свој највернији политички израз у савезу католицизма са социјализмом. На једном месту у "Дневнику", он говори о католичкој "светској завери" и види у социјалистичком "чудовишту" чедо католицизма које је "продало Христа за земаљско царство". О томе би се могло дуго дискутовати. Но, у сваком случају, посреди је била међународна урота. Према томе, не само да Европа није притекла у помоћ хришћанима под турском влашћу, него је пресуду над Србима и балканским народима изрекла пре сваког суда и саслушавања. А зар нас, то, не подсећа на извесну "мировну конференцију", где су Срби недавно били означени као кривци још пре почетка дебате?

Предзнаци Апокалипсе

Као један од најрелигиознијих људи међу руским писцима, Достојевски, се није могао задовољити искључиво политичким објашњењем европског злочина над Србима и тражио је његове духовне корене. У тој перспективи, размишљања Достојевског су одмах добила апокалиптички карактер. Није ли некада Нерон свалио на хришћане кривицу за пожар Рима, као Дизраели на Србе одговорност за рат са Турцима? Очевидно је да су оба били прожети ђаволским духом који је надрастао њихову личност. На страницама "Пишчевог дневника" реч је о "злом духу" који "друштву доноси нову антихришћанску веру, тобож нова морална начела; уверава да може изнова да сагради свет, да све људе начини једнаким и срећним, и заувек доврши Вавилонску кулу, постављајући њен камен темељац". Нема сумње да Достојевски ту мисли на апокалиптичке звери и на антихриста, јер, како сам каже, види да већ многи у Европи "озбиљно прихватају антихриста као Христа". А у атмосфери Откровења по Јовану, неизбежна је и помисао на крај света. Достојевски не сматра да је то обавезан исход актуелних догађаја, јер је крај света један, а антихриста много, али зато се може десити да антихрист који је пред нама буде онај последњи.

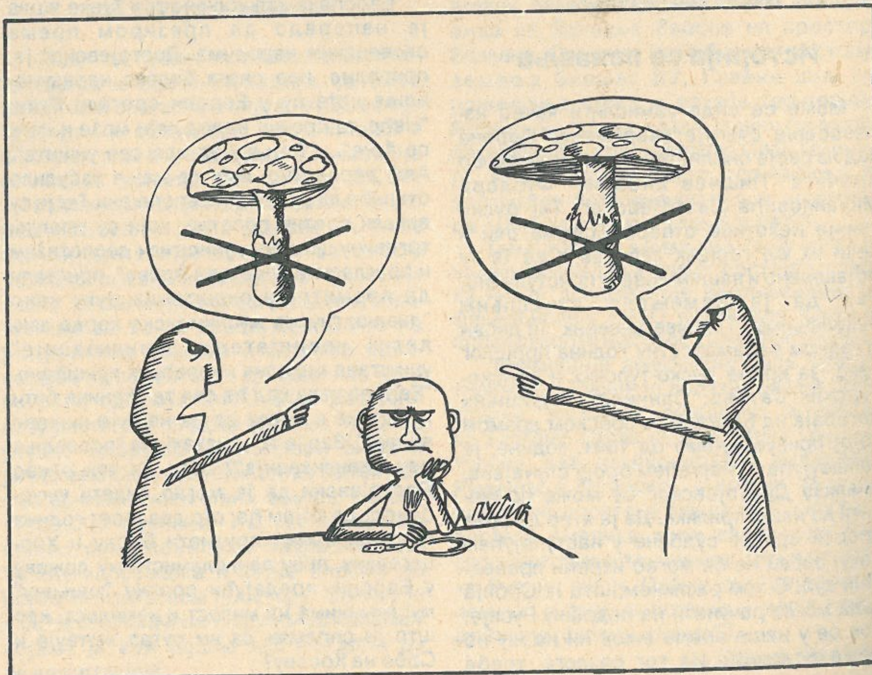
"Откровење по Јовану" је хришћанска философија историје, али само пророку је дато да ту "књигу са седам печата" протумачи и њен наук примени на историјске прилике свога времена. Пророчки дар је допустио Достојевском да живу историју којој је присуствовао религиозно осмисли и правилно "прочита", да би затим предвидео догађаје скоре будућности. Став Европе према "источном питању" је руског писца убрзо довео до закључка да, у догледном времену, свет више не може избећи револуцију и рат. Револуционарни хаос ће бити изазван "католичком светском завером" и савезом католика са социјалистима: "Да, Европу очекују велики преврати, толики да људски ум одбија да верује у њих, сматрајући њихово остварење нечим фантастичним". Револуција ће бити праћена и "борбом вере са атеизмом". Али, у том хаосу, "и пролетери и капиталисти ће изгинути од грехова својих". Достојевски, такође, прориче "неминовност европског рата", али затим "рат ће се можда претворити у свечовечански". Да ли ће на крају тих ратова наступити пропаст света? Достојевски оставља човечанству избор, зависан од пута којим ће народи ударити: "Ако нације не буду служиле вишим идејама, изгинуће". Али Достојевски ипак чува у себи искру наде: "Зли дух долази, али ће ново друштво победити". Уколико исти узроци изазивају исте последице, може се наслутити и крајњи домет политике разбијања Југославије и Србије, коју последњих година спроводе интернационалне организације. У име светског мира сада се припрема Трећи светски рат.

Последња реч Достојевског је нада, ако не и вера, у победу добра. С обзиром на пораст зла у свету, који он сам наговештава, у први мах је тешко разумети на чему се тај његов релативни оптимизам заснива. Он је схватао да је човечанство дотерано "до дувара", до последње дилеме: морализација политике или смрт, крај света, Апокалипса. У више наврата осуђивао је начело које је до сада у политици владало: "Оно што је подло од стране једне личности, то је премудро од стране једне државе". Одсада "треба и у политици усвојити Христову правду која важи за свакога верујућег". Илузија о коју се до данас разбијала српска политика, наивна вера да један народ треба да се понаша као честит човек, мора најзад постати стварност и закон за све. Другим речима, или ће свет Србе уништити, и са њима пропасти, или ће се са њима исцелити. А то се може постићи ако се у сваком народу развије човечанска идеја, љубав према свим народима, коју Достојевски већ приписује руском народу. Нико тај идеал не би прихватио брже и радосније од српског народа који је идеју свечовека и свечовечанства у својој души неговао од светог Саве до Владике Николаја Велимировића. Нажалост, у тренутку кад безмало читав свет учествује у колективном геноциду над српским народом, оптужујући га истовремено за геноцид, тешко је веровати да то није само једна утопија код толиких других. Ако је после две хиљаде година хришћанског деловања у свету човечанство претрпело такав и толики морални пад, како можемо веровати у његов препород? И ко би тај препород изазвао, кад су нас скоро сви напустили, кад нам ускраћују и слободну реч, кад више неће да чују наш глас? Да је сам Достојевски међу нама, данас би се и о његову проповед оглушили.

Борба до конца историје

Није та ситуација била непозната Достојевском, јер је био свестан да ће прави хришћани увек сачињавати мало стадо а њихова борба трајати до конца историје, а било је периода у његовом животу када је он био принуђен да се бори сам самцат. Упркос томе, он је непоколебљиво веровао у снагу истине и знао да је то највећа сила на свету. Онај који има уза се истину и који њу брани никада се не бори узалудно, па макар остао сам на бојишту. А тој моралној дужности се морају покоравати и народи, и појединци. Да истина Христова не представља страшну силу, зар би синови лажи на Западу толики труд и новац уложили да угуше српски глас? Стога, не смемо заборавити поруку Достојевског која је упућена свим хришћанима уопште, али се у овим судбоносним часовима односи на Србе посебно:

"Пре свега, не плашите сами себе, не говорите: 'Сам човек на бојишту није ратник' и др. Сваки ко искрено затражи истину, већ је страшно моћан." ("Пишчев дневник", фебруар 1877). □

НА РАСТЕРУ

Бивше у садашњем

Иза врата Они, преврнеш лист Они, испод Одлуке Они, испод шубаре Они... Има ли игдје у свијету државе у којој предсједник потписује примирје са предсједником владе те исте државе?

Може се Србима десити свашта! Могу се одрећи свега. И вјере и нације и оца и мајке. Могу бити преварени, могу остати обесправљени. Могу остати без пријатеља. Без хране и муниције. Само се од наивности никад не одвајају. Тога и кајања никад им није недостајало. То као да је предодређено овом народу. Први по потрошњи у свијету. И по залихама. За њих су спремни и главу да дају. И вриједи! Требаће нараштајима. Па, шта кошта. Каква ми је то жива српска глава ако није наивна. Замислите среће када се у неко доба лупимо по тој (бившој) српској глави и откријемо колико смо били наивни. А, још када нам из какве велике бивше српске главе стигне потврда и умно објашњење тог накнадног сазнања, замислите тек онда ту свенародну српску радост. У ствари, народ и не зна да се радује ако не зна шта све нема. Али, ако му се објасни шта све има то је тек нешто. Имамо њих. Опет. А, шта би ми без њих? Ко би нам отварао очи и водио бригу о нацији. Не можемо ми без њих знати шта су нам све радили бројни непријатељи. Откуд би народ знао какве је тортуре и однарођења пролазио када не би постојали људи којима је професија да то накнадно објасне. Да поуче народ. Јер, они су то изблиза гледали. Не само гледали, већ и учествовали. Зато су они и најпозванији да данас народу објасне све бивше подвале. Не треба смицати са ума да су они у Оном времену, на Оном мјесту, између осталог и као Срби, били по задатку. Они су увијек на вријеме народу објашњавали како му је било. У Оном времену откривали су како је било тешко у оном прије. Сада, како је било Србима у Оном. У тим Великим Бившим српским главама увијек је Оно. Свеприсутно Оно. Пастеризовано. Некварљиво у покварености. Може се држава учинити бившом, могу се људи учинити бившим, може, ако треба, и свијет постати бивши, али нема тога ко ће неку ранију уважену српску главу, која је изблиза пратила шта домаћа и међународна завјера чини од његовог рода, прогласити бившом. То су те посебне српске главе. Трајне. И супротно мишљењима и писаним траговима Срби их имају доста. Да њих није било толико, ко зна шта би са нама било у Оном времену. Ни сада не желе да оставе свој народ на цједилу. Пуни искуства и знања како треба да изгледа српски народ и како треба са народом, опет су ту. Отвориш врата Они. Преврнеш лист Они. Испод одлуке Они. Испод печата Они. Испод шубаре Они. Уливају сигурност. И из прикрајка воде рачуна да народ и његове нове вође не претјерају. Да у налету освјешћења силном енергијом не учине баш све бившим. Треба нешто и сачувати, али му дати нови квалитет. Капитал, на примјер. Понешто од навика. И чекају своје вријеме, да опет објашњавају како је било његовом народу, шта су му све радили, и дају му одговор на питање наших дана: шта ће бити с нама?

А шта ће стварно бити с нама? Сјећате ли се предратне интонације и распрострањености овог питања. Када се упореди са данашњом, открићете шта је све урађено добро, а шта је пропуштено. Сада смо ту гдје смо. Код мапа. Босна јесте бивша. Држава-наказа и не може очекивати бољу судбину. Има ли игдје у свијету државе у којој њен предсједник потписује примирје са предсједником владе те исте државе. Као што су то чинили Алија Изетбеговић и Миле Акмацић. Ето, нажалост има. И све што је везано за ту и такву државу мора бити нажалост. Ми смо већ спремни на све, па је таква држава више нажалост свијету него нама. Због подршке. И због тога што је један од лакмуса такозваног новог свјетског поретка. Много рабљене терминолошке загонетке. Много прије него се појавила у оптицају почела су страдања Срба у Хрватској. И по правилу, оно што (барем) у почетку тешко ко зна објаснити народ зна осјетити. Још када су у страдањима препознати сви реваншизми, посебно њемачки, јасно је било да тај фамозни нови свјетски поредак може значити само нови велики (свјетски?) неред.

Срби, које је међу првима дохватио, и даље лаковјерно причају о мапама. И надају се миру. Пресрећни када који "независни" и успут неутицајни лист са Запада напише како "у босанској драми Срби нису искључиви кривци". Дотле су нас дотјерали. Кривци, као јесмо, Одбрамбени кривци. А, можда и јесмо кривци. Што смо повјеровали да стварно постоје намјере разних посредника да се све ријеши договором. Да се већ започети рат може окончати политичким договором. Као да ратови не почињу зато што се нешто није могло (жељело) ријешити на други начин. И да се ратови завршавају тек капитулацијом једне стране. Ми смо на овај који водимо натјерани, и најцрње што нам се може догодити је да саставимо његов крај с почетком. И ма колико ми Алијине очи звали словенским он је ипак прави Турчин. И лаже као прави Турчин. Лаже да није задовољан оним што назива "слободном Босном", а ми, лаковјерно, "филџандржавом". Јесте, али не казује то. Јер, ма каква, и ма колика, то би, ипак, била прва исламска држава у Европи. Признање које је добио од исламске организације "за ширење ислама у Европи", не додјељује се, ваљда, за пораз ове религије - вјере. Али, што не би покушао више, сада, када је најкориштенија ријеч у свијету управо сила. Када велики постају мали баш због тога што намећу велики терор на мали народ. Можда је баш због тога и баш сада вријеме да и ми пожелимо нешто више. У ранијим ратовима, док су нас сви тапшали по рамену и хвалили, тек накнадно смо горко сазнавали да смо гинули за друге. Сада нас не тапшу - можда урадимо нешто и за себе. □

Р. МОТИКА

ДРАГАН НИНКОВИЋ ПО ДРУГИ ПУТ МЕЂУ ЖИВИМА

Повратак из пакла

Осмог априла 1993. године навршила се година дана у којој су као деценије трајала јутра, ноћи, часови бола и ужаса, страха и очајања двадесетшестогодишњег Драгана Нинковића из села Нови Град, крај Оџака

Усташе су га, заједно са осталим Новиграђанима, стрпали тог крвавог 8. априла у камион и затворили у фискултурну салу Основне школе у Оџаку.

- Било нас је око 600-700, то не знам тачно - присјећа се несретни Драган Нинковић. - Чим смо стигли, усташе су упале међу нас, почеле врискати, урликати, испуштати неке страшне крике и оштрили ножеве чији је рески звекет одзвањао у гробној тишини. Били смо престрављени. Када су почели да нас туку палицама, столицама, тијела су окрвављена падала једно преко другог, јечали смо... чекајући смрт.

Крваве свадбе

Жена међу нама није било, јер су оне истог дана по заробљавању одведене у посебан логор. Овдје у школи, била је само једна болесна дјевојка, Српкиња, коју су свакодневно одвлачили у учионице и тамо се са њом "играли" крваве свадбе. Силовали су је и тукли, све док се не би онесвијестила.

Нас су научили да, кад залупају палицама на врата, морамо сви устати, дигнути руке до зида и пјевати "Ево зоре", након чега они упадају и почињу тући...

Дневно смо добијали шољу чаја или парче хљеба, али су знали и "прескочити" оброк, тако да су људи већ почели губити свијест, нису могли стајати на ногама...

Након четири мјесеца пао је Оџак, па су нас пребацили у Нови Град, потом у Босански Брод, у неки затвор гдје је било још заробљеника из Дервенте. Спавали смо на бетону. Ја сам стајао а оцу сам дао своју деку. Он је имао гипс на руци, јер су га усташе након мучења превиле, како би им могао и даље користити за копање ровова на првој линији фронта - Колибе, Кораће, Ново Село...

Сваки дан извлачили су по тридесетак људи који су као "живи зид" ишли на копање. Дневно је гинуло бар четворо људи, а остали су махом били израњавани, искомадани, без руку или ногу.

У највећим окршајима стајали смо на неколико метара од мјеста гдје су падале гранате. Када је на мене, након три-четири жива зида, дошао "ред на смрт" осјетио сам како ми се јакна "пуни гелерима" и онда сам "нестао". Гелер ме је погодио у главу.

Наши су заузимали Брод, међу њима је завладала паника... Пребацили су ме у болницу у Славонски Брод, а онда у Загреб.

Довезли су ме са многим рањеницима, тако да особље у болници није знало да сам Србин. Превијали су ми главу и стално су ме кљукали таблетама за спавање. Био сам и дан и ноћ између свијести и бесвијести... Међутим, ускоро су сазнали ко сам. Почели су ме тући, и говорити како ће ме заклати, вукли су ме за повријеђену ногу и "набијали" је у страницу металног кревета. Мучили су ме и рањеници и сво медицинско особље сем љекара који нису ни улазили у моју собу.

Заробљеник број 3

Онда су ме пребацили у Купишњак. То није болница, него ваљда, управа војне полиције, затвор, тако нешто, јер сам доцније сазнао да ту, поред ратних заробљеника, доводе и Србе које хватају по Загребу. Обукли су ми војничко одијело са назнаком "РЗ" - ратни заробљеник.

Био сам непокретан, лежао сам на поду, најчешће сам у соби, јер су остали сваки дан ишли на радне задатке и враћали се касно увече.

Касније су ме пребацили у собу гдје су били и Божидар Кршић, са одсјеченом ногом, Петар Павић без руке и Предо Божић коме су гелери покидали кичму... Сва тројица били су са мном у Броду на копању ровова, гдје су и рањени.

Од свих нас, само смо један човјек из Окучана и ја дочекали размјену, 5. марта 1993! ☐

Љиљана ЛАБОВИЋ
Фото: Миленко ШУКАЛО

У ТАМНИЦАМА ВИСОЧКОГ ЛОГОРА

Живот пун горчине

Тридесетшестогодишња М. Ц. из села Слатина код Високог преживјела је пакао височког логора. О свему ономе што јој се дешавало и што је поднијела у овом, по злу чувеном, муслиманском казамату М. Ц. нам је испричала слиједеће:

- Крајем маја мјесеца у наше село дошла је страна војска из Братунца. Комшије су нам рекле да ће бити гранатирање и да се морамо склонити код старих кућа. У ствари, тројица наших комшија повели су нас да нас ухапсе. Били су то Енвер Ахмић, Зијо Ахмић и Зијо Џафић. Одвели су нас у Гиње, у штаб. Везали су нам руке и убацили су нас у некакав подрум. Подносили су ми под врат пиштољ и нож, тјерали ме да признам да мој муж има оружје. Нисам могла признати, пошто га није имао. Долазили су и говорили "Дај мени да је кољем, дај да је водим у поток", а онда је један рекао "Хајде да видиш гдје ти је муж, ено га везаног у башти". Извео ме је напоље. Рекао је да нема користи од мог запомагања, и да ће ми муж све да чује. Радио је од мене шта је хтио. Силовао ме је.

Поново ме вратио у подрум - плакала сам. Сутрадан су довели Цвјетковиће из Подгорја. Након неколико дана потрпали су нас у аутобус и повели су нас према Високом. Ускоро смо дошли пред височку касарну. На улазу је стајао натпис "ВИСОЧКИ ЛОГОР". Муж ми је тада рекао: "Одавде нема изласка". Нас двадесет осам жена убацили су у једну просторију, а мушкарце у другу. Одузели су нам све вредније ствари, што смо имали код себе: новац, накит, сатове... Одмах су почеле тортуре и иживљавање. Мушкарце су тукли, а врата од наше ћелије би држали отворена како би то гледале. Изводили су их везане ланцима на ходник, а затим их тукли гвозденим шипкама. У затвору је било око 400 Срба. У соби, у којој је био мој муж, било је 105 мушкараца, а у малој просторији било је 28 жена.

Увече би се наслањале једна на другу. Од страха нисмо спавале. Долазили су у свако доба. Најгори је био Халиловић, иследник. Носио је црвену капу. Дошао би на врата и само рекао "Ти треба да изађеш". Затим би донио ланце и гвоздену шипку. Везивао би нас за столицу, а затим оним ланцима и шипком тукао по цјеваницама. Четири жене је на посебан начин тукао, њих је скидао голе, затим их нагињао преко стола и тукао до изнемоглости, док не пусте крв и док не изврше нужду. Замјеник управника логора био је Зијо Кадић из Топузова Поља. Он је мојој кћерки предавао математику и мом сину био разредник...

Видно узнемирена, са дубоким психичким и физичким ожиљцима, наша саговорница се још једном враћа у неизбрисиво вријеме у њеном сјећању, вријеме патњи, бола и безнађа:

- Против мене и мог мужа није било оптужнице. Били смо у логору, а да нисмо знали зашто. Мучили су нас глађу, батинама и страхом. Изјутра су нам доносили хљеб и испуштали га на патос. Храну су доносили у војничким порцијама, али нам кашике нису давали. Храна је била врела. Послије пет минута долазили би по порције тако да смо остајале гладне. Жене су изводили из соба, силовали, а затим претучене враћали. Сваку вече смо чекале и питале се која је сљедећа. Споља је, често, допирала вриска жена и мушкараца које су тек доводили и скидали са камиона. Глад, изнемоглост и прљавштина, поред свих тортура, још више су нам отежавали оно што се не би могло назвати животом. Воде нисмо имали за пиће по три дана. Они би отварали врата и пили воду из флаше, ми смо то жедне гледале. Говорили су нам да су "четници" бацили гранату на резервоар, и да зато нема воде.

М. Ц. је размјеном дошла на слободну илијашку територију. Са мужем и четворо дјеце, она сада живи нови живот, али сјећање на оно што се догодило ипак се не може тако лако избрисати. У име њене и наше дјеце, не поновило се. □

Љиљана ИКОНИЋ

ЗАПИС СА ОБРОНАКА ЈАХОРИНЕ

Трагови злочина у Јабуци

Мјесно подручје фочанске Јабуке простире се обронцима Јахорине. Заправо, та лијепа планина, љепотица међу босанским планинама, од Јабуке и почиње. Подручје административно припада општини Фоча и граничи са општинама Горажде, Пале и Трново. У овом рату Јабука је једна од најчешће помињаних кота, јер су се на њој и око ње водиле жестоке борбе. Ни данас на том дијелу ратишта мира нема. Јабуку држе српски борци а муслимани стално нападају.

Прије рата на просторима Јабуке живјело је око пет хиљада мјештана национално мјешовитог састава. Као и у другим дијеловима општине живјело се добро и у слози. Било је тако све до једном, када су почела окупљања око националних странака. Јабука није поново избила у први план. Неки кажу зато што је ту одувијек, уз богат лов, кројена "висока" политика. Чести гости јабучких ловаца били су и највиши руководиоци тадашњег друштвеног и политичког живота БиХ, као и естрадне звијезде међу којима су неки нашли пуну политичку афирмацију у националној странци, односно у њеном екстремном дијелу, оном који је сијао мржњу и зло према Србима. Наравно, били су то муслимани. Када је прије три године избила позната афера "Фочатранс", која је за каснија фочанска збивања била камен међаш, свима је било јасно да ће вјетрови национализма дунути управо са обронака Јахорине, са Јабуке. И заиста, ратна збивања на подручју фочанске општине суровошћу су била најокрутнија у Јабуци. Само у неколико српских села тог краја муслимански екстремисти су у једном дану масакрирали 26 Срба, мјештана који су остали да живе на свом огњишту, вјерујући својим комшијама. Страдале су тада читаве породице Симовића, Ћосовића, Скакаваца, Тривуна... Убијани су старци од 70 година, дјеца од 8 година, жене, болесни и изнемогли...

Да то није било само екстремистичко дивљање, већ највјероватније и реализација неке сулуде политичке идеје, потврдиле су касније још неке чињенице. Када је српска војска Фоче ушла у Модро поље, само на подручју Јабуке, поред спаљених српских кућа, уништених имања, затекла је и рушевине православне богомоље од које су остале само гомиле разбацаног камена и другог грађевинског материјала, уништено православно гробље са поломљеним крстовима и надгробним споменицима, спаљену школу...

Све што је на том простору било српско нестало је у пламену као аветињски свједоци богатог сточног фонда, по коме се јабучки крај равнао са многим општинама босанским, свуда по обронцима Јахорине разбацане су сточне лобање и празни торови. □

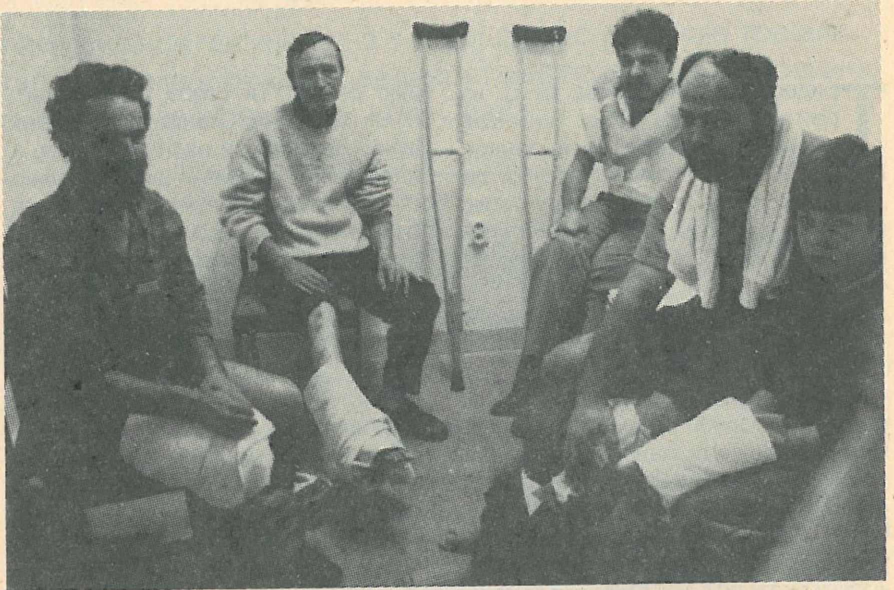
Радисав МАШИЋ

РЕХАБИЛИТАЦИОНИ ЦЕНТАР ДВОРОВИ

Бања благотворног дејства

Скоро да нема подручја у Републици Српској а да са њега није дошао неки тешки рањеник на опоравак у Бању Дворови. Благотворност термалне воде, смјештајни капацитети и добра екипа љекара и медицинског особља, у великој мјери потпомажу бржи опоравак рањеника. Тренутно је у хотелу "Свети Стефан" (отворен 9. јануара ове године) смјештено 130 рањеника и о њима се брину шест љекара специјалиста и једанаест медицинских техничара. Због специфичности лијечења ангажован је и социјални радник.

Ово одјељење за рехабилитацију рањеника у Дворовима је отворио бијељински Медицински центар, јер је након хируршких захвата и лијечења у болници био неопходан даљи третман и опоравак рањеника. Бања Дворови је била најподеснија за такав вид лијечења па су осим рањеника из Бијељине пристизали и рањеници из других мјеста.

Рехабилитациони центар Дворови

Фото: Б. Милошевић

- Способни смо да проводимо физикалну, термо, хидро, електро, магнетну и кинези терапију, а радимо и са ултра звуком - каже др Стојан Милићевић. - Ово је мукотрпан и специфичан вид лијечења тешких рањеника и зато за све њих имамо доста разумијевања. Доста је међу њима младих људи којима су у рату настрадали чланови породица, другови из јединице или неко од родбине. Ми смо ту да им помогнемо када им је тешко.

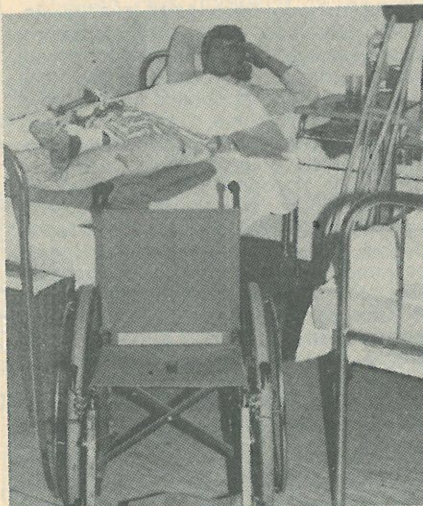
Поред опоравка и лијечења рањеника у Дворовима се указује помоћ и цивилним лицима. Амбулантно је, само у прошлој години, лијечено око 2.500 цивилних пацијената, а термоминерална бањска вода, у којој има сумпора, поспјешује бржи опоравак оштећених дијелова тијела, омогућава бољи метаболизам и доприноси смањењу болова и отеклина.

Помоћ Дворовима пружају хуманитарне организације, Медицински центар из Бијељине, Коло српских сестара, "Мироносице" из Бијељине и наши радници запослени у иностранству. □

Т. С.

У БИЈЕЉИНСКОЈ БОЛНИЦИ

Борба за сваки живот

У бијељинску болницу довозе се рањеници са мајевичког, посавског, дијелом подрињског и других бојишта Републике Српске. Захваљујући великом пожртвовању и самопрегору медицинског особља спашени су бројни животи рањеника, чак и оних најтежих.

- Способни смо да предузмемо и најкомпликованије хируршке захвате, а у овом рату повреде од савременог наоружања су тешке и оштећења органа и тијела су велика. Обично су то повреде грудног коша, екстремитета и других дијелова тијела. Само је мали број рањеника на захтјев команди и родбине вожен у Београд или на неку другу клинику. Екипе су нам добро оспособљене и спремни смо да у сваком тренутку указујемо помоћ - каже др Миливоје Кићановић, директор Медицинског центра у Бијељини, човјек који је обавио на стотине операција рањеника.

Тек након извршене операције и спасавања живота рањеника наступају невоље. За овако велики број рањеника неопходна је знатна количина лијекова, хируршког материјала, медикамената... Често недостају и антибиотици, али захваљујући људима добре воље, хуманитарним организацијама и нашим радницима у иностранству, помоћ у лијековима и медикаментима пристиже па и постоперативни третман може да се проводи ваљано.

У почетку рата, бијељинска хирургија је имала своје "ватрено крштење". Рат се водио у граду, у болници је било доста пацијената, храна се није могла благовремено припремати па су у помоћ притекли Семберци, људи широка срца и велике душе. Храна је припремана у селима и довожена пацијентима и рањеницима.

Било је и драматичних борби за живот тешких рањеника са Мајевице или из Посавине. Сатима су хирурзи настојали да учине чудо и спасу живот младом борцу. Бијељина је и раније била позната по врсним хирурзима али сада, након годину дана рата, с разлогом се може поносити на своје љекаре и медицинско особље. □

Т. С.

ИСПОВИЈЕСТИ СИЛОВАНИХ ЖЕНА (4)

Џелати и "штићенице"

Самозвани управник оџачког затвора Анто Голубовић подстрекач је најстрашнијег злопаћења Срба из Новог Града, Доње Дубице, Трњака, Струка и околних мјеста чији су несретни житељи доспјели у његове руке. И сам је извршилац десетак злочина над Србима у оџачком логору. Обиман посао који је обављао у граду није га ометао да учествује у насиљу над дјевојкама и женама у Новом Граду. Када су се јединице српске војске почеле приближавати Оџаку био је иницијатор одвођења жена и дјеце из Новог Града у логоре у Босанском Броду и стварања дјевојачког логора, јавне куће за њега и његове најближе сараднике.

Документа увозних џелата

Фото: М. Шукало

Помоћи није било

- У ноћи између 13. и 14. јула 1992. године усташе су у Босански Брод, у складиште грађевинског материјала довеле групу жена и дјеце из Новог Града, гдје су одмах раздвојили старије од млађих жена. Нас шест дјевојака смјестили су у засебну собу - свједочи седамнаестогодишња М. П. - Врло брзо нам је постало јасно зашто су то учинили. Служили су се нама по потреби, могле смо плакати док нас грло не заболи, вриштати и отимати се, али није помагало. Нико нас није могао спасити. Први ме је силовао Јурица Божић у закључаној сусједној просторији. Трчала сам по соби, ударала у зидове, бацао ме на под, узалуд, био је јачи, имао је оружје... Након пар дана исто је учинио и Анто Голубовић у једној кући недалеко од затвора. Говорио ми је како смо незахвалне и како он и његови пријатељи имају великих мука да нас сачувају од екстремиста и хосоваца из Брода. Кад сам га упитала јесмо ли зато његове курве, ошамарио ме је. Његово ружно лице је поцрвењело и искривило се од бијеса. Извадио је нож и пријетио ми убиством...

Сутрадан је дошао и Шимо Тополовац. Смјењивали су се касније Јосип Толић, па поново Голубовић... Долазили су и одводили нас. Не могу се више ни сјетити колико смо пута одвођене и довођене све док неким срећним случајем нисмо отишле на размјену.

Приликом поласка на размјену Анто Голубовић је својим "штићеницама" дао детаљна упутства шта да причају кад оду на српску страну, уцјењујући их рођацима и комшијама који су остали у заробљеништву и пријетећи им да ће се он и његови вратити у Нови Град.

Авети пролазе селом

Каснија свједочења Срба из Дервенте открила су на који је начин четрдесетак жена и дјеце из Новог Града, међу њима је била и М. П. и њена пријатељица, релативно брзо измакла канџама својих џелата.

Професор Гојко Пајић из Дервенте, који је био заточеник једног од бројних логора у Броду, искористио је први долазак представника Међународног црвеног крста и једном од њих кришом ставио папир на коме је било написано гдје усташе у логору држе скривене жене и дјевојке. Међународни црвени крст их је пронашао али су Анто Јосиповић и Јосип Толић, пред очима логораша, батинама убијали несрећног професора за примјер другима.

Припадници "Ватрених коња" су велики број силовања извршили одвођењем жена у своје куће за "забаву" и оргијања, али то није био једини начин доказивања власти над незаштићеним Српкињама.

- Упадали су у наше куће кад год им се свиди и вршили претресе, наводно тражећи оружје. У ствари, радило се о пљачки и насиљу, јер своје походе су обично завршавали односећи све вредније ствари и силујући жене, често у присуству дјеце - прича Љ. Л. из Новог Града, једна од жртава насиља.

- Било је око 16 часова, 30. јуна, када су њих петорица, униформисани и наоружани, стигли пред моју кућу - свједочи четрдесетогодишња В. П. која је међу насилницима препознала Мату Типуру из Посавске Махале. - Двојица су остала код мене а двојица су отишла до сусједне куће. Један од њих ме је силовао док је други посматрао и добацивао погрдне ријечи и пријетње. Касније сам сазнала да је у то вријеме у кући Љубише Шишљагића силована и С. П. Поново су дошли након три дана и поново ме силовали. Биле смо немоћне. Покушавале смо се бранити. Дуго смо по лицу и тијелу имале модрице.

О трауми жртве, ранама које не блиједе, о понижености и немоћи свједочи Љ. Л.:

- Тукли су ме и вријеђали. Маријан Брнић ме ударао кундаком по глави а потом ми је ножем окруживао јабучицу на врату. Имам још ожиљак на врату и нози гдје ми је забио нож. Заредом су ме те ноћи тукли и силовали њих седморица. Полумртва сам дошла кући и никада нећу заборавити поглед свог седамнаестогодишњег сина. Било ме је стид мога дјетета... Очајнички желим да кривци буду кажњени, да их правда стигне... □

Радмила ЖИГИЋ

(Наставиће се)

ЗАПИС

Кордуном успут

ЗМИЈАЊЕ

До Слуња нас је пратила киша прољетна, што се оно каже, као да је из кабла лијевана. Вели народ, родна и берићетна. А у Слуњу, нигдје занигдје хотела "Слуњчица". Затурио се у ратном хаосу и, напросто, немогуће га наћи. Узалуд кружења колима градићем, узалуд казивања љубазних Слуњана: "Па, управо сте прошли дрвена хотелска врата..." У том је хотелу, рекоше нам, славље које нам је, шалимо се, у част ове ратне посјете Кордуну, телевизијској екипи "Покретне камере", приредио пољски батаљон УНПРОФОР-а.

И таман да одустанемо од даљег тражења "Слуњчице", пут нас доведе до зграде школе гдје су, ваљда привремено, смјештени Пољаци. Љубазни су и нада све предусретљиви: "Изволите, молимо, смотра је унутра. Само изволите..." Свечана смотра и пригодна бесједа Пшемислава Груњинског, подминистра одбране у пољској Влади, подсјетише нас на трен на Закопане, рецимо, с том разликом што бисмо тамо морали сатима тражити не "Слуњчицу", него војну дозволу снимања смотре и подминистра, а овдје нам све то сервираше као на длану. Сниматеља Сашу Колевског још љубазни Пољак вуче за рукав, највјероватније официр за везу, дајући му упуте: "Снимите чин стављања ордења на ревере војника, то су нам значајна признања!" И Коле, наравно, снима а да ни сам не зна чему то треба. У војничком клубу се точи виски, жуборовка, пиво и пуши "Марлборо". Као да смо, не дај Боже, код Американаца, а не у кругу Пољака. Колега Милош Прибић, причајући му како смо љубазно дочекани, не може себи да дође.

- Иначе су нељубазни и дрски; с тим Пољацима имамо и проблема...

Ишчуђујемо се како нема никога ни од цивилних, а ни војних власти Слуња или Кордуна. Само је ту наш официр за везу, неуморни професор Слободан Лазаревић. Предсједник слуњске општине, Миле Милошевић нам рече да га нису звали на ову светковину. Но, није ни важно. Они то за себе и по себи, а шта их брига за Слуњанима и Кордунашима, ни онако се они о њима и за те људе не брину. Дословични су ти из УНПРОФОР-а у понављању оне народне: само у се и за се! Ко даје за друге. У Слуњу су нам причали да се баш под њиховим окриљем и заштитом а ту су Пољаци надлежни, одвија шверц стољећа између цазинскокладушких муслимана и "иног свијета" на такозваном кордунском "Шентиљу", неких двадесетак километара од Слуња према Плитвицама. А ту се продаје све и свашта: од муниције и оружја до алеве паприке и бибера. Замислите о каквом се "послу" ради: за картон (картонску кутију од педесет боксова) цигарета можете "купити" полован аутомобил!

Свашта бисмо још забиљежили у Слуњу да вријеме не чини своје. Ваља даље пут Крњака, доујучерашње мјесне заједнице у карловачкој општини. А откако је то слободна српска територија, богме, постаде општина. Невелика је, али у Крњаку кажу - Дража од свега на свијету - јер је њихова и јербо је крвљу извојевана! Нема на Кордуну отворених хотела и мотела до Бањског љечилишта центра "Топлице" у Топуском. Ни кафане не раде, а полицијски сат је постао саставним дијелом живљења.

У "Топлицама" опет УНПРОФОР. Директорица овог центра, агилна Драгица Пушкар каже да је ово један од ријетких хотела који успијева наплатити услуге од тих "наших заштитника". Иначе, нигдје и ништа не плаћају. Тако "Топлице" могу, захваљујући Драгици, гласно и јасно тиме да се хвале. Или, да воду "заврну" тим Кенијцима и бјелосвјетским војницима. Електричну енергију, можда, или да им једно јутро буде ускраћен, због "квара" на бравама, излазак из хотелског предивног комплекса. А "Топлице" су, Боже, чудо над чудима! Још од старих Римљана људи се овдје лијече минералима. Вода је, веле, баш прави мелем. Руководилац угоститељства у Центру, господин Љубиша Драшковић, иначе човјек из бивше Босне, од Босанске Бојне, која је одвајкада припадала Србима, да би је међународна лакомислећа заједница поклонила муслиманима не називајући то, наравно, етничким чишћењем, каже нам да је ово ратно вријеме оних 520 лежајева "уско грло", а отвориће све садржаје овогодишње туристичке сезоне, само да се проба.

- Биће у овом предивном центру, у гласовитим "Топлицама", гдје су

усташки бојовници порушили древне и старе објекте, симболе бањско-љечилишне традиције и историје НОБ-а, с почетка маја, вели чика Ђоко Бекић, композитор, пјесник и културолог у топуском пресс-центру, баш лијепо и топло за учеснике првог сусрета војних (и полувојних) оркестара војске Републике Српске Крајине и Републике Српске. Овдје ће се и одржати, учествоваће многи, а и оркестар Српског радија "Петрова Гора" из Вргинмоста, којег смо упознали у Петровој Гори, у пансиону "Оаза", како се зове предивна планинарска кућа надомак спомен-комплекса гласовитих партизанских болница из Другог свјетског рата. (О, Боже, како је неуобичајено наглашавати то - други - као да се зла слутња у човјекову подсвијест увлачи и на могуће, будуће, набрајање тјера?!) Симо Кокир, Јанко Клипа, Вишња Витас, Јадранко Милеуснић, Слободан Благојевић (он је, гле, предсједник Извршног одбора СО Вргинмост), Велимир Карталија и Миле Новаковић тако лијепо "изводе" своју пјесму "Све од Купе па до Книна", да је баш права милина и за оног ко мало шта од музике хоће и узима, а камо ли тек за музичке сладокусце.

На Петровцу, на највишем и најљепшем врху Петрове Горе огроман је споменик прошлости. Толико је на њему само оног племенитог "росфраја", да се од тога могло у не баш развијеном Кордуну направити бар још двије-три фабрике (или фабричице). Али, јест, врага; шта ће фабрике кад би, ево, сада, остале Србима на кориштење. Баш као и "Петровац" у Вргинмосту који је војноцивилна и, вели мој другар Никола Кобац, директор и пјесник, успјешна да успјешнија фабрика, чуда не може бити (баш се он спрема, док разговарамо о свему и свачему да у Македонију вози специјалну глиницу за санитарну керамику које, иначе, ријетко гдје има!). Зато, ето, нису ни подизане фабрике и фабричице, него само мегаломански и не баш Бог зна колико, судећи по овом моменту на Петровцу, укусни и занимљиви споменици ономадној прошлости.

А са Петровца пуца поглед на свих оних 2.000 квадратних километара Кордуна којег сада, као срце своје у њедрима, чува свих његових 60.000 ту живећи или ратних повратника, становника (ни овај а ни појам житеља ми некако није топао за ословљавање мојих Кордунаша). Чувају и, просто, гарантују да више никоме у руке то благо и злато њива, шума, руда, путева, фабрика, фабричица и другог богатства, неће пасти. Жао ми је што не стигосмо упознати његово преосвештенство, владику Никанора, епископа горњокарловачког и побјега из Карловца, гдје му је порушена епископија и у ваздух као паперје расута богомоља (а међународна заједница диже халабуку до неба због рашчишћавања рушевних бјељинских џамија, овдје се у Карловцу прави лудом и слијепом!?), јер како само лијепо о тим вриједностима он умије говорити. Склонио се он у црквицу на Вељуну, задужбини владике Симеуна Злоковића, такође изузетно паметног и честитог човјека који избави душу патњама у очи овобјеснећег рата.

А и драги нам другар, пјесник Никола Кобац, пјесмом, али и ријечју обичном, напросто, надомјести ту журбу и временску стиску због чега не упознасмо господина Никанора: о Кордуну кад говори или пјева, некако су му ријечи друкчије, имају нову употребну вриједност, чаробност, музикалност, необичност... Баш је Кордун такав и Кордунаши су такви како Кобац вели и с оним вриједностима ријечи које му, у јатима, кад о цвјетању и трајању кордунашком говори, прхућу... Јест, то је Кордун и то су Кордунаши, у пјесми "Кордунашкој младости", која о ововременим, голобрадим витезима, јунацима говори.

Лијепу смо, прелијепу причу слушали од оног професора Слободана Лазаревића, првотно помињаног официра за везу, којег срећемо у Српском радију "Петрова Гора" у Вргинмосту, а као успјешног водитеља програма. Исто говори и директор тог радија, пребјег, ваљда, из Карловца, човјек од политике и посла (треба га у том подржати, а програм Лазаревићу дати), Дамјан Мраовић. И толики други Кордунаши слично говоре, али ријетко ко као мој Никола Кобац. Он вели: Кордун је, као, ето, брат Крајине! Браћа смо, осјећам, братски се већ дуже и дише, и живи.

Три-четири дана кордунашког путовања можда за неког и не би значили ништа. А, ево, чини се, доимања су која вриједе записати. Ако ни због чега другог, оно због истине да и тамо живот, без обзира на све, посве нормално траје и тече. У бившим, сада српским општинама: Слуњ, Крњак, Војнић и Вргинмост. На Кордуну, у Републици Српска Крајина! □

Ранко ПРЕРАДОВИЋ

СА КУПРЕШКЕ ВИСОРАВНИ

БУЂЕВАЧА - СРПСКИ БЕДЕМ

Други свјетски рат је за Буђевачу био трагичан. Усташе су овдје направиле праву пустош. Село је опљачкано и спаљено. Да трагедија буде већа побринуле су се комшије Хрвати. Осамдесет његових житеља страдало је од усташке руке. Буђевача то памти. И никад неће заборавити.

Зато су житељи овог српског села на Купрешкој висоравни спремно и сложно дочекали овај рат. О томе нам прича чича Перо Јањић, старина од осамдесет и кусур љета. Чича Перо је учесник прошлог рата и свједок трагедије коју је доживио народ овог краја.

- У нашој непосредној близини је хрватско село Захум. Готово до посљедњег дана имали смо добре односе са мјештанима овог села. Добре односе имали смо и са комшијама Хрватима из других села. Увјеравали су нас да не желе сукоб и рат са нама. Нисмо се дали преварити. Латини су старе варалице.

Буђевчани су се на вријеме организовали. Склонили су нејач на сигурно, наоружали су се и чекали. Не задуго. Почетком априла 92, комшије су показале своје право лице. И зле намјере. Мало је способних Срба који су непосредно пред рат напустили Буђевачу. Остали су и млади и стари, па чак и жене, да бране вјековна огњишта. И успјели су да их одбране. Купрес је био, за кратко вријеме, окупиран од стране усташа.

- Вијест о томе, ледила је крв у венама бранилаца Буђеваче - прича нам чича Перо. - Залихе хране биле су мале. Ипак, није се паничило. О предаји нико није размишљао. Жене су заједно са мушкарцима, ишле на стражу. Онда је дошла војска. Са њом прва и велика побједа у овом рату. Купрес је ослобођен. Одахнули смо.

Војска и народ су изводили слободу. Слободу је, пак, требало очувати. Почетком јула, на подручју Буђеваче почела су права ратна дејства. Ово српско село постало је мета свакодневног гранатирања и пјешадијских напада. Усташе су биле кивне на Србе. Како и не би. Овдје, на Купрешкој висоравни, доживјели су један од највећих пораза у овом рату. Најжешћи напади на Буђевачу вршени су из правца Раме. Буђевчани су успјешно одољевали свим тим нападима. И узвраћали на њих. Мир није успостављен, али слобода није угрожена ни једног тренутка.

- За отаџбину, српство и слободу на овим просторима петорица наших мјештана дали су своје животе - истиче чича Перо. - То су: Милош Јањић, Момчило Јаковљевић, Марко Керановић, Владо и Војо Лугоња. Шесторица су рањена. □

Цвијетин ДОБРИЋ

НОВИ СПЕЦИЈАЛЦИ У ВОЈСЦИ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Паклена обука "супермена"

Користећи непосредна ратна искуства на територији бивше СФРЈ, и са новом пакленом обуком, специјалне јединице Војске Југославије постале својеврстан мотор промена у армији

Војска Југославије данас располаже са модерним специјалним снагама које су максимално добро увежбане за ефикасно извршавање акција у оквиру намене ових јединица. Гарант квалитета је добра обученост, изузетна психофизичка припремљеност и свеже ратно искуство многих припадника ових снага. Ове

сажете оцене официра специјалних јединица почивају на чињеницама и практичној провери, на жалост у ратној стварности југословенске свакодневице.

Припадници специјалних јединица посебне намене бивше ЈНА показали су се као елита и, неспорно, најспособнији и најсналажљивији у рату на бившем простору Југославије. То драгоцено искуство, после распада ЈНА, било је добра основа за стратеге Војске Југославије када су у питању специјалне снаге. Новоформиране јединице у оружаним снагама, са таквим провереним језгрима, израстају у елиту и модел професионалаца чији је рејтинг веома висок у свету. Зато је и интересовање страних обавештајних служби за ове специјалне снаге веома велико, јер су доказано респективне.

Припадници Војске Југославије који извршавају специјалне задатке, пролазе обуку која по својој разноликости и тежини превазилази све до сада познате обуке у нашој војсци. Они су оспособљени да скачу падобраном, пуцају из разноврсног пешадијског оружја, да владају широком лепезом минскоексплозивних средстава. Добро су савладали ефикасне борилачке вештине, возе и могу да покрену свако превозно и транспортно средство... Када је у питању старост припадника специјалних снага, онда се слободно може рећи да је нађен најбољи спој младости и искуства. Они старији, а тај појам је релативан за припаднике ових јединица, својим искуством у руковођењу и командовању и са ратним стажом уливају објективну сигурност млађим припадницима.

У наоружању припадника специјалних снага налазе се аутоматске пушке домаће производње, калибра 7,62 и 5,56 милиметара. Користе и аутоматско оружје "хеклер", затим бацаче граната калибра 40 милиметара, пиштољ "ЦЗ 99", снајперске пушке и пушке са оптоелектронским уређајима... Током извршавања својих задатака, ове јединице за пребацивање користе хеликоптере, транспортне авионе и разноврсна возила. На воденим површинама користе специјалне чамце. По потреби, у својим акцијама специјалне снаге користе дресиране псе и коње.

Психофизичка припремљеност и морал припадника специјалних снага су посебна одлика ових војника. Тестирања у еминентним институтима показују да специјалци "пуцају" од снаге и да су многи међу њима достигли ниво "супермена". Наравно и међу њима има оних који још морају да се челиче и билдују, јер није за неке акције довољно само да се савладају прописане норме за припаднике ових снага. Морал ових војника може бити узор свима у Војсци Југославије.

Ове јединице с обзиром на трансформацију целокупне армије тек попримају своју форму и потребно их је адекватно каналисати у оквиру новог имиџа и идентитета Војске Југославије. По свом изгледу, дисциплини, понашању, обучености и ефикасности, специјалне јединице су, по многима, мотор промена Војске Југославије.

На једном од полигона, направљени су ови снимци са свакодневне обуке специјалаца Војске Југославије.□

Миодраг ДИНИЋ
Мишо ГОВОРЧИН

РАД КУЛТУРНОГ ДРУШТВА МЛАДИХ "КРАЈИНА" У БАЊАЛУЦИ

"Крајина" у земљи и свијету

"За нас младе Крајина и Република Српска је духовни простор који желимо да развијамо и помажемо. Та спона мора да се одвија на ширем простору СР Југославије, али и диљем свијета", каже пјесник Раде Мићевић, предсједник КДМ "Крајина".

Друштво "Крајина" сачињавају углавном млади људи окупљени у више секција. Иако још увијек није материјално обезбијеђено, припрема нове програме за младе, цивилно становништво и Војску Републике Српске. Дјелатност друштва је образовна и стваралачка. До сада је највише учињено на помоћи здравственим установама и борцима који се лијече у клиничким и рехабилитационим центрима.

Оснивачи "Крајине" су Бањалучани који су се вратили у свој град из других средина и иностранства да га бране и кроз културно-умјетничке програме од моралне и етичке хипокризије. За сада постоје музичка, ликовна, драмска, књижевна и секција за стрип. Водитељи секција су Раденко Шева, Десимир Миљић, Јелисавета Мићевић, Саша Малбашић, Раде Мићевић и Саша Грубач. Друштво има око педесет чланова. Располаже просторијама у самачком хотелу "Руди Чајавец".

"Да бисмо успјешно радили и живјели затражили смо средства и финансијску потпору од општине, а предвиђамо и самофинансирање. Рачунамо и на покровитеље. Један од њих је "Адриа-трејд", који нам омогућава дјеловање и рад у садашњим просторијама. У припреми је оснивање подружнице у Книну. До сада смо остварили сарадњу са нашим земљацима широм СР Југославије и у иностранству. Међу друштвима с којима смо у иностранству успоставили добру сарадњу посебно бих истакао Српску задужбину у Малмеу у Шведској која нам је помогла приликом оснивања Удружења Срба Босанске Крајине у том граду. Такође смо доста учинили да се оствари сарадња и на прикупљању хуманитарне помоћи здравственим установама, борцима на фронту и рехабилитационим центрима гдје се лијече наши рањени и болесни борци", каже Мићевић.

Управник регионалних апотека КБЦ Бања Лука, мр Радојка Малбашић, са задовољством говори о сарадњи КУД-а "Крајина" и истиче бројне дародавце, међу осталим: Клуб "Никола Тесла" из Минхена, Српско православно друштво "Свети Сава" из Аустралије, "Здравље"-Лесковац, Лекари без граница, УНИЦЕФ, Црвени крст Југославије, Први српски хуманитарни фонд из Базела. Ту су, наравно, и бројни други клубови, организације и појединци.

"Желимо да својим радом и представљањем будемо присутни и у земљи и у свијету, да подсјећамо на српску културу и традиције", каже предсједник Друштва Раде Мићевић. □

Младен МУТИЋ

Гусле Милана Филиповића

Свијетла фигура српско-турских, балканских и првог свјетског рата је пјесник, новинар и борац - Петар Перун Перуновић, човјек за кога постоје историјски докази да је након неуспјелих мисија српских политичара да прикупе добровољце из Америке за помоћ Србији, гуслама и пјесмом у српској дијаспори у Америци окупио велики број добровољаца за рат.

Као што је у пробоју солунског фронта Перун храбрио војску пјевајући уз гусле на првим линијама, у најтежим окршајима, гдје су и он и његове гусле рањени, тако је у Републику Српску, на просторе битака Првог крајишког корпуса, дошао са својим гуслама, Милан Филиповић, из Црне Горе, из Подгорице, да овим свијетлим инструментом помогне праведну борбу српског народа.

Милан Филиповић родом из никшићке Жупе, и један од најбољих гуслара Југославије, у оквиру ратног програма, под покровитељством српског "Радио-Добоја", прошао је сва бојишта битке за "Коридор". Поред програма за војнике, од Приједора до Бијељине, ушао је у скоро сваки ров, гдје је магичним звуцима "славнијех гусала", у јеку борби око Добоја, пркосио на рововима помахниталим муџахединима и потурицама, које су звуци гусала и пјевање "Горског вијенца", подсјећали на своје коријене и доводили до лудила.

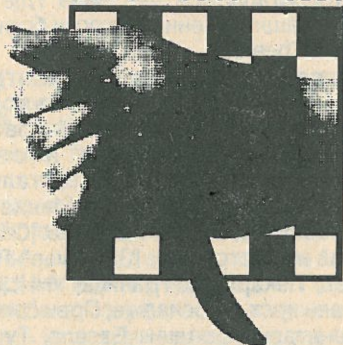
Гусларево надахнуто пјевање је, пред битку за Дервенту, Брод и Оџак, соколило српске јунаке.

Пензионисани заставник Милан Филиповић је тако на просторима Републике Српске наставио Перуново дјело. Након тромјесечног обиласка ватрених линија обећао је пјесме, којима ће, у вјековно памћење народа, у легенде и народно приповиједање, уткати подвиге српских витезова са ових простора.

Још два пута током ратне године, овај велики патриота посјећивао је Добој са шлеперима помоћи за српске борце и браћу из Црне Горе, који су остали на овом тлу, засниваjући породице, ступајући у редове Војске Републике Српске. Многе је ровове и положаје пјесмом освештао, долазећи испред Гусларског друштва "Свети Петар Цетињски" из Подгорице. Крњином, Требавом, Озреном, Вучјаком и Крајином, захваљујући Милановим гуслама, поново одлијежу деценијама забрањиване, омаловажаване и скриване, свете српске гусле и епске пјесме о српским јунацима. □

Зоран ГРГУРЕВИЋ

ЉУДСКА ЛИЦА И НАЛИЧЈА

О филму Остоје Барашина "Геноцид поново"

Изузетно занимање публике, сасвим неуобичајено за документарне филмове, приликом недавне премијере филма "Геноцид поново" Остоје Барашина у Бањој Луци, недвосмислено говори о томе колики је значај и зашто је посебно мјесто документарних филмова који су направљени "у право вријеме и на правом мјесту". Такви филмови се, наиме, појављују док је оно о чему се у њима говори још свјеже у памћењу гледалаца. Тако је, на жалост, и у случају филма "Геноцид поново" јер рат у бившој Босни и Херцеговини и Југославији још увијек траје а његове посљедице по Србе су још актуелне.

Подухвативши се да такву, веома актуелну тему обради на аналитичнији и другачији начин него што се то ради у телевизијским вијестима или специјалним емисијама, радећи при томе у врло тешким условима рата који још траје, Барашин је пред собом имао неколико могућности. Он је одабрао сли-једећу: сликом и ријечју показати континуитет вршења геноцида над Србима и уопште страдање Срба у ратовима у овом вијеку, са посебним освртом на рат од 1990. године наовамо.

Комбинујући одмјерен едукативни текст са аутентичним сликама чија сурова експресија проистиче из ратних страхота забиљежених филмском и видео камером, Барашин постиже крајње драматичан и необичан резултат. Драматичан колико то само људска трагедија у рату, приказана овдје у свој својој неподношљивој нагости, може бити, а необичан зато што чак и ономе који се свакодневно сусреће са ратним страхотама - а то су, више или мање, сви становници Републике Српске - овдје на једном мјесту добија толико чињеница да му се стомак згрчи од страве. Оно што се у свакодневици, да би се опстало, макар и подсвјесно потискује, овдје искрсава пред очима и ушима, а могућности за бјекство нема.

Зачуђује такође да неколико најпотреснијих сцена из филма нису оне у којима су приказани људски лешеви, чак ни они стравично масакрирани, већ оне у којима гледамо - људска лица. Јер, док у лешу увијек има нечег нестварног, нечег чему не можемо повјеровати чак и кад видимо својим очима, људском лицу, згрченом од бола док прича о трагедији коју је онај, чије је то лице, сасвим случајно преживио, а неки од његових најближих нису, се вјерује. А вјеровање леди и посљедњу кап крви коју имате у себи.

Могло би се, да су други услови, у филму пронаћи неких грешака занатске природе и повремених "искакања" појединих дијелова из прилично чврсте цјелине, али је видљиво да су разлози за то објективни услови настанка филма - јер, право је чудо да је уопште направљен - а никако до мањкавости ауторових намјера. Усталом, за документарну вриједност филма, која је непорецива, то не игра никакву улогу.

И тек кад се види "Геноцид поново", филм који, дакле, говори о људским лицима и наличјима, односно о жртвама и починиоцима ратних злочина, постане јасно зашто нам је такав филм био потребан. Наиме, не ради се само о томе да другима покажемо шта се овдје дешава, него да и сами, склони олаком заборављању, још једном видимо шта нам се то заиста дешава.

И да не заборавимо. □

Рајко РАДОВАНОВИЋ

У БАЊАЛУЦИ ПРЕДСТАВЉЕН АЛМАНАХ "ПУТЕВИ"

Одржање континуитета

Више од три деценије, најприје под насловом "Коријен", излазио је у Бања Луци часопис за књижевност и културу "Путеви". Овај двомјесечник непроцјењиво је допринио богатству токова савременог књижевног израза. Готово да нема значајнијег српског књижевног ствараоца који у овом часопису није публиковао своје пјесничке прозне, есејистичке, драмске, публицистичке или критичке радове. Велики број младих људи стекао је, управо захваљујући "Путевима", своју књижевну афирмацију. Посебно су били запажени преводи.

Избијањем ратних дејстава на овим просторима онемогућен је континуиран излазак часописа. Ипак, издавач Народна и универзитетска библиотека "Петар Кочић", није дозволио да се часопис угаси. Ових дана се појавио у форми алманаха за 1992. годину.

Концепција часописа је, наравно, знатно промијењена. Проширен је круг тема. Осим текстова у којима је ријеч о историјској и књижевној традицији, у овом броју објављено је и више текстова у којима се промишља о актуелној друштвено-политичкој и ратној стварности.

Извршни одбор Скупштине општине Бања Лука финансијски је омогућио да се часопис појави. Међутим, то није довољно. Часопис "Путеви" се мора вратити својој ранијој концепцији и постати оно што је и био - часопис за књижевност и културу у којем ће своје радове објављивати писци Републике Српске и други.

Наиме, нелогично је да свако мјесто и свака јединица имају свој лист, а да, још увијек неконституисано Удружење књижевника Републике Српске, које се што прије мора конституисати, нема свој лист, свој часопис.

Бања Лука је данас средиште духовности западног дијела српског народа и посве је нормално да се часопису "Путеви", који је ту и рођен, удахне нова снага и омогући даље излажење. □

ПРИЧА

Бљесак

Ранко ПАВЛОВИЋ

Таму прохладне ноћи и крајичке ускомешане Дарине свијести раскомада стравичан плавичасти бљесак. Реска свјетлост комад ноћи претвори у згариште обавијено димом, доведе однекуд људе у зеленкастим униформама, навуче им невиђене маске на лица, из чијих су се разјапљених чељусти извлачили неразумљиви повици, и зби у преплашену и усталасану гомилу жене с дјецом у наручју.

Трајало је то краће од откуцаја дамара и тада се све опет врати у таму и неиздрживу тишину. Дара се заустави и осјети како се заглушујућа тутњава отима из њене утробе и у валовима ломи шипражје, запиње за још лиснате букве скривене у влажној ноћи и, нарастајући у незаустављиву лавину, сурвава у потоке.

Не осјећајући више страх, умор, ни бол, она јаче стегну Миланову ручицу и учини јој се да крхке кошчице запуцкеташе као суве гранчице сојкиног гнијезда под неваљалом дјечјом ногом. Онемоћалом десном руком још више у наручју приви двогодишњу Милену. Погледом не открu ни небо, ни звијезде на њему, ни шуму, ни пут, па насумце, вођена инстинктом преплашене звијери, крену лијево, у празну ноћ. Послије првог корака наслути да се оштра шибљика забола у чело и распарала кожу, а неколико капи ускиптјеле крви слило се у око. Само да се Милени ништа не догоди, само да њој уснуле очи поштеди невидљива оштрица шипражја... Само да Миланове босе ножице не нагазе на оштар камен... Када би ова ноћ имала опипљиве облике, када би јој се могао наслутити крај... Када би ово бјежање имало смисао, а простор само на тренутак постао препознатљив...

Срљала је кроз таму, остављајући трњу комаде одјеће и коже, посртала али остајала на ногама, ударала челом у стабла, гризла грање на које је лицем насртала, крчила босим ногама пут кроз сплетене купинове вреже. Негдје у крајчцима њене измрвљене свијести стално се наново зачињала једна једина мисао - мора ићи, напријед или назад, у круг, уз брдо или низ брдо, у поток или из потока, сасвим свеједно куда. Снага је отицала из рана, али се враћала из топле Миланове ручице и врелог дашка уснуле Милене.

Удари опет челом у нешто хладно и таму поново распара бљесак. У његовом лелујавом сјају искрсну згариште, али сада мутније и даље. У гомили преплашених жена ниједну није могла препознати. Трачци ускомешаног сјећања мотали су се по густом диму, па су путељком, уз брдашце, одскакутали према усамљеној кући. И тада...

... Стајала је на прагу трошне куће, када се изненада, иза плота, појавише војници. Заслијепљена сунцем, искрслим иза облака, ништа није видјела осим оштрог, плавичастог бљеска на бајонетима. Немоћна да било шта учини, да се покрене, гледала је не видећи ништа. У наручју је стискала Милену, а Милана снажно држала лијевом руком. Војници су викали и махали пушкама са чијих врхова је стравично искрила плавичаста свјетлост. Један војник је пришао, грубо је повукао с прага и она је осјетила како се Миланово тијело претворило у грч. Миленин плач заплео се у грање ораха испред куће. Чвршће ју је привила на груди. Према кући и пространом дворишту на узбрдици и с других страна сливали су се лелек жена, плач дјеце и повици војника. Страх, болни крици и немоћ стапали су се у гомилу.

Изненада је врисну пламен. Сусједова кућа претворила се у буктињу и све се тада утишало. Између преплашених жена и високог црвенкастог пламена, који се разгранавао, извијао, половио и опет стапао у велику буктињу, почео је сотонски плес војника, чија су лица добијала плавичасту боју бајонета. Они су, из пламена и дима, чинило се, довлачили нове жене и дјецу. А онда је.. Шта се тада догодило?... Високи пламен, дим, плавичасти бљесак, једно искежено вучје лице у људском обличју... Заиста, шта се тада догодило?...

Тама је постајала гушћа, лијепила се за лице и влажни врат, увлачила у очи и косу. Само да Милан издржи, још мало, ова ноћ мора негдје имати крај, негдје у неком високом зиду постоје врата која треба пронаћи и извући се из ове таме. Само да се Милена, мамимо голуждраво пиленце, не пробуди прије него што стигну до тих врата.

Капљице зноја, сливене у очи, почеле су се претварати у растопљену со. Први пут је осјетила бол, али ни тренутка није смјела испустити Милана и протрљати једно па друго око. Узалуд је стискала капке и настојала тако истиснути зној. Гдје ли је сада Радован? Како би било лијепо када би се само на тренутак појавио, и својом кошчатом шаком обрисао зној с њеног чела, када би Милана помиловао по рашчупаној главици и Миленино чело дотакао врелим уснама... Не би га могла видјети у овој влажној ноћи, али би јој тај кратак сусрет дао нову снагу и сигурно би пронашла врата из таме. Под њеним ногама пуцкетало је суво грање, лицем је крчила пут, запињала за грмље и ударала у дебла високих стабала. Није знала куда иде, није више осјећала простор око себе, чинило јој се да се врти у уском кругу и да ово бјежање нема краја. Понекад би дошла у искушење да се завуче у шибље, сједне и ту остане до јутра, али јој је нешто из подсвијести говорило да мора бјежати што даље од згаришта. Када би Милан, мамина мрвица, заплакао, када би Милена, мамина куђељица, зацвиљела, морала би се зауставити и остати у овој бесконачној шуми без почетка и краја.

Нови бљесак сасвим освијетли згариште и унезвијерена лица жена. Дара препозна себе међу њима. Лице јој је било унакажено. На њему се видјело час једно крупно разгорачено око, час два уска пророза између стиснутих трепавица. Начас би свега нестало и умјесто очију, уста и носа, на лицу се видјела затегнута, крвљу подливена кожа. Онда би се све претворило у комад безличног грча. Из групе војника издвоји се један и пође према њој. Десном руком Дара јаче стегну Милену у наручју, а лијевом привуче уз скут преплашеног Милана. Дјеца су престала да вриште и претворила се у нијеме дрхтаје. У тренутку све се преточило у таму и пред Дариним очима засљепљујуће је заискрио плавичасти бљесак чији се врх усмјерио према Милени. Нагло је окренула тијело и осјетила рески бол у мишици десне руке. Више није знала шта се догађа. Осјећала је само у раменима и грудима оштре убоде. Затим је опет све постало тама.

Ишла је кроз шуму док се тмина постепено извијала у прозирну, хладну измаглицу. Искрице измрвљене свијести стапале су се у груменчиће и образовале изломљен мозаик. Десна рука јој се сасвим умртвила и није више знала да ли снажно стишће Миленино тијело или би дјевојчица могла испасти из наручја. Стисак лијеве руке стално је слабио и

она се уплаши да би могла испустити Миланову ручицу. Одједном се у мозаик њене свијести уплетоше познати а неразумљиви гласови. Гдје ли је то већ чула? Јесте, било је то у тренутку када је стајала на прагу своје куће и када су се иза плота појавили војници. Дара отвори очи и запази да свиће. Била је на малој чистини, окружена грмљем. Испред ње је вијугао поточић, а десно, ка малој узбрдици, бјежао је пут. Иза крошњастог стабла букве примијетила је колону војника у зеленкастим униформама. Ишли су према мосту. Не размишљајући, потрча и сакри се под мост. Док је рукама скривала дјецу и над њих надносила уморно тијело, говор је постао гласнији, а затим су затутњали неуједначени кораци по дрвеним подницама. Све се то одједном ускомешало и претворило у заглушујућу буку, у још један, посљедњи бљесак из кога изрони Дарина свијест.

Јасно је видјела згариште сусједове куће и жене збијене у гомилу, војника који јој прилази с бајонетом на пушци, оштро сјечиво усмјерено у Миленине груди, трзај свога тијела и крв која је шикнула из голе десне надлактице. Сада је већ знала шта се потом догађало. Војник је викао и стално замахивао пушком, а плавичасто сјечиво је час бљескало пред њеним очима, а час нестајало у раменима и грудима. Њему то није било довољно, па се сагнуо и из њене лијеве руке истргао Милену. Дјечји врисак надјачао је лелек и извио се високо изнад згаришта, али га је прекинуо бајонет чије се сјечиво изгубило у слабашном дјететовом тијелу. Дара је потрчала с Миленом у наручју. Пресрео ју је други војник, зграбио дјевојчицу, бацио је на земљу и она више није могла гледати шта се догађа. Чула је још једном прекинути дјечји врисак. Зарила је прсте у косу и ничице пала на земљу. Ништа више није осјећала, али је знала да се у њена плећа, леђа и слабине неколико пута заболо оштро сјечиво. Око ње и на њу почела су падати тијела жена и дјеце губећи с посљедњим грчем и посљедње јауке. Крв је отицала из ње, а с њом се губила и свијест. Шта се затим догађало? Зар је преживјела? Зар је истина, зар су заиста Милену и Милана...?

Дара отвори очи. На мосту се више нису чули одјеци корака. Било је тихо, само је поточић жубором нарушавао мир јутра и измаглице. Она погледа своје празне, згрчене руке, стисну зубе, подигну главу и поглед прикова за furнице дрвеног моста, па истискујући из цијелог тијела посљедњу снагу, врисну:

- Звијери!

Њено преморено и израњавано тијело одједном се претвори у клупко, остаде тренутак у грчу, затим се изви према потоку. Згрчене шаке уронише у воду, а врело лице не осјети хладноћу камена.

ПОЕЗИЈА

Недељко БАБИЋ

РАСУТЕ ОБАЛЕ

Радовану Караџићу

Поплавиће душа све поплаве
и све наше расуте обале.
С вјечном ће се тугом да саставе
наше душе, мало посустале,
да причесте своје забораве.

Крила народ седла сан над зором,
да не падне под туђинску стреху.
Глава му је брвно над понором,
док му селе мајку у маћеху,
док га тјеше гробљем и понором.

Пролила се претпотопна нада,
на том виру срце да нам меље
кад у нама Бог се заобада,
док гинемо за туђе весеље,
а славимо дио свога пада.

Сви које смо браћом називали
циједе смртну тишину у ријечи.
Слинаву би прошлост избрисали
мржњом, која једина их лијечи
од помисли да су зли и мали.

Из нашег су рода окрућали
за ђавољу својту заручници,
свој извор на ушћу прогутали
да устријеле у којој смо птици
лијек за наше душе покопали.

Недељко ЖУГИЋ

АКРОСТИХ '92.

Расадници мржње улазе у куће
А душе разапињу на штриковима,
Тјерају пролазнике да иду натрашке, јер:

У будућност ће да се пуца!

Босна је зацрњен круг!

О јада, о невоље - говоре неупућени
Сарајево мртво у љубави, живо у мршњи!
Нсухватљива је рука спасења
Из пламена, гарежи и пепела.

Истребљење, биолошко уништење...

Хоће без зрнца милости сатанске силе.
Енергија заблуде расте у главама
Ратника у непостојећој држави за коју
Цијели свијет тражи границе.
Европа гаси пламен над барутом
Говоре и пријете моћни сваштознанци:
Овако се мржња сије, овако, овако...
Ватра рата не гаси се водом!
Изгинућа људи усред кућа
Ничим се не могу оправдати
Иако нерођени мртве оживе!

Никола ТОМОВИЋ

СРПСКИ ВОЈНИК

Бијеш битку за смисао
молитве нам јединствене
Усуд ти је прописао
да си јачи од стијене
бијеш битку за смисао

Рука твоја у свој снази
брату благост тату челик
нека се увјере врази
колико си моћан велик
Рука твоја у свој снази

А војска је српског рода
израстала из нас самих
ко част љуби њој је одан
борац против дјела тамних
а војска је српског рода

Нек стољећа ово памте
дође слога преста свађа
док небеса ватром пламте
то се нова љубав рађа
нек стољећа ово памте

Када војник у бој креће
мајка плаче драга пати
дај му Боже мало среће
да се здраво нама врати
када војник у бој креће

А војска је српског рода
израстала од нас самих
ко част љуби њој је одан
борац против дјела тамних
а војска је српског рода

ОДЛОМЦИ ИЗ ДОМЕНТИЈАНОВЕ КЊИГЕ

Живот Светога Саве

"Живот светога Саве" од Доментијана спада у најзначајнија и најобимнија дјела српске средњовјековне књижевности. Према запису у "Бечком рукопису", ово дјело је написано 1242/43. године, а према запису у "Пећком рукопису" 1253/54. године.

О Доментијану се зна врло мало и то углавном оно што је он сам о себи рекао у својим дјелима. Живио је у XIII вијеку и био хиландарски јеромонах, један од посљедњих ученика св. Саве. Као човјек и књижевник био је у своје доба изузетно цијењен. Хиландарски монаси су га сматрали својим духовним оцем и називали га "књигољупцем" и "светим богољупцем". Српски двор је тражио од њега да пише биографије оснивача династије, па су оба његова дјела - "Живот светога Саве" и "Живот светога Симеона" - отишла као поклон краљу Урошу.

У основи дјела "Живот светога Саве" је конкретно и прегледно ређање догађаја из Савиног живота, али је у то уплетен огроман број додатака другачијег карактера: то су молитве, углавном према псалмима, речите и учене Савине бесједе, сажети и јасни описи путовања, бројне приче о Савиним чудотворењима, једноставне, динамичне и живахне, дуге реторске похвале, грађене са пажњом и претензијама, конципиране као паралеле, често достижући високе поетске замахе. Отуда је посве разумљиво што ово дјело иде у ред непролазних вриједности не само средњовјековне, већ уопште српске књижевности.

Идошавши у манастир, нађе га запустела од безбожних гусара, и где се преклонио ка последњем паду. Преклонивши своја духовна и телесна колена, и сатворивши молитву ка љубитељу своме Христу молећи се из дубине душе, рече:

"Ти, који си основао земљу на тврђи њезиној, и рекао јој да се не поколеба у векове века, погледај свемилосрдним оком твојим светим и овде на мене слугу твога, и пошаљи ми помоћ од пресветога стана твога, и осени ме Духом твојим светим, и буди ми помоћник, владико Христе Господе свију, да сатворим дом пречисте ти матере, као прибежиште свима који те љубе и деци отачаства мога, да се сви који прибегавају овде уместе у пространо царство твоје".

И уз божју му помоћ, поче уздизати дела и зидати манастир, док Пресвете Богородице Благодетељнице Хиландарске. И прво обнови цркву, јер црква беше од првих дана, која је и данас, но би украшена од ових преподобних и распрострањена колико требоваше на почаст држави отачаства њихова. А около манастира сазидаше град и велики пирг у њему, да је подобан царскоме дому, и превелике палате, томе истоме подобне. И једно стече и на више зажеле. И опет испроси у прота и свију светогораца Милеје, и то постаде Хиландар. И кад је био свршен манастир, дође свети Симеон из Ватопеда у Хиландар...

И сложив заједно до четрнаест манастира, назва га Хиландар; и украсише га оба богољупца сваким потребама; и приложише од своје земље метохије толико довољно, да је двема стотинама чрнаца довољно свега до воље. А благоверном сину његову, који је тада владао на престолу светога Симеона, великом жупану кир Стефану, њему предадоше манастир Свете Богородице Хиландарске и деци његовој после њега.

Ова оба саврсника божанствене благодати, отац са сином, наоружани светим Духом, и венчани благодаћу божјом, први беху пример богољубља и светиње деци својој;

Обојица истинити апостоли, подигнути истинитим Богом на просвећење и на божанствено научење западне стране;

Обојица извори божанствене благодати, који су напојили синове своје богоразумним својим учењем;

Обојица оштре стреле Христове, изоштрене богољубљем и наоружане светим Духом, које су побожношћу проболе срца свију верних;

Обојица источне зраке, које богомисаоно просвећују своје западно отачаство;

Обојица данице пресветлога сунца, које назнаменују топлоту светога Духа деци свога отачаства;

Обојица топли молитвеници целога света, и незалазна светила мисаонога истока, који богомисаоно просвећују своје западно отачаство;

Обојица богогласни славуји који имају будне душевне и срдачне очи, који су узбудили неућутним божанственим песмама заспале у гресима неразумљем божанствене благодати;

Оба реке божанствених бања, који су омили срца овештала од незнања истинитога живота, Христа истинитога Бога нашега;

Обојица богате ризнице за свет, који су обогатили свет светим крштењем и божанственим учењем;

Обојица грађани вишњега Јерусалима и богозрачна светила, који су богомисаоним очима прозрели будућа добра и вечни живот;

Обојица се јавише Владици своме чистији од искушана злата, пошто се ради њихова часнога живота Христос уселио у њихове прекрасне душе, по истинитом обећању своме, будући да рече: јер ћу се уселити у њих и бићу им као Бог, и они ће ми бити народ;

Обојица са превеликом смерношћу и чистим истинитим покајањем убелише јасније од снега, постављајући деци својој истинити узор да непрестано траже истинитога живота небеснога;

Обојица земаљски анђели, небесни људи, небопарни орли, који су својим преподобијем и превеликом уздржљивошћу узлетели на небесну висину;

Обојица светлодушни и једнаки светилници, који су рекама суза окрилатили свете молитве, и узлетели ка своме љубитељу Христу, кога узвеличаше на земљи и на небесима, примише највећу благодат од њега, доброту сакривену онима који се боје њега;

Обојица сведушно изишавши на тражење добротвора свога Христа, који су се осим тога уклонили од свакога блата, ваистину обновивши у себи знак истинитога Бога свога;

Обојица блажене слуге, које имају будне очи у све часове, чекајући Бога свога са чистом вером, који су ужегли не само једине своје воштане светилнике, но и сами просветивши се разумом речи божје и очистивши душе своје добрим делима свога живота, презреше овај видљиви живот, гледајући умним очима на онај вечни свет и који се не свршава, украсивши нарави своје заповешћу божјега јеванђеља, исправивши своје обичаје апостолским учењем, примивши сав страх од страшнога суда божјега, свагда имајући пред очима својима смрт своју, са презрењем свега земаљскога са довољством причешћујући се овом животу, а сву своју жалост бацише на Бога са сигурним уздањем, свагда као два светила која богозрачно сијају Владици своме у богољубним срцима својима, држећи реч живота и управљајући га по истини божјој, истинити служитељи Христови... □

Превео Лазар МИРКОВИЋ

Свети Георгије

У вријеме цара Диоклецијана, крајем трећег вијека, у римској војсци бијаше Христов војник Георгије. Пошто је био син угледних и благочестивих родитеља, од малена је научен побожности. Као младић бијаше веома лијеп, кршан и храбар. Одабран је за војску, а због изузетне мудрости, већ у двадесетој години, добио је висок чин и био постављен за старјешину једног пука. Због храбрости у биткама, цар Диоклецијан га произведе у врло цијењен чин војводе.

Цар, по убјеђењу многобожац, прогонио је хришћане, не знајући да је Ђорђије, кога је изузетно цијенио и волио, потајни хришћанин. Ђорђије није могао гледати страдање хришћана, па је једног дана јавно критиковао цара, сенаторе и кнежеве, који изрицају неправедне и смртоносне пресуде хришћанима. Сазнавши за то, цар се расрди на Ђорђија и рече му, да се дивио његовим заслугама и доброти, и да га је за све то одликовао не малим чиновима, али забрињава то, што на знање, ако буде и даље бранио хришћане, да ће бити лишен чина и војничке славе, прогањан и мучен у цвијету најбоље младости. А ако се одрекне хришћанства и послуша цара, добиће још већа одликовања и почасти. На цареву пријетњу Ђорђије је узвратио, да никакав вид мука не може уплашити душу његову и поколебати хришћанско опредјељење. Ово је цара Диоклецијана расрдило и он нареди да се Ђорђије баци у тамницу и изложи најтежем начину мучења. Стављали су му тежак камен на груди, обували усијану гвоздену обућу. Ове, као и остале видове мучења, Ђорђије је храбро подносио и чудесном моћи, брзо се опорављао. И поред тако великог страдања, није се одрекао хришћанске вјере. Многи су, сагледавајући његово држање, увидјели, да је он свет човјек, па су и прогонитељи прелазили у хришћанство. Због тога су Светог Ђорђија стављали на још веће муке. И сама царица, увидјевши његову праведност и невино страдање, прими хришћанство, па цар и њу осуди на смрт. Пошто је Свети Ђорђије остао непоколебљив, царријеши да му посијече главу. И док су се за то вршиле припреме, Свети Ђорђије се мољаше Богу, да га ова џелатска казна мимоиђе и да му Бог прими душу прије извршења казне. Бог му услиши ову молитву и светитељ испусти своју душу, прије него што су џелати дошли по њега.

О мучењу и хришћанском држању Светог Ђорђија, пронио се глас на све стране, па многи незнабожци посташе хришћани. Хришћанство је, упркос царевој одлуци, узимало све више маха и на крају побиједило, што је Светом Ђорђију дало ореол побједоносца.

На иконама се Свети Ђорђије слика као јунак на коњу, како копљем убија аждају. То се у преносном значењу тумачи као побједа хришћанства над многобоштвом, побједа добра над злом.

И наш српски народ је у прошлости, па и сада, јуначки бранио своју православну вјеру и за њу мученички страдао. Зато искрено признајемо, празнујемо, и волимо, овог побједоносног светитеља.

Празнујемо га шестога маја, а у многим домаћинствима је и ове године прослављен као крсна слава. Ово је омиљен празник, јер се све буди из

зимскога сна, горе зелене, а ливаде цвјетају. Излази се рано у природу, на уранак, да се надише свјежег ваздуха и нагледа рађања сунца.

На просторима гдје се водио хајдучки начин ратовања, као на Романији и око Романије, Ђурђевдан се помиње као "Ђурђев данак, хајдучки састанак".□

Милорад ЉУБИНАЦ, протојереј

СТЕВО ЖИГОН, НАКОН ПЕТОДНЕВНОГ БОРАВКА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ КРАЈИНИ

Све ближе херојским крајинама

Шекспирове ријечи "Бити или не бити", изговорене на некошеној сувој трави међу борцима прве линије фронта, Стево Жигон доживио као најзначајнији тренутак у својој умјетничкој каријери. Тек данас свјестан српског свеприсуства у Крајинама, доајен југословенске драмске сцене открива фалсификате историје

У организацији Завичајног клуба Крајишника из Београда и предсједника Друштва пријатељства Србије и Јерменије, југословенски умјетници су од 16. до 21. марта посјетили Републику Српску Крајину. Поред Зорана Глушчевића, познатог београдског књижевног критичара, неколико пјесника и гуслара из Црне Горе, Исидоре Бјелице, привредника из Србије, у овом ходочашћу умјетности и патриотизма учествовао је и Стево Жигон, доајен југословенске драмске сцене.

При повратку са турнеје Жигон се кратко задржао у Бањалуци, дан касније јавио се из Београда да исприча своје утиске.

"Са приредбама смо наступили у Книну, у тамошњем средњошколском центру, затим у мјесту Брушка, у Слуњу и у близини села Кањане, на положају батеријских хаубица. Свугде смо прекрасно примљени, али је приредба надомак првих борбених линија била доживљај раван осећању присуства у некој старогрчкој филозофској школи. Када сам тог прелепог сунчаног дана, на некошеној, сувој трави, борцима казивао Шекспира, све је мирисало антиком. Такво нешто нисам доживео у својој уметничкој каријери. Све је било тако природно, а Шекспирове речи 'Бити или не бити...', након толико мојих изговорених монолога имале су апсолутно ново, дубље, оправдање значење. Сигуран сам да га никада нисам тако добро изговорио, јер Шекспирова дилема тога дана није више имала само филозофски, него стваран, конкретан смисао. Слично уметничко и људско узнесење доживео сам са Хамлетовим монологом у најстаријем манастиру Српске Крајине, у близини Бенковца, у којем се тридесетак богослова васпитавају и припремају за будуће свештенике". □

Љиљана ЛАБОВИЋ

ПРЕГОВОРИ
О УСПОСТАВЉАЊУ ЗАШТИТНЕ ЗОНЕ У САРАЈЕВУ

Реализујући одлуке из Резолуције 824 Савјета безбједности УН о стварању безбједносних зона под заштитом УН, 12. маја, на аеродрому у Сарајеву отпочели су разговори Мјешовите војне радне групе, састављене од представника свих страна у сукобу и уз присуство представника УНПРОФОР-а о успостављању заштитне зоне и демилитаризације Сарајева. На том састанку једино је делегација ВРС (коју је предводио генерал-потпуковник Ратко Младић) дошла са предлогом споразума о успостављању заштитне зоне у Сарајеву. Овдје доносимо дијелове тог, предложеног споразума, за који је муслиманска страна рекла да је неприхватљив, а хрватска да је солидна основа за преговоре.

У Споразуму је, између осталог, предвиђено да свака војна, паравојна јединица, јединица за обезбеђење ратних организација и установа, јединица МУП-а БиХ и МУП-а Сарајево, јединице цивилне заштите, и ватрогасне јединице, група и појединац који поседују оружје и убојна средства по било ком основу, а налазе се у демилитаризованој зони која је унутар линије додира - конфронтације снага, предаће - даће оружје, муницију, МЕС и осталу војну опрему (изузев лијекова) и ратну документацију УНПРОФОР-у.

Предаја - давање оружја, муниције, МЕС и остале војне опреме (изузев лекова) УНПРОФОР-у извршиће се по следећем:

- Тешко наоружање (тенкови, артиљеријска оруђа, МБ ракете, моторна возила) и муниција у касарни "Маршал Тито" у Сарајеву
- Стрељачко наоружање и муниција у Добровољачкој улици у Сарајеву (парк преко моста Дрвенија)
- Инжињеријске машине, експлозиви и бојни отрови у касарни "Јусуф Џонлић" у Сарајеву
- Остала војна опрема у касарни "Виктор Бубањ" у Сарајеву
- Штаб ВК А БиХ са приштапским јединицама у згради хотела "Холидеј Ин"
- Ратна документација свих јединица 1. К БиХ и МУП-а Сарајево и бившег републичког МУП-а БиХ у згради Команде бивше 2. ВО и згради МУП-а БиХ и града Сарајева
- Предаја наоружања и муниције и остале опреме МУП-а БиХ и МУП-а Сарајево обавиће се испред зграде Предсједништва БиХ
- Јединице за обезбеђење предузећа, установа и цивилне заштите и ватрогасаца групе и појединци на стадиону Кошево

Предаја - давање оружја, муниције, МЕС и друге војне опреме УНПРОФОР-у реализоваће се по следећем:

- за све јединице 1. К БиХ, паравојне формације, јединице за обезбеђење предузећа и установа, јединице цивилне заштите и ватрогасне јединице, групе и појединце до 20. 05. 1993.
- за све јединице и припаднике МУП-а БиХ и МУП-а Сарајево до 18. 05. 1993. године
- за Штаб ВК А БиХ и приштабске јединице 21. 05. 1993. године.
- Генералима Штаба Врховне команде А БиХ и к-данту 1. К А БиХ оставља се кратко оружје - пиштољи и лична опрема. Осталим официрима оставља се лични пиштољ.

Члановима Штаб ВК А БиХ због потреба вођења операција против Хрвата у Средњој Босни и Сјеверној Херцеговини УНПРОФОР ће уз договор са ГШ ВРС омогућити излазак на нову локацију по њиховој жељи.

Предају - давање оружја, муниције, ратне документације и остале војне опреме УНПРОФОР-у надгледаће на свим локацијама трочлане екипе обе стране.

Супротна страна ће омогућити команданту ГШ Војске Републике Српске генерал-потпуковнику Ратку Младићу безбедну инспекцију свих екипа за контролу разоружања у време по његовом избору.

- Уговорне стране ће са представницима УНПРОФОР-а присуствовати уништењу предатог - датог оружја, муниције, МЕС и остале војне опреме. Уништење ће се извршити на војном полигону "НЕРЕТВА" у Калиновику. Превоз свих средстава за уништење извршиће УНПРОФОР својим транспортом.

- Након уништења предатог - датог оружја, муниције, МЕС и остале војне опреме, а када се о томе сложе обе стране и УНПРОФОР издаће се заједничко саопштење које ће потписати команданти снага а оверити командант снага УНПРОФОР-а за БиХ. Овим чином ће бити проглашено да је демилитаризована зона у оквиру линије додира те да заштиту исте преузимају снаге УНПРОФОР-а.

За обезбеђење зоне биће ангажоване снаге УНПРОФОР-а довољне јачине које ће се договорити на посебном састанку између УНПРОФОР-а и обе стране у сукобу. Снаге УНПРОФОР-а у овој зони ће бити:

- 50 одсто из православних земаља
- 50 одсто из осталих земаља сем земаља које су биле агресори у I и II светском рату у БиХ.
- За време предаје - давања оружја, муниције, ратне документације и остале војне опреме и након објављивања да је демилитаризација извршена и успостављена заштитна зона неће бити дозвољен улазак појединаца, наоружаних група и јединица у зону демилитаризације то јест зону под заштитом УНПРОФОР-а.

У зону демилитаризације поред УНПРОФОР-а биће дозвољен само улазак следећим наоружаним лицима:

- команданту ГШ Војске Републике Српске и његовој пратњи са стрељачким и кратким оружјем ради увида у ток предаје - давања оружја и успешности демилитаризације.
- члановима контролних тимова обе стране са кратким оружјем.
- Сви рањеници и болесници лечиће се у постојећим здравственим установама у Сарајеву или ће их УНПРОФОР евакуисати ваздушним путем по њиховој жељи.

Након спроведене демилитаризације и проглашења заштитне зоне Војска Републике Српске ће повући дио својих ефектива у касарне и на друге локације сем дела снага које ће контролисати линију раздвајања и снага на контролним пунктовима на комуникацијама које улазе и излазе из заштитне зоне.

Начин контроле и рад пунктова биће договорен на посебном састанку.

- Обе стране ће доставити УНПРОФОР-у и Високом комесаријату МКЦК листе ратних заробљеника и места сахране погинулих особа и војника.

Ратни заробљеници ће се размијенити до 19. 05. 1993. године по принципу сви за све.

- Када се обе стране у присуству УНПРОФОР-а сложе да је завршена предаја - давање наоружања, муниције, МЕС и остале војне опреме и када се исто уништи договорно ће се дефинисати повлачење дијела снага под командом генерал-потпуковника Ратка Младића у односу на линију раздвајања, по следећем:

- пешадија у урбаном делу града 30 - 50 метара и иста ће бити наоружана кратким оружјем
- пешадија ван урбаног дела града 100 - 300 метара
- тешко оружје источно од Сарајева биће дислоцирано на места са којих се непосредно неће моћи угрожавати зона под заштитом УНПРОФОР-а
- снаге УНПРОФОР-а ће уместо снага генерала Халиловића, које ће бити све разоружане, предузети заштиту демилитаризованог дела града. □

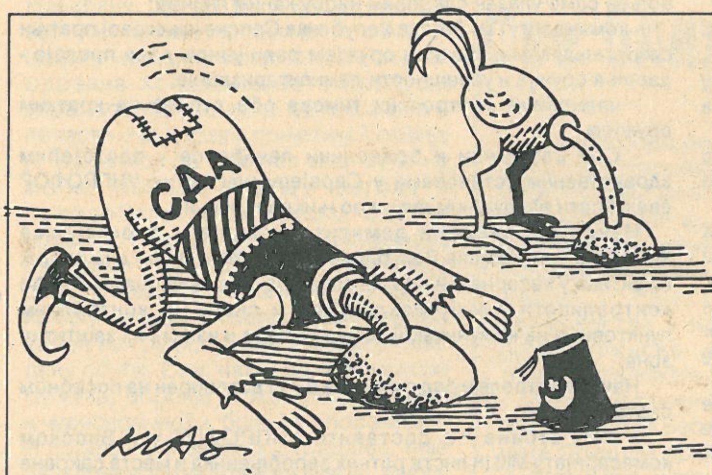
УКРШТЕНЕ РИЈЕЧИ

ВОДОРАВНО: 1. Дневни лист Републике Српске излази у Бањој Луци; 11. Огледало на аутомобилу; 12. Проповједник хришћанства; 13. Аутоознака Лознице; 14. Дио обуће; 16. Најјаче оксидацијско средство; 18. Грађани у хеленским државама који су добили изванредну власт; 21. Тужити, жалити се; 22. Штурм Јуришић; 23. Врста врбе; 24. Упитна замјеница; 25. Натријум; 26. Добро узорати; 29. Сасвим подојити или помусти; 30. Продрмати; 32. Наоружани чувар; 33. Лична замјеница; 34. Обрастао травом; 35. Београдске недељне новине; 36. Сретати се, гледати се; 38. Насилно ући; 39. Римски Бог љубави; 41. Продужавати у висину; 43. Грчко слово; 44. Стручњак у екологији; 45. Њемачки филозоф, Фридрих (Тако је говорио Заратустра); 46. Врста тропске биљке.

УСПРАВНО: 1. Неимарство; 2. Женско име, Лепа; 3. Опуштеност, млитавост мишића; 4. Жмарац; 5. Враг, небиће; 6. Ракетна ваздушна одбрана (скр); 7. Авијатичари; 8. Симеон Зорић; 9. Колективни народни плес; 10. Подсмијех; 17. Западни Иријан; 19. Мајсторски кандидат; 20. Одан страсти удисања етра (мн.); 22. Бранити; 24. Лист Источнобосанског корпуса; 26. Поуздавати, уздати се; 27. Опстати; 28. Осми мјесец жидовске године; 29. Конструктор, реализатор, 31. Ријеч која ближе одређује неку именицу; 35. Много, пуно; 37. Шаховски велемајстор бившег СССР-а, Владимир; 40. Име Жупанчића; 42. Мјесто у Истри код Опатије; 43. Енигматске новине. □

Јоле ПЕТКОВИЋ

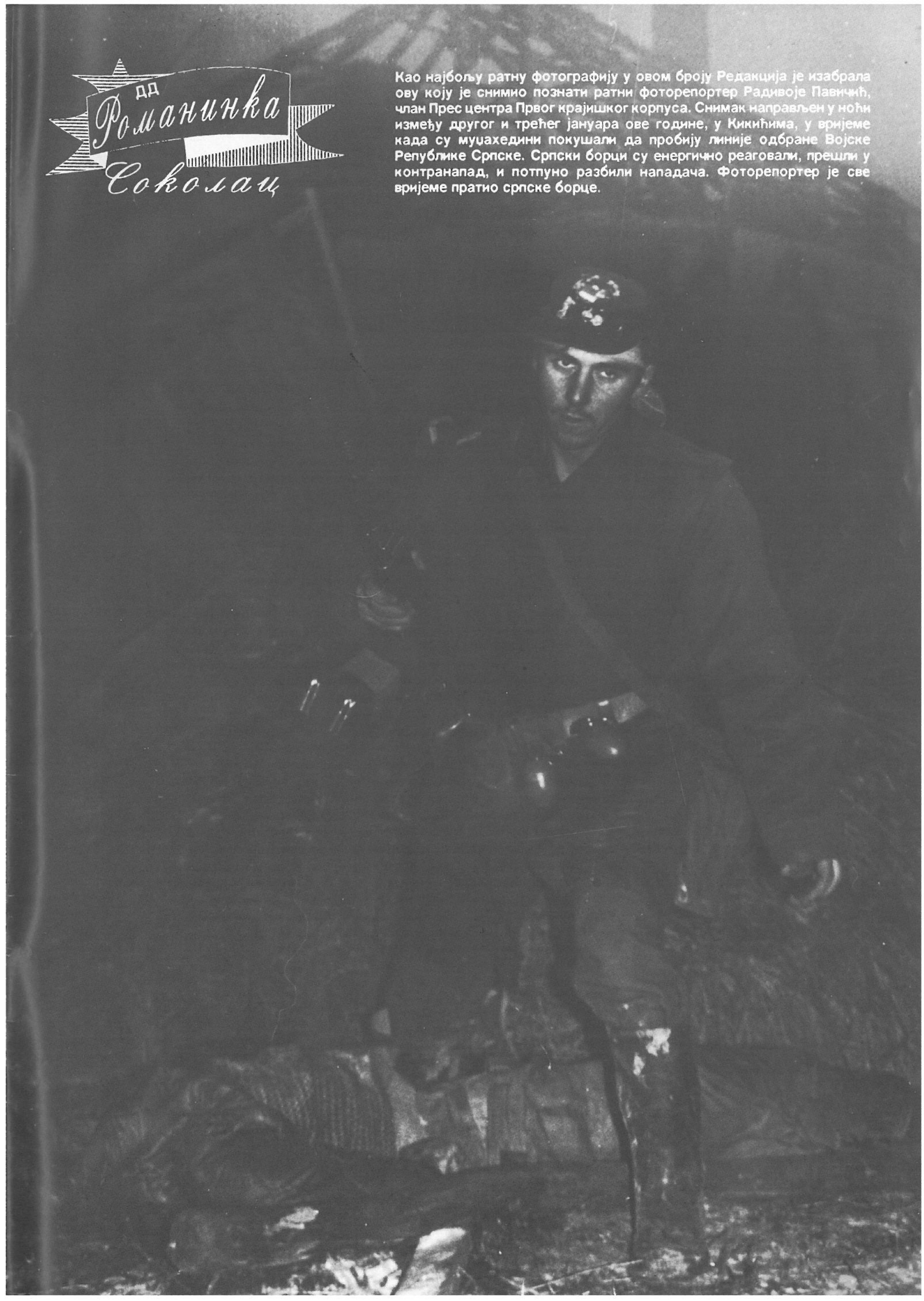
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11									
12							■	13	
14			■		■	16			
18			19		20			■	
21							■	22	
23			■	■		■	24		
25		■	26	27		28			■
■		29							
30	31								■
32							■	33	
34						■	35		
36						37		■	
38					■	39		40	
■	41				42				
43			■	44					
45				■	46				

Никола ОТАШ

Као најбољу ратну фотографију у овом броју Редакција је изабрала ову коју је снимио познати ратни фоторепортер Радивоје Павичић, члан Прес центра Првог крајишког корпуса. Снимак направљен у ноћи између другог и трећег јануара ове године, у Кикићима, у вријеме када су муџахедини покушали да пробију линије одбране Војске Републике Српске. Српски борци су енергично реаговали, прешли у контранапад, и потпуно разбили нападача. Фоторепортер је све вријеме пратио српске борце.

ГОМИОНИЦА, манастир на истоименој речици, 40 км западно од Бање Луке. Верује се да је грађен у другој половини XVI века мада први писани помен потиче из 1648. Базиликалне је основе, има полукружну апсиду, куполу и нартекс. У цркви се налазе старе иконе, дела сликара Константина с краја XVIII века.

Снимио: М. ШУКАЛО